Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VII nr. 38 (340) joi 15 septembrie 1960

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

8 pagini 50 bani

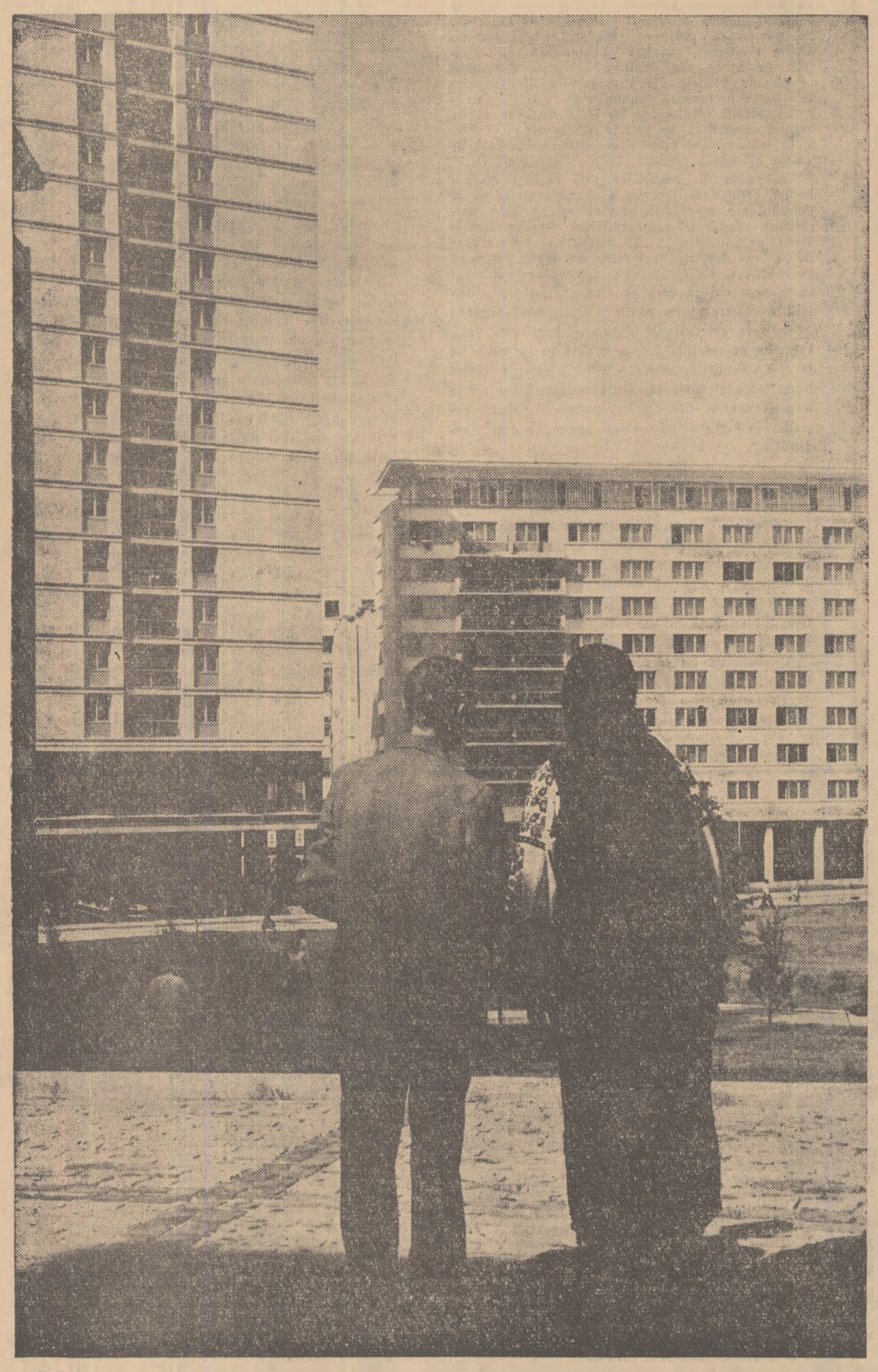

Foto DAN GRIGORESCU

Delegația Republicii Populare Romîne va trebui să aducă o contribuție activă la discutarea problemei dezarmării în ansamblul ei și să militeze pentru ca Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite să ia hotărîri menite să grăbească încheierea unui Tratat de dezarmare generală și totală. Delegația țării noastre la sesiunea a 15-a a Organizației Națiunilor Unite se va călăuzi după aceeași dorință sinceră de înțelegere care a caracterizat și pînă acum poziția guvernului romîn în problema dezarmării, ca de altfel în toate problemele care formează ansamblul activității Republicii Populare Romîne în domeniul relațiilor internaționale.

(Din Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu privire la situația internațională și politica externă a Republicii Populare Romîne, prezentat la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale a R. P. Romîne)

Clipa de meditație

Peste cîteva zile ceasul va lovi de trei ori în pupitrul prezidențial și vocea emoționată a președintelui va anunța deschiderea celei de a 15-a sesiuni a Organizației Națiunilor Unite. Apoi, același glas va rosti sacramentala formulă: „Propun o clipă de tăcere închinată rugăciunii sau meditației". Poate că niciodată această clipă a meditației n-a fost mai necesară, aș zice mai obligatorie fiindcă, iată, în marele areopag al lumii se găsesc adunate în acest ceas, energiile cele mai îndîrjite, deciziile cele mai ferme, personalitățile cele mai recunoscute în nobila luptă dusă întru salvgardarea păcii în lume.

Văd delegația Uniunii Sovietice condusă de tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciov, pe cea romînească, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a Bulgariei, Ungariei, Poloniei, Indiei, Iugoslaviei și atîtor țări asiatice, africane și din America de Sud, din toate colțurile pămîntului, reprezentate în acest înalt for, prin mesagerii lor cei mai de seamă.

Cred că niciodată istoria n-a cunoscut o concentrare mai masivă și mai glorioasă de energii pozitive, puse în slujba idealurilor umaniste. Văd întregul areopag întrunit acum pentru a 15-a oară de la fondarea sa, și, simplu locuitor al planetei, trăiesc împreună cu semenii mei solemnitatea clipei de meditație.

Aș voi să știu că această secundă, unică și fundamentală, este trăită la fel de responsabil de reprezentanții statelor capitaliste.

Voci tot mai numeroase și pătrunse de simțul răspunderii, aparținînd propriilor lor popoare, le cer imperios să asiste la aceste dezbateri de o esențială importanță. Sesiunea pune în discuție problemele de viață ale planetei noastre, viitorul celor două miliarde și jumătate de oameni de pe toate meridianele și paralelele pămîntului.

Dezbaterile ce vor începe peste cîteva zile pun în discuție, cu o amploare fără precedent în istorie, destinul condiției umane.

Delegațiile lumii libere, în frunte cu Uniunea Sovietică, ale căror ideaturi de pace și coexistență pașnică sînt bine cunoscute, vin la Organizația Națiunilor Unite și pun în fața umanității problema luptei pentru dezarmare, pentru îndepărtarea spectrului războiului, pentru eliberarea omului de pretutindeni, de blestemul spaimei și morții. Delegațiile lumii libere aduc în forul Națiunilor Unite mesajul vieții împotriva tenebrelor. Acest adevăr, elementar și limpede ca lumina soarelui, nu poate fi negat decît de conștiințe obscure, compromise demult în fața popoarelor. Încercările lor de a nega importanța istorică a evenimentului printr-o ignorare iresponsabilă sau o indiferență simulată, sînt sortite eșecului, pentru că — și e evident pentru oricine — cu sau fără prezența lor fizică, în sala marii adunări a Organizației Națiunilor Unite, este prezent acolo și poporul american, și poporul francez, și popoarele Marii Britanii, la fel de interesate ca toate celelalte popoare ale lumii întru salvarea păcii și asigurarea liniștitei zile de mîine. Dealtminteri, glasurile acestor popoare, dornice de un viitor scăldat în lumina binefăcătoare a păcii, se fac tot mai auzite prin cererile lor categorice și bărbătești, ca reprezentanții autorizați să-și spună cuvîntul în dezbaterile celei de-a 15-a sesiuni, un cuvînt rostit în spiritul înțelegerii, al încrederii, al bunăvoinței, al înțelepciunii și al simțului de responsabilitate față de soarta planetei noastre.

Funcționează în aceste clipe, în Statele Unite, agitate și convulsive, cercuri mărunte și egoiste, a căror perspectivă nu trece de cotorul registrelor în care și-ar vol consemnate viitoarele cîștiguri realizate de pe urma războaielor pustiitoare.

Astfel înțeleasă agitația lor sterilă, omenirea a luat act cu indignare de măsura îndreptată împotriva delegațiilor lumii libere, cărora nu li se permite ieșirea din perimetrul Manhattanului. Ce derizorie măsură, și ce spirit pauper și pitic demonstrează!

Glasul delegaților lumii libere va răsuna nu numai dincolo de Manhattan, nu numai dincolo de New York sau de frontierele Statelor Unite, ci va fi auzit, înțeles și confirmat printr-o adeziune unanimă, pînă departe, dincolo de cercul polar, pînă în cea mai izolată insulă a Pacificului, în inima Africii negre trezit la viață, oriunde respiră și gîndește o ființă umană.

Omenirea solidară trăiește o clipă patetică. Cu atît mai ridicole prin noncontemporaneitatea lor par astăzi silnicile, samavolnicile medievale pe care le mai practică colonialiștii în Africa, înscriind, în aceste zile în care la Organizația Națiunilor Unite va răsuna glasul lagărului păcii în frunte cu Uniunea Sovietică, o pagină cumplit anacronică. Este cu atît mai regretabil, cu cît măsurile colonialiste sînt practicate în Congo de însuși secretarul Organizației Națiunilor Unite, pe care-l vedem în picioare, meditînd și el la invitația președintelui în clipa deschiderii celei de a 15-a sesiuni. Dar, cum spuneam, această clipă de revizuire a conștiinței va pune grave și penibile probleme multor delegați. Fiindcă, iată, în clipa închinată rugăciunii sau meditației, în aceeași clipă curge sînge în Algeria. În aceeași clipă în Vietnamul de Sud mii de patrioți zac întemnițați în condițiile fundului de galeră, și viața lor este permanent în pericol. Vor medita reprezentanții statelor capitaliste la faptul că mii de criminali naziști, de pe mîinile cărora sîngele victimelor celui de al doilea război mondial nu s-a uscat încă, sînt actualmente factori de răspundere în Germania Federală, investiți cu puteri nelimitate, animați de o singură dorință, a reeditării masacrelor pe care nimeni dintre noi n-a reușit să le uite încă? Vor medita reprezentanții statelor capitaliste în clipa închinată rugăciunii sau reculegerii, la faptul că în mîinile criminalilor revanșarzi, stigmatizate și blestemate, pune astăzi America arma atomică, menită să îndolieze orașe refăcute cu atîta greutate și renăscute prin trudă din propria lor cenușă? Vor medita reprezentanții țărilor capitaliste la faptul că sume uriașe sînt astăzi cheltuite pentru fabricarea armelor

Aurel BARANGA

(Continuare în pag. 6)

PE LINIA COEXISTENȚEI PAȘNICE

Din febrilitatea vieții constructive a unui întreg popor, din perspectivele grandioase de viitor puse de cel de al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Romîn și din conjunctura actuală a vieții politice internaționale, Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a precizat luminos coordonatele politicii noastre externe într-un tablou, de o deplină concordanță cu aspirațiile poporului nostru de astăzi. De la început, Raportul arată că politica externă a statului nostru se clădește pe o temelie alcătuită din prietenia și alianța indistructibilă cu Uniunea Sovietică și cu toate celelalte state din lagărul socialist. Iar obiectivele esențiale în politica externă ale acestei părți din omenire sînt: coexistența pașnică între state cu sisteme politice deosebite; zădărnicirea oricărei manevre imperialiste împotriva dezarmării totale și generale și statornicirea unei păci trainice în lume.

Cu o minunată liniște și siguranță Raportul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej afirmă convingerea în superioritatea socialismului și felul în care socialismul — prin înalte înfăptuiri pașnice — va triumfa. „Statele socialiste, se spune, militează pentru coexistența pașnică nu pentru că ar fi lipsite de forță și de nervi tari ci pentru că acest principiu este singurul conform cu caracterul umanist și nobil al concepției comuniste despre lume și societate". Iar poporul romîn alegîndu-și definitiv calea, se găsește astăzi în politica externă alături de celelalte popoare ale statelor socialiste pentru aceleași înalte idealuri ale omenirii. Dezarmarea generală și totală preconizată de Uniunea Sovietică a primit în totul adeziunea politicii Republicii Populare Romîne. Firește că adversarii își camuflează atitudinea negativă în fel de fel de propuneri menite să facă să eșue în discuții sterile hotărîrea definitivă. Organizația Națiunilor Unite este locul în care se va relua iar discuția acestei probleme centrale. Întrucît ne privește, participarea delegației noastre condusă de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la a 15-a sesiune ne dă o garanție nu numai de contribuție eficientă dar și de hotărîtă afirmare a punctului nostru de vedere în problemele vitale ale omenirii de azi, în sensul celor mai nobile și umane manifestări. De asemeni tot în cadrul celei de a 15-a Adunări Generale a O.N.U. R. P. Romînă care înscrierea pe ordinea de zi a punctelor cu privire la îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate între statele europene aparținînd unor sisteme sociale diferite și cu privire la promovarea ideilor păcii și înțelegerii între popoare în rîndurile tineretului. Acestea sînt propuneri care țintesc spre viitor, spre sănătatea morală a generațiilor de mîine.

În problema prieteniei cu toate popoarele care fring lanțurile colonialismului, de asemeni, R.P.R. se pronunță afirmativ.

Comerțul tot mai dezvoltat ca și schimburile culturale, sportive și turistice cu toate statele lumii se vor practica intens de statul nostru, convins că în acest fel înțelegerile între popoare se cimentează, ajutîndu-le să se ridice toate, ca un scut puternic, împotriva războiului.

Axîndu-se pe problemele esențiale ale politicii lagărului socialist, lagăr al păcii, al progresului și al binelui omenirii, coordonatele politicii noastre externe, așa cum reies din raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej fixează prezența hotărîtă a R.P.R. în lupta care pînă la sfîrșit va fi biruitoare, pregătind un viitor luminos omenirii întregi.

Ion Marin SADOVEANU

SUCCES DEPLIN delegației noastre la O. N. U.!

Recenta sesiune a Marii Adunări Naționale, care a dezbătut problemele politicii externe a Republicii Populare Romîne, are o importanță covîrșitoare atît pentru poporul nostru, pentru opera de construire a socialismului în țara noastră, pentru viitorul patriei noastre, — cît și pentru lupta pe plan mondial a forțelor iubitoare de pace, pentru soarta și viitorul omenirii.

Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej prezentat la această sesiune a cuprins o justă analiză științifică a actualei situații internaționale, precum și principalele probleme ale politicii externe a statului nostru, sarcinile luptei noastre pentru apărarea păcii, pentru triumful ideii coexistenței pașnice, pentru aplicarea concretă a acesteia în viața politică internațională. Raportul, ca și dezbaterile Marii Adunări Naționale au fost, de fapt, o nouă expresie, vie și puternică a politicii noastre de pace, de bună convețuire între popoare, o expresie a hotărîrii poporului nostru de a se consacra și în viitor muncii sale pașnice și creatoare, măreței opere de desăvîrșire a socialismului. Așa cum dovedesc și dezbaterile din aceste zile ale oamenilor muncii din țara noastră, — duse cu atîta însuflețire pe marginea Raportului tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și a hotărîrilor Marii Adunări Naționale —, politica externă de pace a statului nostru democrat-popular a devenit un act major și general, de voință, de hotărîre și de mare răspundere a întregului nostru popor, o înaltă manifestare a intereselor sale fundamentale, o expresie luminoasă a năzuințelor sale spre o lume mai bună și mai fericită.

Lupta pentru pace a statului nostru democrat-popular a caracterizat politica sa externă de la începutul existenței sale. Politica externă de pace a partidului și guvernului nostru nu este nicidecum o problemă de conjunctură a actualei situații internaționale; ea reprezintă însăși esența politicii noastre externe; ea reprezintă expresia politicii leniniste de pace, rezultatul analizei științifice a raportului de forțe pe arena internațională.

Poporul nostru dorește fierbinte pacea pentru a se putea consacra în liniște și pe deplin construcției pașnice a socialismului. Istoricele hotărîri ale celui de al III-lea Congres al partidului nostru au întărit hotărîrea sa de a lupta cu și mai mare însuflețire pentru desăvîrșirea lumii noi, au întărit credința sa nestrămutată în viitorul și fericirea acestei lumi. Vrem să construim o societate nouă, o lume mai bună și mai frumoasă, o viață mai îmbelșugată de care să se bucure întregul nostru popor; vrem să dezvoltăm cuceririle noastre social-politice, să construim pînă la capăt o economie unitară, cu relații noi, socialiste, să creăm o cultură nouă, măreață prin mesajul și misiunea ei, o artă și o literatură înfloritoare; vrem să ne bucurăm din ce în ce mai mult de roadele muncii noastre. Iată de ce dorim pacea și luptăm pentru apărarea ei, iată de ce urîm atît de puternic încordarea internațională și războiul.

Problema luptei pentru pace a căpătat de multă vreme un caracter și o importanță internațională, tocmai datorită naturii imperialismului, care în timpurile noastre a dezlănțuit două războaie mondiale. Astăzi, însă în condițiile necesității obiective a coexistenței pașnice a tuturor statelor, lupta unită a tuturor popoarelor iubitoare de pace împotriva uneltirilor agresive ale imperialismului, pentru apărarea păcii, pentru dezarmarea generală și totală, are o importanță hotărîtoare pentru soarta omenirii. Uriașa forță a lagărului socialist — în frunte cu Uniunea Sovietică — unitatea și coeziunea sa indistructibilă, aportul însemnat la lupta pentru apărarea păcii al tuturor popoarelor, dintre care unele și-au căpătat atît de curînd independența, și mai ales schimbarea raportului de forte pe plan internațional în favoarea socialismului, toate acestea fac astăzi pe deplin posibile înfrînarea agresorilor, înlăturarea războaielor. Propunerea Uniunii Sovietice de a se discuta la apropiata sesiune a O.N.U. a problema dezarmării generale și totale dovedește încă o dată înțelepciunea și puterea primului stat socialist din lume, tăria de neînfrînt a ideii și necesității obiective a coexistenței pașnice a tuturor statelor lumii,

Aurel MIHALE

(Continuare în pag. 6)

În spiritul ideilor păcii

După o recentă statistică prezentată de O.N.U. numai o sută de milioane lipsesc populației pămîntului pentru a atinge rotunda cifră de trei miliarde de oameni. Cîți dintre acești locuitori ai planetei sînt tineri? Dacă nu știm cu exactitate numărul, avem totuși o certitudine: de valoarea acestui tineret, de ideile și sentimentele care-l conduc, de idealurile care îl animă depinde în bună măsură viitorul omenirii.

Îl cunoaștem. Îl știm, îl vedem pe toate meridianele, înfrigurat de dorința înfăptuirii unor lucruri mărețe, spre gloria timpurilor noastre. Cîte un cuvînt de ordine plin de noblețe — asaltul cosmosului... leacul cancerului... cibernetica... — înfierbîntă pînă la incandescență inima și cugetul său. Tinerii vor să-și dea energia, visul, dragostea, viața, pentru ca pașii înainte ai umanității să fie mai repezi și mai fermi. Cînd vor fi chemați la proba cea mare? iată-le întrebarea. Îi cheamă actualitatea fierbinte.

Acestea sînt năzuințele firești ale generației tinere. Dușmanii ei nu pot fi alții decît dușmanii păcii. Există pe lume trustmani nesățuri de aur și generali înfrînți, rămași cu obsesia revanșei. Și unii și alții văzînd în conflictul militar singura cale profitabilă de urmat pentru ei, își dau toată osteneala să împingă lumea în dezastrele războiului atomic. Dacă nu au reușit s-o facă, aceasta nu se explică prin slăbiciunea voinței lor, ci prin puterea frontului păcii în frunte cu Uniunea Sovietică, forță incomparabil mai mare și în continuă creștere.

Armele omenirii iubitoare de pace sînt multe și diverse. Dintre ele, de o extraordinară capacitate, este educarea sănătoasă a tinerei generații. **„De educația care se dă tineretului de astăzi, chemat într-un viitor apropiat să conducă societatea,** — se spune în Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, — **depinde în mare măsură dacă eforturile depuse pentru a apăra generațiile viitoare de ororile războiului vor fi încununate de succes".**

Înțeleaptă și eficientă, această inițiativă pornește din partea țării care — gazdă a celui de al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților inițiatoare și gazdă a Întîlnirii Tineretului din zona balcano-adriatică, participantă activă la numeroase alte manifestări închinate păcii și prieteniei — a dat dovezi convingătoare ca pregătește tînăra sa generație pentru slujirea cu devotament a cauzei coexistenței pașnice și înțelegerii între popoare.

Tineretul Republicii Populare Romîne și-a cîștigat buni prieteni la mii de kilometri de hotarele patriei noastre. Ei știu că tot ceea ce au văzut ca preocupări majore în viața acestui tineret — construcția hidrocentralei V.I. Lenin și concursul „Iubiți cartea", inovațiile și școala serală, un etaj în cinci zile și „joia tineretului", munca patriotică și spartachiadele — totul izvorăște din dragostea de pace și este orientat în direcția păcii. Nici o fisură între crez și practică, între cuvînt și faptă. Ne declarăm hotărît partizani ai păcii și milităm hotărît pentru ea. Iubim nemărginit înfăptuirile poporului nostru constructor al socialismului și dăm o înaltă prețuire realizărilor pașnice ale tuturor popoarelor. Vrem să vedem tinerețea înflorind pretutindeni, eliberată de teamă, cu toate energiile descătușate.

Propunînd sesiunii O.N.U. discutarea problemei educării tinerei generații în spiritul ideilor păcii, respectului și înțelegerii între popoare, avem astfel acoperirea în aur a fiecărui cuvînt și fiecărei silabe. Nădăjduim din toată inima și avem convingerea că glasul ne va fi ascultat, spre binele păcii în întreaga lume.

Ștefan IUREȘ

PERSPECTIVE

Zilele acestea, cei mai de frunte luptători pentru pace își conduc delegațiile la tribuna conștiinței popoarelor, spre a face să răsune, răspicat și decisiv, apelul la înțelegere, închinat făuritorilor de pace, dar adresat totodată și celor ce se muncesc să o strice.

Armele care zăngănesc sinistru și monoton de atîți mari de ani s-au tocit, vînturătorii lor au îmbătrînit, vlaga li s-a sleit, dar încăpățînarea forțelor răului nu contenește să pulseze amenințător. Ea umbrește văzduhul vast al unui deceniu caracterizat prin creșterea gigantică a forțelor socialismului, progresului și păcii, prin intensificarea fără precedent a mișcării antiimperialiste pe tot globul. Cele mai bune de douăzeci de state care smălțează acum harta pînă nu de mult albă a Africei, avîntul Cubei libere, căderea tiranilor în țările de avanpost al agresiunii, trezirea conștiinței oamenilor muncii din lumea întreagă, întărirea continuă și furtunoasă a frontului mondial al păcii, iată notele triumfale ale unei mari simfonii, pe care zăngănitul oricîtor și oricăror arme nu le mai poate nici acoperi, nici întrerupe.

Cosmosul însuși a simțit zilele trecute respirația caldă a unor hinte vii. El va cunoaște curînd chipul viitorului său stăpîn și transformator, care și-a și trimis însemnele în lună.

Într-adevăr, avîntul irezistibil al economiei și culturii țărilor care construesc socialismul constituie fenomenul inedit și esențial al contemporaneității, miracolul concret al unor zile care însumează experiența și munca de mai multe milenii, ale omenirii.

Justețea politicii de pace a conducătorilor sovietici, hotărîrea, tactul, răbdarea, dar și fermitatea pe care le promovează premierul N.S. Hrușciov, au cîștigat inimile a sute de milioane de oameni din lumea întreagă. Ei deschid cu emoție, în fiecare seară, aparatele de radio, lacomi să afle noi și noi cuceriri științifice, dornici să audă ultimele inițiative de politică externă ale diplomației păcii. Popoare de curînd eliberate de sub jugul exploatării coloniale se îndreaptă spre țelul unei vieți de înaltă bunăstare materială și spirituală, pe care-l prelau din experiența și cu sprijinul dezinteresat al lagărului păcii. Calda simpatie cu care li se oferă ajutorul necesar, spiritul de solidaritate cu care sînt întîmpinate noile formații statale, tratamentul de la egal la egal, iată coordonatele statornice ale unei politici externe generoase și luminate, oglindă fidelă a unor transformări interne care au uimit lumea.

Statul cel mai puternic din lume dorește pacea, propune dezarmarea și încurajează tratativele. Cuvîntul de ordine al acestei politici de colaborare este, — oricine o știe, — coexistența pașnică. Aceasta a fost deviza statului sovietic din primul ceas al existenței sale, acesta este drumul de astăzi al întregului lagăr al socialismului, acesta este imperativul istoriei înseși pe care nici profesioniștii morții nu mai găsesc mijloace să-l ignore.

Pe tărîmul acesta, țara noastră are tradiții frumoase și rodnice. Încă de la cel de al treilea Congres al P.M.R. se putea înfăptui bilanțul pozitiv al unei neobosite activități în cadrul atît al păcii și dezarmării generale, cît și în rezolvarea unor probleme locale.

Pactele regionale în Balcani, propuse de guvernul nostru, au adus o contribuție substanțială la marele efort concen-

Șerban CIOCULESCU

(Continuare în pag. 6)

ÎN ACEST NUMĂR:

- **Ringul** povestire de Ioan Grigorescu (pag. 4)
- **Din povestirile prietenilor mei** (Paul Eluard, Nazim Hikmet, Mihail Svetlov) de Gheorghi Gulia (pag. 5)
- **Scriitorul și marea** – vizitîndu-l pe Hemingway – (pag. 6)

Cel mai recent număr al „Bibliotecii pentru toţi"

KOROLENKO: „Fără grai"

Matvei Lozinski, mujicul cu înfăţişare hirsută, emigrează. În America, unde ajunge după o lungă şi istovitoare călătorie, reacţiile sale se proiectează simbolic şi personajul „fără grai" domină realitatea ca un alt Guliver. Ţara păzită de imaginea mercantilă a „libertăţii" îi apare lui Matvei o imensă proprietate a cîtorva liliputani care în lupta lor ascunsă pentru business sfidează orice normă etică.

Korolenko scrie „Fără grai" în 1898, după călătoria sa în America. Contrastul de civilizaţie dintre Rusia ţaristă, cu sumbrele ei instituţii feudale, şi „lumea nouă" nu l-a putut înşela asupra celeia din urmă, în care libertatea era tot o iluzie. Intuiţia lui Korolenko e de-a dreptul uimitoare şi în bună măsură „Fără grai" ne apare astăzi ca o povestire de anticipaţie. Ceea ce atunci, spre sfîrşitul secolului trecut, se făcea abia simţit (şi Korolenko a sesizat faptul fără echivoc) în zilele noastre a atins paroxismul şi caracterizează orînduirea capitalului în faza imperialistă. Ţăranul rus traversînd America mut (de unde şi titlul povestirii) e mereu lucid şi cu inteligenţa vie, sfreleditoare, pătrunde în esenţa lucrurilor. După ce vede că în locul lui Cicikov, care negocia suflete moarte, în America alţi Cicikovi cumpără voturi goale, se adresează unui alt emigrant, Dimov: „Trăsni-i-ar Dumnezeu să-i trăsnească pe prietenii tăi şi pe ticălosul acela de Tammany-hall, sau cum îi mai zice! Trăsnească oraşul ăsta blestemat cu primarul care l-aţi ales, cu tot. Trăsnească libertatea aceea de bronz de pe insulă... şi să-i ia dracu pe toţi împreună cu cei care-şi vînd sufletul". În asemenea replici, ca de altfel în comentarea diverselor instituţii, „Fără grai" devine un pamflet împotriva capitalismului, demascînd cu o remarcabilă forţă artistică demagogia burgheză. Deşi Matvei ajunge în cele din urmă un modest cetăţean al Americii, acest detaliu nu schimbă cu nimic mesajul povestirii care vădeşte în Korolenko un scriitor profund realist. Asupra acestei caracteristici insistă, de altfel, şi prefaţa volumului semnată de Tamara Gane. După o scurtă prezentare a biografiei, autoarea prefeţei se opreşte la operă, acordînd un spaţiu mai larg povestirii „Fără grai". Regretăm din prefaţă absenţa unui amănunt pe care-l considerăm preţios pentru istoria noastră literară: „Fără grai" a mai fost tradusă şi publicată de „Viaţa romînească" în cîteva numere succesive din anul 1922. Korolenko, al cărui talent se înrudeşte evident cu al lui Turgheniev, a fost una din preferinţele literare ale lui Ibrăileanu. Acest fapt merită să fie reţinut, cu atît mai mult cu cît povestirea apărea la noi într-o situaţie intructiva similară cu aceea din vechea Rusie. Numeroşi romîni, din pricina mizeriei, emigrau peste ocean, şi „Viaţa romînească", prin publicarea nuvelei lui Korolenko, contribuia la dezvăluirea falsului miraj al Americii, în care cei veniţi din Europa nu găseau altă libertate decît aceea de a-şi vinde patronilor forţa lor de muncă.

Liviu CĂLIN

In articolul despre Ion Gheorghe („Gazeta literară" nr. 37, 8 septembrie 1960) a fost citată, dintr-o eroare tipografică, poezia „Prin Transilvania" de Ion Brad, ca aparţinînd lui Ion Gheorghe

SOFIA UZUM — „Prima zi de şcoală"

cărţi

NICOLAE TĂUTU: „Rapsodia romînă"

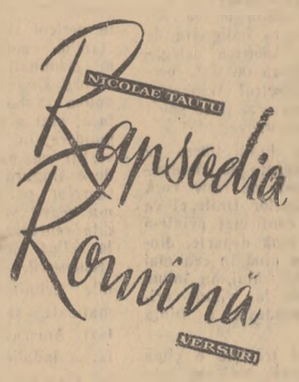

Principalele direcţii tematice ale volumului se desprind chiar din modul în care Nicolae Tăutu şi-a organizat poemele în capitole intitulate semnificativ: „Intunecat preludiu 1907—1944", „Carnet însîngerat de luptă", „Eroii sînt printre noi", „Anotimpul marilor construcţii", „Bucureşti, inima tării" etc.

Primele trei cicluri urmăresc să realizeze liric o retrospectivă istorică a unora din momentele de seamă din lupta poporului pentru libertate. Ideea este exprimată plastic şi sintetic în versuri ca acestea: „Purtăm cu noi o singură cămaşă / şi două mii de ani de umilinţi, / ne-am revărsat imensa avalanşă, / potop de foc cu valuri vii, fierbinţi" („23 August 1944"). **Dintre modalităţile abordate de către poet, aceea a poemei scurte, concepută ca o filă din jurnalul de campanie, ni se pare cea mai potrivită. Avem senzaţia reală că luăm cunoştinţă de fapte şi stări sufleteşti trăite direct şi prezentate cititorului fără artificiile poetice de rigoare. De aici şi tonul cald, natural, de relatare orală, ce întîmpinăm la lectura „jurnalului":** „Ne-am bărbierit afară — N-a tremurat vreo mînă — / Şi ca-n copilărie, desculţi, călcăm prin rouă... / Am lăcrămat în clipa cînd, roată, la fîntînă, / Am îmbrăcat din cufăr prima cămaşă nouă". („Victorie"). **Adesea însă poetul e preocupat de dezvăluirea semnificaţiilor generale ale faptului descris. De cele mai multe ori, el recurge la simboluri adecvate. Iată, de pildă, interpretarea simbolică a morţii tragice a unui ostaş:** „Pe vîrf de munte a căzut lîngă a cerbilor tăcere / Şi alb păianjen i-a ţesut un tort de stele pe vedere... / Abia atinse fruntea sa de sînge plină, de sudoare, / Şi stînca presimţi în ea urcînd statuia viitoare!" („In plin atac").

Dacă poetul ar fi dovedit o mai susţinută preocupare în dezvăluirea stărilor sufleteşti proprii ostaşului, punîndu-le într-o mai strînsă legătură cu semnificaţia politică a evenimentelor istorice, „jurnalul" său ar fi dispus nedoielnic, de noi calităţi

Nicolae Tăutu este şi un poet al actualităţii imediate, al epocii de construcţie socialistă. Inspiraţia sa este solicitată, în egală măsură, atît de viaţa constructorilor de pe marile şantiere, — Bicazul, de exemplu, — cît şi de a colectiviştilor de pe întinsul dobrogean. Abordînd această tematică, a contemporaneităţii, poemele lui Tăutu evidenţiază însă, destul de des, o exprimare grandilocventă. Este, între altele, cazul unei compuneri ca cea intitulată „Semnătura vieţii": „Pe schelele înalte, cu miros de dumbravă, / ce urcă mari palate cu turle pînă-n cer / scriind prela gigantic, nemărginit în slavă, / noi ştim o semnătură adînc săpată-n fier!" etc.

Nu ne îndoim însă că N. Tăutu va persevera în ceea ce priveşte aprofundarea temelor actualităţii, pentru a fi, ca poet, într-o măsură şi mai mare „Contemporan acestor clipe, / Cînd osia întregului pămînt / tresaltă şi dă visului aripe / să prindă viaţa către zări zburînd." („Să fii contemporan").

N. CIOBANU

ION BRAD: „Să citim cu voce tare"

Despre copii (şi pentru copii), Ion Brad scrie respectînd ideile programatice pe care şi le-a expus cu prilejul recentelor discuţii despre literatura pentru copii. Versul e melodie limpede, lipsit de contorsionări şi artificii, imaginea se află mai întotdeauna într-o cadenţă perfect sincronică cu puterea de percepţie a copilului (o excepţie: ciclul „Cîntecul mîinilor"), lucrurile sînt spuse clar, cu o atentă evitare a meandrelor şi, ceea ce ni se pare cel mai important, placheta pledează ferm pentru actualitate şi primatul poeziei de idei în volumele destinate micilor cititori. (Simplismul unor versificaţii, rezidurile retorice şi unele discursivităţi prezente în placheta lui Ion Brad nu diminuează valoarea demonstraţiei sale critice şi poetice). Într-un anumit sens se poate spune că plachetei „Să citim cu voce tare" oferă poetului satisfacţia unei polemici. După ce şi-a manifestat public rezervele faţă de intimismul anumitor volume de versuri care limitau orizontul copilului la o „viaţă de interior", strict „casnică", Ion Brad ilustrează practic valorile poeziei combative cu vădit potenţial educativ, capabilă să-l integreze pe micul cititor în atmosfera colectivităţii socialiste.

Practic vorbind, Ion Brad oferă micilor săi cititori un comentariu liric în legătură cu relaţiile dintre părinţii şi copiii unei familii socialiste („Tatăl şi fiul", „In mai"), cu psihologia pionierilor („Aş vrea", „Pionierul") şi cu relaţiile lor sociale, stabilite din anii cei mai tineri (graţioase versuri dedicate Profesoarei: *„Profesoara ta şi-a mea / Are-n inimă o stea"*...)

Poezia patriotică, poezia care glorifică trecutul de luptă al poporului, ocupă un loc de cinste în ansamblul plachetei. Folosirea unor motive folclorice — de altfel, resursele folclorului sînt în permanenţă utilizate de Ion Brad — i-a permis autorului cîteva stilizări semnificative pentru potenţialul său artistic. (*„Dragă mi-i această ţară, / Lerui ler şi lilioară, / Bună ca o primăvară / Lerui ler şi lilioară"*). Cîteva meditaţii, dintre care cea mai izbutită ni se pare „Ochii mamei", un documentar liric despre viaţa copiilor de peste hotare (copiii sovietici, copiii italieni, copiii Germaniei democrate), „Pastelul de vară" şi în special acel izbutit „Cîntec pentru culesul viilor", împlinesc atlasul liric al unui volum care constituie un succes al poeziei noastre pentru copii.

H. FABIAN

HORIA LIMAN: „Timpurile şi anotimpurile Bucureştiului"

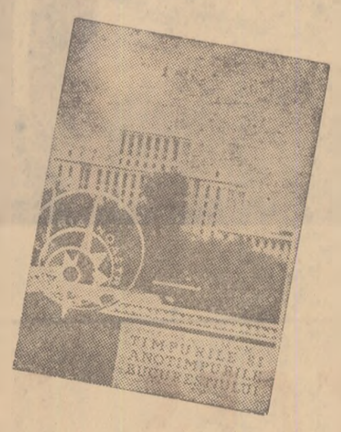

„Conceput ca un imn închinat capitalei noastre, un imn de mare amploare, volumul nostru — arată autorul la începutul cărţii — apare doar ca un preludiu". Un preludiu în care se împletesc „Timpurile şi anotimpurile Bucureştiului". Cartea e de fapt un fragment dintr-o lucrare mai amplă, ce urmează să apară în întregime mai tîrziu.

„Un tîrg mic într-un sat mare... un grup de sate înconjurate de mlaştini şi pădure..." aşa arăta Bucureştiul oriental de altădată, „micul Paris" sau „paradisul boierilor" cum îl numeau străinii mînaţi de curiozitate pe meleagurile noastre.

De la reuniunile de la Sidoli sau Dacia, de la întrunirile din sediul de pe strada Doamnei sau Amzei, pînă la „întrunirile zburătoare" ţinute la porţile uzinelor, luptătorii Bucureştiului au trebuit să parcurgă un drum lung şi greu. Cuvîntul comuniştilor răscolea străzile şi nimeni, niciodată nu l-a putut îngenunchia. Evocările luptelor duse de proletariatul romîn sînt făcute cu patetism nerefinut: „Sînt sfinte ulîţele şi bulevardele tale, casele şi parcurile tale. In atîtea unghere, un om sau zece pîraie de oameni sau talazuri fremătătoare au purtat, de-a lungul anilor, drapelele învăpăiate ale luptei pentru lumină. Şi în unghere acestea neştiute s-au înălţat, an de an, cetăţile trainice. O tipografie clandestină în fund de oraş. O redacţie din 1932 a „Scînteii" ilegale într-un bordei mărunt din strada Ecoului... tipografia ilegală organizată în 1939—1940 de C.C. al P.C.R. în strada Soldat Candea 27... tipografia din Băltăţei 19 condusă de bravul Petre Gheorghe"...

După 23 August 1944, Bucureştiul a început să înflorească. Oamenii muncii l-au împodobit cu bulevarde largi, cu blocuri mari, cu edificii impunătoare. Pe locurile insurecţiei de la 23 August 1944 săgetează astăzi străzi curate, ce poartă pe braţe buchete de flori şi lumină.

Cartea lui Horia Liman, recompunînd istoria Bucureştilor într-o succesiune de imagini impregnate de lirism (procedeul e uneori folosit abuziv), suferă de o anume monotonie pe care o dă lipsa nuanţărilor.

Descifrînd „graiul pietrelor, al zidurilor şi al străzilor", oprindu-se îndelung asupra firelor îngălbenite ale istoriei, privind trecutul de la înălţimea prezentului, căutînd să intuiască dimensiunile viitorului, Horia Liman oferă cititorilor pagini valoroase în care vibrează inima unui îndrăgostit de capitala noastră.

George SANDA

O carte pe săptămînă

Ov. S. Crohmălniceanu: „PENTRU REALISMUL SOCIALIST"

Metoda de creaţie realist-socialistă se dezvoltă în împrejurările unei lupte neîndupleacate cu tendinţele nocive ale revizionismului estetic contemporan. Acesta a primit şi din partea criticii noastre literare o ripostă fermă, intransigentă, de pe poziţii partinice. Discuţiile mai recente despre realismul socialist — amintim, dintre altele, pe aceea din paginile culegerii de studii „Probleme actuale ale literaturii realist-socialiste" — consemnează numeroase aspecte ale acestei bătălii ideologice. Pe linia unei astfel de acţiuni combative se înscrie şi lucrarea lui Ov. S. Cromhălniceanu tipărită de curînd la ESPLA în „Mica bibliotecă critică".

Dind curs recunoscutelor sale calităţi de polemist, criticul întreprinde o operaţie metodică de descalificare a revizionismului estetic prin dezvăluirea adevăratelor lui rădăcini politice. Intr-adevăr, propunînd o „nouă" perspectivă asupra realităţii, revizioniştii urmăresc, de fapt, părăsirea perspectivei socialiste. La întrebarea capitală: în numele cui se cere această „schimbare a opticii"? răspunsul nu poate fi decît unul singur: în numele esteticii şi ideologiei burgheze. Căci, aşa cum se subliniază încă o dată în lucrarea lui Ov. S. Crohmălniceanu, „între ideologia clasei muncitoare şi între ideologia burgheză nu există o zonă neutră. Cine refuză perspectiva lumii socialiste adoptă vrînd-nevrînd pe cea a lumii capitaliste".

In capitolul introductiv, autorul reaminteşte principiile articolului lui Lenin „Organizaţia de partid şi literatura de partid", articol de importanţă crucială pentru fundamentarea teoretică a realismului socialist. Autorul subliniază în lucrare că revizionismul, în această ofensivă de subminare a metodei noastre de creaţie, mizează, în primul rînd, pe spargerea unităţii dialectice dintre realism şi socialism „unitate de o semnificaţie estetică fundamentală".

Absolutizînd fie o componentă a metodei realist-socialiste de creaţie (realism în afara perspectivei socialiste), fie pe cealaltă (perspectivă socialistă în afara realismului) revizioniştii urmăresc de fapt însăşi dizolvarea metodei. Prin analiza acestor două direcţii principale cartea lui Ov. S. Crohmălniceanu demonstrează cu prisosinţă că, departe de a „inviora" realismul socialist, aşa cum pretind cu faţărnicie, revizioniştii de orice fel urmăresc, în ultimă instanţă, distrugerea lui.

Astfel exaltarea realismului „pur" se soldează pe plan literar, aşa cum o dovedesc numeroase cazuri, cu scrieri negativiste a căror unică raţiune şi ascuns ţel este denigrarea orînduirii socialiste. Experienţele moderniste, suprarealismul, abstracţionismul nu pot fi golite de conţinutul lor diversionist spre a fi convertite apoi la idealurile socialiste. Unei astfel de operaţii i se opune însuşi raportul dialectic dintre conţinut şi expresie.

Se face oarecum simţită, în studiul lui Ov. S. Crohmălniceanu, insuficienta raportare a problemelor expuse la date mai recente. Anul 1959 — în care am aniversat 15 ani de literatură socialistă — s-a caracterizat printr-un belşug de apariţii literare. Aceste cărţi noi, ale căror merite şi slăbiciuni au fost subliniate în presa noastră, aduc o perspectivă lărgită discuţiei despre realismul socialist. Cel puţin cîteva vor rămîne în istoria literaturii noi ca realizări importante care confirmă şi întăresc valabilitatea metodei realist-socialiste. Ele ar fi furnizat, desigur, cărţii lui Ov. S. Crohmălniceanu, argumente în plus în acţiunea de combatere a ideilor revizioniste.

Este firesc ca discuţia despre problemele realismului socialist să se reînsufleţească la capătul fiecărei etape a dezvoltării noastre literare. Realizările noi verifică metoda noastră de creaţie şi o îmbogăţesc. Lucrarea lui Ov. S. Crohmălniceanu, „Pentru realismul socialist", despre care am făcut aceste însemnări, contribuie la amplificarea acestei dezbateri teoretice creatoare.

G. DIMISIANU

Proza tinerilor şi pericolul descriptivismului

Parcurgînd un şir de volume în vederea scrierii „profilurilor" din „Luceafărul", am observat o deficienţă comună în scrierile unor tineri. E vorba de descriptivism.

Pentru a-mi expune cu mai multă limpezime opiniile voi căuta să mă menţin permanent în marginea exemplelor. In volumul lui Vasile Rebreanu „In plină zi", bunăoară, găsim schiţa „Inserare" care fixează un moment din viaţa unui tractorist. Schiţa prezintă calităţile poetice recunoscute artei autorului. Ceasul înserării este descris cu coloritul viu al paletei unui pictor. Dar căutînd să desprindem caracterul specific gîndirii tractoristului, pe care autorul l-a ales ca erou, observăm că nu-l putem delimita în nici un fel. Din biografia tractoristului aflăm că înainte ar fi fost linior, adică instalator de stîlpi de telegraf, dar acest detaliu serveşte doar ca suport pentru divagaţiile metaforice ale autorului: „Apoi visa lumină. Se părea că se află undeva sus, la o teribilă, ameţitoare înălţime, şi de acolo vedea luminile, luminile"... Iar la sfîrşit vede din nou „chipul ţării scăldat în lumină, în lumină, în lumină..." De atîtea lumini nu se mai vede eroul. Adevărul e că prin această atmosferizare poetică Vasile Rebreanu a căutat să se eschiveze de sarcina dezvăluirii vieţii interioare a tractoristului şi să-şi ascundă insuficienţele de cunoaştere.

Trebuie să remarcăm cu regret că în presa literară ne este dat să întîlnim povestiri despre care nu se poate spune că nu sînt scrise „frumos" ori că nu se orientează către sectoare importante ale vieţii, dar care nu dezbat cu adevărat problematica sufletească a oamenilor de azi.

O altă formă a descriptivismului — în afara poetizării — şi poate cea mai frecventă — constă în utilizarea mijloacelor gazetăreşti. Vom da ca exemplu schiţa „Cicatricea" din volumul lui Corneliu Leu „Sîngele şi apa". Şi aici ne încîntă tablourile peisagistice, ca — de pildă — panorama şoselei albicioase, de culoarea cretei de pe colinele dobrogene, ornată cu smocuri pălite de laptele-cucului. Mobilul schiţei se axează însă pe frămîntările inginerului sovietic Mihail Gavrilovici Cebirev care e trimis să monteze nişte agregate chiar pe locurile din Romînia unde cu ani în urmă fusese rănit de către nemţi. Schiţa nu se ridică însă la nivelul temei abordate, rezumîndu-se la consideraţii banale. Desigur, inginerul va avea viziunea luptelor la care a participat; desigur îşi va rememora momentul cînd a fost rănit, etc. Corneliu Leu merge chiar pînă la scene factice ca aceasta: Cebirev pe cînd are în faţa ochilor flăcările tancului nemţesc pe care-l incendiase descoperă cum „ca printr-un miracol, limbile de foc încremenesc, transformîndu-se în coşurile de cărămidă roşie ale unei mari uzine..."

Autorul ar putea să-mi răspundă că a tratat într-o formă literară un fapt publicistic, relatînd o întîmplare care a avut loc aievea. Dar, plecînd de la un astfel de fapt, el era obligat să construiască o naraţiune în care gesturile şi gîndurile eroului să capete profunzime şi inedit. De altfel, observăm că toate povestirile care sînt atinse de morbul descriptivismului sînt lipsite de ceea ce se cheamă conflict.

Nu cred că greşesc afirmînd că cele mai multe victime pe planul descriptivismului se datoresc falsei înţelegeri a reportajului gazetăresc. Autorii se mulţumesc să înregistreze — ţintind către simpla informare — cutare sau cutare fapt, fără a pătrunde în zonele interioare, fără a se ridica la nivelul unei generalizări ideologico-estetice. Ne aflăm în ultima vreme în faţa unei situaţii paradoxale: reporterii sînt mîndri cînd li se spune că reportajele lor nu sînt reportaje ci reportaje-schiţe, reportaje-povestire, iar pe de alta, prozatorii găsesc un motiv de mulţumire cînd se afirmă că în schiţele şi povestirile lor pătrund elemente de reportaj. Dincolo de anumite laturi pozitive, asistăm însă la o încălcare a legilor acestor specii literare. Şi pentru că am pomenit reportajul, ţinem să declarăm că aici descriptivismul face cele mai multe ravagii. Nu ştim pentru ce, deşi această constatare a fost formulată în mai toate dezbaterile publice, critica literară ezită în a rosti cuvîntul fundamental, continuă să păstreze un ton apologetic faţă de această specie care a dobîndit într-adevăr succese, dar care, în ultimul timp, a rămas totuşi în urmă faţă de noile cerinţe ale prezentului.

Folosesc această ocazie pentru a critica reportajul lui H. Rohan „Oltenia petroliferă", a cărui lectură mi-a făcut mult sînge rău, deoarece provin de pe aceste locuri şi cunosc ceva din transformările revoluţionare care le-au schimbat radical înfăţişarea. Rohan a descris totul prin prisma unui turist care ar fi nimerit în nişte locuri sălbatice unde în fiecare clipă te aştepţi să apară pieile roşii. Copiii din acea regiune „Nu se temeau de oameni, ca făpturile crescute sălbatic între dealuri şi ape, de capul lor". Sosirea maşinilor de foraj provoacă aceeaşi uimire ca şi apariţia unei teribile comete. Reporterul notează, între altele: „Ieşeau nevestele în prag şi tocau varza pentru prînz, şedeau cu castroanele în poale, băteau albuşul şi cu ochii la tablele cele creţe ca argintul"... etc. etc. Impotriva exploatării zăcămintelor petrolifere se ridică un anume Marin Şarpe, altul Spargecapete — e bine cel puţin că autorul face precizarea că „Toate numele sînt imaginare" — toţi nişte „hirciogi care... se oţărau, îşi arătau dinţii ruginii şi, neputînd să facă altceva, apucau măcar de pantaloni" (!) Nu e nevoie să demonstrăm că prin astfel de imagini nu se zugrăvesc dificultăţile reale pe care le-au întîmpinat pionierii industrializării socialiste a Olteniei. Iar ceea ce ar fi trebuit să stea în centrul reportajului este redus la o singură frază generală: „In timp ce hîrciogii dădeau inutil din lăbuţe — delicioasă imagine, n.n. — oltenii se angajau ca descărcători, ajutau la săpat, la amestecat betoanele, la montarea..."

Nu trebuie să se considere aceste exemple doar ca expresii ale superficialităţii, ele se datoresc influenţelor unei rele poziţii estetice care-i împinge pe autori să se ploconească în faţa faptelor brute, să se oprească în faţa datelor de suprafaţă ale realităţii. Vom încheia şirul exemplelor cu schiţa „Un briceag frumos" de N. Ţic. Schiţa impune printr-o anume ştiinţă a tehnicii compoziţionale, dar în substanţa ei nu face altceva decît să reproducă o întîmplare de un pitoresc facil. Pe şantierul Ozana-Cracău — să reţinem, nu este vorba de primele şantiere, ci de unul creat după mulţi ani de la instaurarea puterii populare — apare un tînăr ţăran, Filip, care pare descins din aşezări troglodite. Discută un sfert de ceas cu comandantul, în dorul peri, nevrînd să spună dacă vrea să devină ori nu brigadier. Apoi pleacă şi se întoarce cu zece băieţandri care se ascunseseră într-un sat vecin unde aşteptau veştile trimisului lor. Muncesc o zi pe şantier după care primesc laude. Dar dispare briceagul eroului şi întreg grupul ameninţă că va părăsi şantierul. In realitate, îl ascunsese chiar Filip care voia să plece şi avea nevoie de un motiv. Îşi mărturiseşte însă fapta cînd se simulează excluderea unui brigadier, socotit drept făptaş. Schiţa este lipsită de o semnificaţie profundă. Insuşi autorul a simţit această slăbiciune şi a adăugat un post-scriptum în care aflăm că după cîţiva ani de la întîmplare Filip a devenit maistru sudor. Dar pe noi ne-ar fi interesat tocmai procesele prin care acest tînăr ţăran se încadrează în viaţa şantierului şi nu cine ştie ce peripeţii cu caracter neconcludent.

De ce insist atît de mult asupra unor astfel de schiţe? Pentru că în presa literară ele se bucură adesea de o primire îndulgentă, atunci cînd nu sînt apreciate chiar favorabil — fără a se demonstra că prin deficienţele lor de conţinut, ele constituie forme camuflate de derogare de la principiul actualităţii în literatură. Transformările social-economice prin care trece ţara noastră produc modificări cruciale în peisajul uman şi în problematica vieţii contemporanilor. Apar caractere noi cu o conştiinţă şi un comportament nou, care apără cu intransigenţă etica socialistă împotriva oricăror infiltraţii ale deprinderilor cultivate în trecut. Aşa cum a arătat tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul prezentat la cel de al III lea Congres al P.M.R., în perioada actuală morala este domeniul principal în care se manifestă lupta de clasă, lupta dintre nou şi vechi. Dar schiţele şi reportajele citate nu folosesc mijloacele specifice genului „scurt" pentru a aduce în dezbatere conflictele şi problemele specifice perioadei actuale din viaţa poporului, ci se opresc la aspectele superficiale, de un pitoresc depăşit. Credem că a sosit momentul ca într-o perioadă cînd patria noastră devine treptat o puternică ţară industrială, autorii de schiţe şi reportaje să părăsească atitudinea de uimire în faţa noilor construcţii. Astăzi, cînd ţăranii colectivişti, pe ogoare, sînt fruntaşii recoltelor bogate, cînd muncitorii sînt în uzine stăpînii ultimelor cuceriri ale ştiinţei, scriitorii nu mai au de ce să fie interesaţi de pitorescul primitivităţii. Locul extazului liric trebuie să-l ocupe demonstraţia analitică, bazată pe dezvăluirea esenţei noilor procese de viaţă. Proza descriptivistă este, oricum am lua-o, o manifestare a naturalismului, autorii situîndu-se pe poziţia unor simpli observatori care culeg date şi informaţii în expediţii turistice.

Intenţionat, în articolul de faţă am adus exemple din activitatea unor prozatori talentaţi, deoarece, în cele mai bune lucrări ale lor, create sub impulsul unei bogate experienţe de viaţă şi al pasiunii unor scriitori legaţi trup şi suflet de noile realizări ale Revoluţiei, ei se opun unei asemenea atitudini faţă de realitate. Pentru că aceasta este concluzia către care ţintim: numai cunoscînd în amănunţime şi trăind profund, de pe poziţia unor scriitori militanţi, transformările care au loc în ţara noastră, se pot zămisli creaţii literare valoroase care să ne îmbogăţească orizontul moral cu atitudini şi idei noi, şi să acţioneze ca un puternic factor educativ în realizarea măreţului program pus în faţa poporului de cel de al III-lea Congres al P.M.R.

Al. OPREA

Noutăţi la o bibliotecă raională

VISEAZĂ CEI CE

Pe dumneavoastră, tovarăşe Anastasie şi pe dumneata, tovarăşă Elena, şi pe voi copii, Cornelia şi Voitiş, şi pe toţi ceilalţi cu care am stat de vorbă în zilele acestea din urmă, n-am să vă uit... Daţi-mi voie să vă numesc prieteni. Socotesc că am acest drept de cînd v-am cunoscut atît de bine, încît am aflat şi chipul viselor voastre. Feţele voastre le ştiu. Într-un fel, le ştiam dinainte de a vă cunoaşte. Vă presimţeam privirea clară, simplă, hotărîtă, expresia firească şi fruntea nici prematur cutată şi nici netezită de inerţie, o frunte căreia bogăţia gîndurilor dindărătul ei îi dă relief. Le ştiam copiilor ieşiţi surîsurilor, puritatea ovalurilor şi ochii umezi, adevărate porţi spre limpezimea sufletului lor. Vă bănuiam astfel şi nu m-am înşelat. Sînt feţe care fac parte dintr-una din cele mai minunate privelişti ale patriei noastre, din peisajul uman al oamenilor de azi.

Dar din cunoştinţa noastră fizionomiile sînt fără îndoială doar amănunte. De ce şi-a oprit pentru o clipă inginerul-agronom Săndulescu Anastasie, gestul cu care arăta unui tînăr şirul de araci înalţi şi subţiri ca nişte soldaţi stilizaţi? De ce Elenei Vintilescu, aplecată peste aparatul de sudură, îi scîlpesc deodată ochii? De ce lăcrimează Florica Zamfir, florăreasa, în timp ce împleteşte un buchet de nuntă? Ce scrie medicul Popa Arnold seara tîrziu, după ce toţi au plecat din spital? Pentru ce surîde pe neaşteptate, larg şi cu bunăvoie, pilotul Grivei Constantin, comandant de aeronavă, în timp ce apasă pe manşa aparatului care-l aduce spre casă? La ce se gîndesc, ce simt, ce visează oamenii aceştia modeşti, dar însemnaţi, asemănători cu noi, cu vecinii, cu prietenii, cu acei cu care ne încrucişăm sau mergem alături, pe drumul acesta al nostru pe care păşim adesea preocupaţi de făurirea unei vieţi tot mai pline şi mai fericite? Care este visul cel mai scump, dorinţa cea mai fierbinte, care sălăşluieşte în inima fiecăruia? Căci graiţoare ca şi faptele sînt şi visele omului. „Spune-mi ce visezi şi am să-ţi spun cine eşti"... s-ar putea parafraza un proverb. Aş adăuga: „Spune-mi la ce visează un grup de oameni, oricît de diferiţi şi am să-ţi spun nu numai cine sînt, dar şi cum trăiesc". — „În lumea noastră, scrie autoarea franceză Simone de Beauvoir, oamenii au încetat de mult să-şi facă iluzii şi să viseze. Drăcească trebuie să fie lumea, în care cinici, decepţionaţi, sceptici şi amari, oamenii încetează să viseze şi nu mai doresc cu ardoare!"

Numai că asemenea afirmaţii nu sînt adevărate.

„Dorinţa mea cea mai aprinsă — spune Salvatore R. din Palermo — este să-mi găsesc de lucru pentru ca să-mi pot întreţine familia şi cei patru copii pe care am fost nevoită să-i părăsesc"...

„Să le dăm copiilor altceva decît cartofi şi fasole cu sos e pentru noi un vis", îi comunica unei gazetare doamna Stone din Virginia de Vest...

Fireşte, şi acestea sînt visuri. Dorinţi modeste. Pentru că în anii noştri visele sînt şi ele o chestiune de geografie.

Visele şi strugurii

Stau alături de inginerul agronom Săndulescu Anastasie pe banca din faţa gospodăriei experimentale Băneasa a Institutului Agronomic N. Bălcescu. În faţă, se întind livezile de piersici şi pruni peste care aspersoarele trimit fuzee de apă. Şi deşi de jur împrejur creşte verde şi multiplă vegetaţia de şes, strălucitoare în umeda ei frumuseţe, iar sub picioarele noastre pămîntul cel lacom e negru şi gras, noi ne aflăm departe, tocmai printre vegetaţia rară şi nisipurile zburătoare de la Hanu Conache.

Vecinul meu e un om trecut de treizeci de ani, cu mişcări largi şi mîini mari ca lopeţile. Sub ţepii bărbii, bărbia e lată şi ţărănească, iar ochii neaşteptat de deschişi, te fixează uneori cumpănind sau rîd deodată cu o lumină şi un chiot neaşteptat.

A început să studieze agronomia cu ani în urmă, mai întîi în gospodăriile agricole de stat şi apoi pe băncile facultăţii.

— O, am avut multe şi felurite visuri, dacă mă gîndesc înapoi, istoriseşte el. Mai întîi, acu' mulţi ani, pe vremea cînd munceam şi umblam totuşi fără frecvenţă la liceu, am dorit să mă fac actor... Ţin minte şi azi o reprezentaţie pe care am dat-o cu „Năpasta". Eu eram Dragomir! După cum vezi, încă pe atunci îmi plăcea să joc roluri de săteni... Dacă mă gîndesc bine, acesta a rămas singurul vis pe care nu mi l-am realizat în viaţă. Era în primii ani după război. Ceva mai tîrziu am dorit însă tot atît de fierbinte să fiu un bun specialist agronom şi am izbutit. Am devenit inginer. Apoi am cerut să fiu trimis la ţară. Aşa am ajuns la gospodăria din Ieşti care se întinde printre dealurile de la Tecuci, Ieşti şi Hanu Conache. De ce m-am legat atît de locurile acelea? Erau golaşe şi vîntul îţi arunca în obraz, în nări, pînă în plămîni gustul de sărăcie şi praf. Am dorit atunci din răsputeri să fac ceva pentru pămîntul acela. Ei bine, am prins să studiez creşterea pomilor fructiferi şi a viţei de vie, pe terenurile nisipoase şi am avut surpriza să descopăr că vinul din viţa crescută pe nisip avea un gust!... Aci ochii inginerului Săndulescu scoaseră deodată acel chiot luminos şi vesel pe care începusem să-l cunosc. Apoi urmă: ...Ce să-ţi mai spun. Am prezentat şi un referat, e aproape un an de atunci, la sesiunea ştiinţifică din Bucureşti: Ridicarea producţiei la gospodăria de stat Ieşti. Izbutiserăm să producem pînă la 5800 de kilograme la hectar... Acum, iată-mă aici, conducător al acestei gospodării experimentale... Mă ocup, la rîndul meu, de cei care învaţă, de studenţi. Ferma e frumoasă, e bogată, e înzestrată cu maşini bune şi noi. S-ar părea că nu-mi mai lipseşte nimica... Totuşi, am şi acum un vis... Vreau să-mi dau aspirantura. Şi să scriu o lucrare şi s-o public împreună cu un prieten şi un coleg cu care am lucrat acolo... Broşura se va numi „Luarea în cultură a nisipurilor şi a dealurilor nisipoase"... Aşa o să vorbim despre munca noastră rămasă în urmă şi despre viţa Oporto, mîndria noastră... cred că are un mare viitor, ar putea fi celebră..."

Şi din nou, în timp ce aspersoarele întind peste livezi şi ogoare braţe lungi, cu mîneci fluturătoare de apă, priveliştea dispare şi ochii parcă întrezăresc departe, la dunga violetă a acestei zile fierbinţi, coama unor dealuri a căror ţărînă galbenă şi mişcătoare prinsă acum în rădăcinile viţei de vie Oporto cu ciorchini negri şi must rubiniu...

— Da, spune din nou lîngă mine glasul vecinului meu. Aceasta este astăzi cea mai fierbinte dorinţă a mea...

Numai o motocicletă

— Eu, zice Joiţa Gheorghe, electrician la Electromontajul, nu-mi doresc decît o motocicletă... Şi ochii îi joacă vioi şi lucioşi ca două bile de oţel negru.

Joiţa Gheorghe nu pare să aibă mai mult de 25—26 de ani. Totuşi lucrează aci la întreprindere de 12 ani, de la înfiinţarea ei, din vremea cînd fabrica nu dădea mai mult de doi-trei stîlpi de înaltă tensiune pe lună. (El, ca şi de altfel ceilalţi doi cu care ne-am adunat aci: secretarul de partid Ion Nistea şi o femeie cu părul şi cu ochii întunecaţi, care stă singură, de o parte).

În numele lor te salută, cînd treci, liniile de înaltă tensiune de la Paroşeni, de la Doiceşti, din Odorhei, de lîngă Miercurea-Ciuc, de la Pietroasa sau din Luduş de lîngă Cluj.

Ion Nistea, secretarul, stă la birou într-o salopetă care pare crescută pe trupul său mărunt şi îndesat, şi-şi priveşte tovarăşul de lucru cu nemulţumire... Ce-i drept, în ultima vreme, o seamă de muncitori şi-au cumpărat motocicleta visată, sau fac economii la C.E.C. în vederea unui aconto mai solid. Dar Joiţa nu e un oarecare, e preşedintele comitetului de secţie. Ori, măi băiete măi, un asemenea om să-şi dorească un simplu vehicul de transport, i se pare lipsit de semnificaţie.

— Bine, măi băiete, numai o motocicletă, măi. Ia mai gîndeşte-te niţel — şi glasul îi sună cam necăjit. Nu cumva vrei să spui că doreşti mai întîi să-ţi îmbunătăţeşti nivelul cultural şi politic şi să termini cele şapte clase, măi băiete, măi?

— Aşa e, aşa e, zice Joiţa, convins şi pe faţa lui smeadă fulgeră alb, într-un zîmbet vinovat, dinţii. Mai întîi îmi ridic nivelul. Asta e povestea mea cu motocicleta... Şi stai să o auzi nea Nistea, şi dumneata... Ştii doar că în Vatra nouă, pe strada Olga Bancic, mi-am clădit casă... Eu am vrut să-mi iau motocicletă, dar nevasta a zis, casă. Acum tot motocicletă vreau, dar soţia nu mă lasă, zice: mai întîi, Gheorghe, să tragem lumină, aşa că-mi doresc şi lumină în casă... Pe urmă, zice soţia, ne cumpărăm mobilă în casă şi radio şi televizor: aşa că-mi doresc în casă şi toate astea. Pe urmă, asta mai zic şi eu, vreau şi o fetiţă pe lîngă băiatul pe care-l avem... Să fie amîndoi în casă... Şi abia pe urmă...

— Dar învăţătura, măi băiete, măi, unde-i, că n-o văd, îl ajută secretarul.

— Păi aicea e, fireşte, nea Nistea, rîde Joiţa şi acum dinţii îi lumnează toată faţa înegrită pînă la băscuţa ca o picătură de păcură. Ştii doar că băiatul creşte şi intră la şcoală şi nu vreau să-mi pună întrebări, iar eu să nu pot să-i răspund. Aşa încît vezi şi matale cît mai am pînă la ziua aceea mult visată cînd o să mă vezi că răsar în curte la Electromontajul cu motocicleta...

Trecutul şi viitorul

Am rămas faţă în faţă cu femeia cea singuratecă. O chiamă Elena Vintilescu şi e sudoriţă. Nu poartă salopetă căci nu e în tură. O îmbracă o rochie neagră, aş spune o veşnică rochie neagră, care pare continuarea părului şi ochilor ei. De-a lungul obrajilor cute mari ascund în adîncul lor un amurg, deşi faţa mai e încă tînără...

— Acum unsprezece ani, povesteşte ea, era în noiembrie, am intrat aici la cantină... Şi fetiţa mea are tot unsprezece ani. Şi sînt unsprezece ani de cînd tatăl ei ne-a părăsit... Ne-a părăsit într-o zi, fără să-i mai pese de noi... Am divorţat fără să-l văd. Nici acum nu ştiu unde e. Aşa istoriseşte femeia din faţa mea şi glasul îi sună puţin tărăgănat, calm, simplu, fără melodramă. Acum unsprezece ani — zice ea — eram la cantină. Pe urmă, tovarăşi de-ai mei m-au îndemnat să fac şcoala de sudură. Aşa am trăit amîndouă şi fetiţa mea e acum mare şi merge la şcoală şi are unsprezece ani. Întreprinderea noastră a crescut, dă stîlpi de înaltă tensiune pentru toată ţara. Şi eu am muncit şi tovarăşii mei m-au ajutat... E premiantă fetiţa mea. Vrea să se facă doctoriţă. Şi, fireşte, doresc din toată inima să ajungă doctoriţă...

Mă uit în obrazul acesta pe care decepţia s-a înfipt cîndva ca un pumnal lăsînd cicatrice vizibile. În obrazul acestei femei, care e singură de atîta vreme, singură cu fetiţa ei. Caut să mai găsesc urmele dragostei ei pătimaşe pentru un bărbat trădător şi netrebnic. Dar nu. Totul e acum calm. Jarul s-a stins, chiar dacă focul nu e uitat. Femeia priveşte către tovarăşii din jur fără zîmbet, dar liniştită, cu încredere.

— Prin urmare, acestea sînt visele dumitale, visele fetiţei, întreb.

Ea dă din cap şi priveşte înainte drept şi sigur.

— Ele! Dar mai am încă unul şi acela e al meu. Tovarăşul Nistea ştie. Cred că a venit vremea pentru mine să cer să fiu primită în Partid... O spune fără emfază, cu simplitatea cu care a vorbit şi pînă acum despre atîtea lucruri, unele dureroase, altele grave, altele mari...

Zborul şi visul

Cerul are culoarea albastră a tuturor speranţelor în aceste zile de sfîrşit de august. Şi pe cerul acesta, un punct care se apropie, înseamnă pentru orice om al epocii noastre motorizate, un avion de mare viteză care vine spre noi. Aparatul face un ocol, se lasă pe o aripă şi coboară înspre aeroport. Trupul lui ciudat de peşte cu aripi şi botul întins lacom înainte, saltă scurt cînd roţile ating pămîntul. Mai răsună o vreme huruitul surd al motoarelor care nu se domolesc dintr-odată, apoi uşa se deschide şi coboară pe rînd pasagerii, pilotul...

Pilotul, ca orice pilot adevărat, a furat din ochi o frîntură din înălţimi. Încolo, la întîia vedere, nu are nimic deosebit. Poate doar surîsul care pe faţa lui slabă urcă încet, pe etape, de la bărbie spre frunte şi se stinge tot atît de încet cum a apărut. Are părul nici prea întunecat, nici foarte deschis, faţa nici frumoasă, nici urîtă, şi nu e nici înalt şi nici grozav de voinic. Şi totuşi, nu e un om ca oricare altul. Comandantul de aeronavă Grivei Constantin a zburat peste două milioane de kilometri. Două milioane de kilometri, adică aproximativ de 150 de ori diametrul pămîntului, de cinci ori distanţa de la pămînt la lună, de cincizeci de ori lungimea Ecuatorului.

Peste 8000 de ore de zbor. Zboruri prin albastrul şi zboruri prin albul norilor paşnici şi zboruri prin vineţiul ameninţător al furtunii şi prin pîclele nopţii, cînd sub uriaşa cupolă întunecată răsună singuratec cîntecul motorului. Aterizări obişnuite, zilnice, pe terenuri pe care pînă şi ierburile s-au învăţat cu urletul motoarelor — şi aterizări oarbe, pe ceaţă, clipe grele, cînd începe să lucreze instinctul pilotului, îl face să mişte într-un anumit fel manetele, să apese sau să ridice manşa, să coboare sau să urce cu aparatul şi să-l aducă în sfîrşit cu bine, la destinaţie.

Acum, omul a coborît şi calcă puţin legănat, ca un marinar cînd simte din nou pămîntul sub picioare.

Are surîsul său încet şi durabil, în timp ce-mi explică, răbdător, că dorinţa sa cea mai aprinsă şi visul cel mai arzător au fost şi rămîn zborul şi că el îşi realizează visul în fiecare zi.

— Vezi, dumneata, îmi spune el, ai înainte un om fericit. Am o meserie pe care o îndrăgesc. Nimic nu mi se pare mai fermecător decît să planez deasupra patriei, ziua, peste relieful pe care niciodată nu-l cunosc atît de bine încît să nu-l găsesc schimbat, noaptea, acolo sus, la înălţimea viselor. Încolo, ce mi-aş putea dori? Am un cămin în care mă simt bine şi loi băieţi pe care soţia mea şi cu mine îi creştem cu grijă... Timpul liber mi-l trec cu lucrări de mecanică fină — aşa ca să-mi aduc aminte că am fost cîndva mecanic-lăcătuş — şi puştii mei se prăpădesc şi ei după broaşte, şurubelniţe şi cuie. Poate un singur lucru aş mai vrea: o vacanţă lungă, petrecută împreună cu băieţii mei, o vacanţă pe care să ne-o trecem construind un motor sau o pompă puternică pe care s-o dăruim apoi şcolii lor... Uite, ar fi nişte zile de neuitat...

Miracolul cotidian

Doctorul Popa Arnold este uscăţiv, înalt, cu cearcăne mari în jurul ochilor şi părul presărat cu fire argintii. Halatul alb şi cascheta îi dau o expresie puţin severă. Tare şi rezistent e nu numai un munte, ci şi o lamă de oţel. Privirea fixează ascuţit şi precis, gura se deschide cu rezervă şi spune lucruri concrete. — De altfel îi place să vorbească puţin. Mîinile se mişcă sigure, fără gesturi inutile. Iar mîinile acestea fac miracole.

Miracole zilnice. O femeie a fost adusă în comă ieri. Zăcea într-un lac de sînge... Iat-o: stă la fereastră şi priveşte afară. E cea care poartă un halat înflorat! Alte miracole: azi noapte, două cezariene — copiii şi mamele perfect sănătoşi... — Va trebui să aplicăm forcepsul... — Nici o grijă, e acolo doctorul Popa... — Aţi suferit mult la naştere, doamnă? — Aproape de loc, mulţumesc. Deşi e un băiat mare, de toată frumuseţea, cîntăreşte aproape patru kilograme... ...Cîte mii de copii au ridicat înspre lumină aceste braţe în cei 23 de ani de activitate?

La clinica de obstetrică şi ginecologie de la spitalul Colţea s-a făcut linişte. Se înserează... O linişte provizorie, căci adesea naşterile se petrec noaptea.

— Domnule doctor Popa, care este visul d-voastră cel mai aprins?

— Care altul poate fi decît să-mi vindec bolnavii?

— Dar, desigur, aveţi şi o dorinţă a d-voastră?

— În meseria noastră, principalul este să alini, să vindeci, să readuci la viaţă... Dar există uneori şi inversul: durerile, moartea.

— Aveţi copii?

— Fireşte, trei băieţi.

— Aveţi vreo preocupare personală?

— O, demult, cîntam la violoncel... Am făcut parte dintr-un trio celebru... Dădeam concerte... Nu scrieţi asta... Nu scrieţi asta...

Doctorul Popa Arnold e un om tăcut şi modest. Daţi-mi voie să vorbesc eu pentru el... Dorinţa sa, cea mai aprinsă? El se ocupă în prezent cu studierea vechii metode chinezeşti, a acopuncturii în alinarea durerii de naştere. Doreşte să rezolve cu bine lucrarea pe care o face împreună cu întreg colectivul care cercetează bazele ştiinţifice ale efectului acopuncturii în terapia modernă. Acum cîţiva ani, doctorul Popa a avut alt vis: el a susţinut atunci că o naştere poate fi prevăzută din vreme, pe baza schimbărilor survenite în numărul leucocitelor din sînge, şi a izbutit să o şi demonstreze... Ceva mai tîrziu, a apărut o a doua lucrare a sa, o metodă de pelvigrafie care permitea depistarea unor disproporţii între copil şi bazinul matern... Acum, acopunctura... Într-adevăr, marea dorinţă a doctorului Popa este să aline... Şi el şi-o realizează activ.

Printre flori

Cu părul alb, cu mişcări dulci şi domoale, tovarăşa Florica Zamfir are faţa frumoasă a oamenilor care au trăit mult printre flori.

Vinde gladiole şi împleteşte buchete la întreprinderea horticolă „1 Mai" din Piaţa Palatului.

— Care e dorinţa d-tale cea mai aprinsă, tovarăşă Zamfir?

Ea surîde unei amintiri...

— Asta a fost, a fost mai demult. Acum sînt aproape de pensionare... Pe vremea cînd lucram la patron, la Faraudo, eram foarte îndemînatecă în împletitul coroanelor, în împodobitul brăduţilor de iarnă, în dichisitul buchetelor de nuntă. Flori pentru toate prilejurile — şi vesele, şi triste. Nu ştiu la ce se gîndesc alte florărese în timp ce lucrează... eu, una, îmi doream să primesc şi eu un buchet mare... Să mi se aducă un buchet, sau un ghiveci din cele rare, mie, care trimeteam flori tuturor.

— Şi aţi primit buchetul, tovarăşă Zamfir?

— Desigur, în anii aceştia din urmă, de multe ori... Şi chiar şi de curînd. O hortensie grozav de frumoasă de la colegii mei. Şi buchetul pe care nu l-am avut ca mireasă de la soţul meu, acum, cînd am împlinit 25 de ani de la nuntă...

Printre maşini

— Dar dumneata, maistre Hîrţegan, ce-ţi doreşti cel mai aprins?

— Un singur lucru. Să fiu inginer!

O spune, cu o mînă în şold, cu cealtă sprijinită de umărul solid al unei prese şi în cuvintele sale este o hotărîre fără replică.

Inalt, voinic şi spătos, maistrul Hîrţegan pare un stejar uriaş, crescut în hala în care se taie şi se găureşte fierul cornier. Nu are decît 27 de ani şi totuşi nimănui — şi nici chiar lui — nu i-ar trece prin minte că este încă foarte tînăr. În masivitatea lui, e prefigurată demnitatea maturităţii şi a anilor mari. Are faţa lată, solidă şi expresia tipică a omului interesat de tehnică. Pleacă şi vine în hala în care a făcut ordine şi rînduială precisă. Oamenii se apropie de el, îl întreabă... El se apleacă, se uită cercetător, controlează... Undeva, în tumultul capitalei îl aşteaptă o nevastă tînără, o fetiţă de trei ani... Viaţa, la începutul ei...

— Prin urmare, inginer, maistre Hîrţegan?...

— Da... da... inginer...

Luna, stelele şi o balerină

Din umbra odăii, cu storurile trase, feţele copiilor se desprind sidefii şi ochii luminează umezi şi parcă mai mari.

Cornelia Muşatescu e înaltă, vioaie, cu strungăreaţă. Are trup de fată care joacă bine voley, face gimnastică şi dansează. Dumitru Voitiş are păr de aricei şi o cicatrice „de cumînţenie" într-o parte a frunţii. La 13 ani visează să se facă marinar, are o colecţie de monede vechi şi scrie singur poveşti ştiinţifico-fantastice.

Stăm laolaltă şi visăm...

Voitiş ar vrea ca primul om care pune piciorul în lună sau în vreo altă planetă din sistemul solar... să fie din patria noastră şi să se numească Voitiş Dumitru... Ar mai vrea să descopere un praf, cu care să poată să se facă invizibil... Cornelia Muşatescu are o altă dorinţă: ea viscază să se facă balerină...

— Chiar balerină, Cornelia? Dar să ştii că e o meserie grea.

— Nu-i nimic, spune ea şi priveşte curajos înainte... Sînt hotărîtă...

— E asta cea mai fierbinte dorinţă a ta?

— Este...

— Şi dacă ţi-ar oferi cineva o cutie uriaşă, plină cu ciocolată, în schimbul făgăduielii că ai să-ţi părăseşti dorinţa — spune-mi, Cornelia, oare ai primi?

„Nu, nu", fac coşiţele scuturate cu toată energia.

— Zice nu, pentru că ştie că nu-i dă nimeni cutia, rîde şiret Voitiş...

— Dar ţie, băiatule, dacă ţi-ar făgădui cineva cutia, ce-ai face?

La această chestiune, Voitiş se încruntă şi răspunde cu toată seriozitatea:

— Aş renunţa, poate, la planul să mă fac invizibil, zice el. Dar în nici un caz la cel ca să ajung la lună!...

Odaia e încă plină de gîndurile copiilor şi după ce au plecat. Mai dăinuie cîtva timp prospeţimea gesturilor, zurgălăii glasurilor. Apoi se strecoară printre storuri şi zboară afară, se risipesc în văzduh, spre cerul acesta care cuprinde atîtea miraje şi făgăduieli.

Nu pot să nu-mi amintesc că la New York, după un exerciţiu de apărare pasivă, o fetiţă o întreba pe mama ei: „Oare nu am putea să plecăm undeva, într-un loc în care cerul să fie gol?... Ei da, pe un alt meridian poate fi şi acesta un vis al copiilor...

Şi e minunat să te gîndeşti, că nici una dintre dorinţele prietenilor noştri, nici planul inginerului agronom Săndulescu Anastasie, nici cele ale sudoriţei Vintilescu Elena, nici cele ale doctorului Popa, nici dorinţa maistrului Hîrţegan şi nici chiar visul micului pionier Voitiş nu sînt, aici la noi, imposibile. Şi va apărea, fără îndoială va apărea, lucrarea despre viţa de vie Oporto, iar mica Melania Vintilescu se va face doctoriţă şi Joiţa va trece pe stradă cu motocicleta sa, în ataş cu cei doi copii. Aici la noi în zona tuturor posibilităţilor.

REPORTAJ-ANCHETĂ **de MIOARA CREMENE**

Desen de GRIGORE ONUŢ

DE LA PAIANTĂ LA BETON

de ION VINEA

Viaţa de metropolă ne face uneori prizonierii cartierului nostru. Fără voie ne mărginim existenţa în lăuntrul hotarelor lui care au cuprins, deşiinţînd-o, mahalaua de altădată. Vrem linişte, repaos şi tăcere, dar ne ispiteşte cu putere tumultul şi avîntul acestui veac. Şi oricît am tinde, citadini ai zilei de azi să devenim citeodată un fel de anahoreţi pitiţi în vreun ungher mai ferit, nevoia ne dă brînci în lume şi curiozitatea ne iscodeşte. Deunăzi întîmplarea ne-a purtat şi nouă paşii spre Gara de Nord, de-a lungul Căii Griviţei în care am pătruns pe lîngă grilajul şcolii politehnice. O cunoaşteţi. O clădire destul de anodină, dar încă-

pătoare şi pretenţioasă. O clădire parcă neîncepută şi neisprăvită, cu mădiri care o pocesc, şi confuză şi nehotărîtă în ifosele ei sclivisite. Ne-am obişnuit cu ea şi nu ne mai sticie, cu toate că, ori de cîte ori o vedem, gîndim, desigur cu toţii, acelaşi gînd: că într-o bună zi i se va oferi acestei instituţii de înaltă cultură un adăpost pe măsura vredniciei şi menirii ei.

Fie zise acestea numai în treacăt.

Căci între timp ne-am apropiat de vechea gară. Pas cu pas am avut, în chip statornic şi nedesluşit, impresia că străbatem un mare şantier. Pe dreapta şi pe stînga străzii, paravane lungi de scînduri şi rogojini încadrate în lemn, stăvileau forfota îngustată, şi tocmai de aceea mai înteţită şi mai febrilă, a mulţimei de vehicule şi pietoni. Trebuia să ocolim, îmbulzindu-ne pe trotuare, grămezi de moloz şi mormane de nisip, ridicate în buza gropilor şi a şanţurilor deschise pretutindeni. Iar pe fundul acestora, ieşeau la iveală, ca nişte guri de foc părăsite, conducte de canalizare, ţevi de gaz metan şi ţevi mai subţiri pentru apă şi tot terenul dimprejur părea zbîrlit ca un mistreţ cu vergele de metal, agresive, cu rotocoale de sîrmă ghimpată, cu buchete de ţăpoaie de fier, cu panglici de tablă răsucită, cu stîlpi de beton şi rămăşiţe de chirpici, iar mai departe, pe al doilea plan, se aţineau stive de materiale, tot felul de cherestele în piramidă, cărămizi granuloase şi proaspete, lespezi de piatră, totul într-o rînduială expectantă, care contrasta cu înfrigurata învălmăşeală dimprejur. Nu era o învălmăşeală fără rost. Îngrădiri iscusite, bariere severe îndrumau circulaţia în serpentină.

Din loc în loc, cuprins în chenarul scheletic al ruinelor decolorate, se arată cerul curat al străzii „celeilalte". Pe cîte o pulpană de azur mai stăruie încă, ici şi colo, un perete ieşit la vopsea, stîngher în mijlocul noului peisaj citadin. Şi peste tot şi toate, un scrîşnet, un dîrdîit asurzitor de perforatoare mecanice, şi vuietul giganticelor macarale şi norul de praf care însoţeşte gestul lor ritmic şi larg, şi care cu un braţ de metal, taie şi împarte văzduhul. Ca într-un peisaj petrolifer, zeci de foişoare arată înălţimea viitoarelor blocuri de care se reazimă împletitura de bîrne a schelelor de lucru.

Înaintezi ca într-un păienjeniş de forţe, de ritmuri şi îndemnuri pînă ce privirile poposesc pe cîte o clădire nou terminată. O cumpănire desăvîrşită de forme simple şi masive, o îmbinare de suprafeţe largi şi discret colorate, o armonie de linii lungi paralele. De-a lungul splendidelor faţade moderne, terasele şi balcoanele fără de număr au şi fost cotropite de flori şi de plante agăţătoare.

E arhitectura epocei noi, aşa cum o dictează tehnica şi economia betonului, a sticlei şi materialelor plastice, aşa cum o înlesnesc mijloacele ei inmuite. Curînd ne-am aflat în preajma vechii gări şi în uimirea care ne-a cuprins nu ne-am stăpînit de a ne abate din drum pentru a-i explora vecinătatea. Ştiam, fireşte, că în Griviţa Roşie se construieşte mereu, dar cifrele şi machetele şi chiar fotografiile arareori impun cititorului imaginea vie a realităţii.

Ne-am pomenit în mijlocul unor imense peţe prelungite cu grădini şi străjuite de sveltele ziduri şi de miile de ferestre ale unor blocuri ridicate de curînd. O linişte ciudată ca în golfuri, o pace luminoasă zace ca un miraj în vastele spaţii vegetale dintre ele. E tăcerea şi pacea peisajului urban, înscris în geometria naturii din porunca şi voinţa omului care cugetă, măsoară şi creează. A răsărit aci cu premeditare un cartier nou care a prins a se lărgi, înalt, clar şi încăpător, în toate părţile: de-a lungul bulevardului Golescu şi lateral, peste tot bulevardul Duca, transformat pe de-a-ntregul, şi în sus spre podul lui Grant, spre podul Constanţei, pînă departe la Bucureştii-Noi. Zarva şi praful demolărilor au mascat un răstimp efortul celor ce zideau, astfel că puţini au fost cei ce şi-au dat seama de mersul vertiginos al reconstrucţiei. Uliţele strîmbe şi înguste, şandramalele, magherniţele şi cocioabele au dispărut şi dispar ca prin farmec. Pitorescul sordid, semibalcanic, s-a spulberat în scrîşnetul perforatoarelor şi odată cu ele au pierit ca un abur hotelurile deochiate, speluncile şi tavernele care alcătuiau un fel de tabără sordidă chiar în jurul gării. S-au dus cu muşiţa, cu năclăiala şi păduchernţa lor, cu prostituţia lor sulemenită şi dansantă, cu chiolhanurile lor în care ultimul cuvînt îl aveau ciomegele şi cuţitul. Veşnica stradă: „a Gării" din vechile oraşe şi tîrguri dunărene, cu galantarele de mizerie şi monotonie, a dispărut din capitală. Şi dispare şi „paradisul" de o sută de metri pătraţi, încadrat în uluci scîlciate, centrat într-o cocioabă de calcio-vecchio, cu cîte o cocină şi un coteţ în flanc, idealul individualismului mic-burghez pişcat de strechea proprietăţii suburbane. Astăzi inginerii şi arhitecţii vremurilor socialiste, în numele spărgătorului de gheaţă atomic, al avionului cu reacţie şi al astronavei iminente, pretind sănătatea, logica, îndrăzneala, armonia şi perfecţiunea, în slujba omului. Iar realizările exemplare din Griviţa Roşie, construirea în timp-record, a unui întreg orăşel de blocuri, săli de spectacole şi de sport, trei mii de apartamente dispuse geometric prin parcuri şi grădini, sînt rodul firesc al concepţiei socialiste în materie de construcţie şi urbanism. Sînt rezultatul prompt al puterii populare, răsfrîntă în acţiune, pe teren.

Noile blocuri din piaţa Gării de Nord

Ringul

Povestire de IOAN GRIGORESCU *)

La vestiarul boxerilor era răcoare, aproape frig. Ușa care dădea în culoare avea un ochi de geam spart și pe acolo sufla un vînt rece, aer înghețat din subsolurile de beton ale stadionului. Staszek stătea ghemuit pe canapeaua de masaj învelită în mușama, cuibărindu-se în halatul său pufos, dar atît de rece, încît i se părea că e făcut din hîrtie. Băieții se încălzeau sărind, făcînd exerciții pugilistice, rîzînd, trădîndu-și toată nervozitatea caracteristică începutului de întrecere. În astfel de momente, Staszek îi asemăna pe băieți cu un grup de cai tineri, care adulmecau pista și distanțele înainte de semnalul cursei. Acum era mahmur, avea impresia că e bolnav, în ultimul timp învinsese din ce în ce mai greu, iar începutul meciurilor nu-i mai provoca acea stare de efervescență pe care o trăise de atîtea ori, ci, din ce în ce mai mult, o teamă tot mai înverșunată, strecurată în inima lui față de sfîrșitul inevitabil pe care, cu fiecare meci, îl simțea tot mai aproape. Își spusese de multe ori că e timpul să-și încetoze cariera, dar de fiecare dată alungase acest gînd, sau își spusese că o va face după o victorie răsunătoare, pentru ca în felul acesta, părăsirea ringului să nu-i apară ca ceva dezonorant. Fiecare nouă victorie, însă, îl lega și mai mult de ring. Ajunsese un fel de veteran pugilistic al Sileziei. De mai bine de cincisprezece ani nu ieșise din nici o reprezentativă a regiunii sale, iar în cei aproape douăzeci de ani de box, trecuse prin toate categoriile, de la „pană", cînd nu avea decît 17 ani, la semigrea, acum la aproape 37 de ani. Era înalt, avea un piept lat, musculos, mîini cu adevărat „profesioniste", adevărate ciocane legate de trup prin noduri de mușchi care, în momentele de încordare fizică, i se împleteau pe sub piele ca niște șerpi. Avea un tors strîns în talie spatele dur, telurie, picioarele drepte, cu tălpile late, ca de halte ofițil, dar cu încheieturile mobile, flexibile ca ale baleriniior. Chipul lui nu fusese niciodată frumos, poate doar în tinerețe, cînd se poate spune despre bărbat că nu trebuie să fie decît ceva mai puțin urît decît dracul pentru ca să placă, altfel, fața lata, negricioasă, nasul turtit, bărbia ușor teșită, străină lui, parcă împrumutată de la un marinar care, lucru precis, și-ar fi ascuns-o sub o barbă stufoasă, ochii cenușii, cu gene scurte, fruntea îngustă, părul tuns „box", ca o perie lată, toate acestea îi dădeau cea mai autentică înfățișare „profesionistă". Avea în schimb o voce plăcută, melodioasă, și întotdeauna cînd cînta, înfățișarea i se schimba, trăsăturile brutale i se înmuiau, chipul aspru, colțuros, lua dintr-o dată un aspect copilăresc. Avea buzele cărnoase, roșii, o danturd de fiară puternică, cu maxilarele ca niște menghine. Înfățișarea lui impresiona întotdeauna adversarul, iar publicul, odar văzîndu-l, miza fără ezitare pe el. Fusese, pe rînd, campion la toate categoriile prin care trecuse. Titlul și-i cîștigase întotdeauna pe neașteptate, așa cum și-l și pierduse de fiecare dată, pentru ca după un an-doi, să și-l recîștige iarăși, tocmai atunci cînd toți îl credeau epuizat, incapabil de a mai da ceva nou.

Acum, într-adevăr, se simțea frînt. Dacă s-ar fi aflat în țară la el, ar fi renunțat fără prea multe explicații să se bată, dar aici, în străinătate, și tocmai în Frankfurt pe Main, trebuia cu orice preț să facă față întîlnirii. Înțelegea că aceasta e ultima lui șansă, că în curînd se va mulțumi numai cu funcția de antrenor la cine știe ce asociație regională, sau poate chiar la vreuna rațională, știa bine că în sport, laurii nu se acordă decît celui mai capabil. Lucrase cîțiva ani în mină, în Silezia, asta la început de tot, în prima sa tinerețe, apoi sportul îl scosese la suprafață, într-un birou minier. Se dăruise atît de mult boxului, încît niciodată nu excelase în altă muncă. Ani de zile fusese mîndria echipei, cu ea se ridicase și tot în ea avea să-și încheie cariera. Simțea însă că sfîrșitul venise prea brusc, încerca să atribuie starea sa de acum unei indispoziții trecătoare, dar totodată își dădea seama cu certitudine că nu era altceva decît inevitabila oboseală adusă de timp, că totul se termina și că nimic nu-l mai putea ajuta să redevină ceea ce fusese odată. Era în constatarea aceasta un lucru atît de crud și de trist, încît dacă nu ar fi avut meci și nu s-ar fi aflat aici, într-un loc străin, ar fi făcut ceea ce nu mai făcuse niciodată — s-ar fi îmbătat și ar fi plîns. Dar trebuia să lupte, cu toate că, în privința rezultatului, nu putea da nici un fel de asigurări. I se părea că în cabină aerul se încălzise brusc, îi venea să arunce halatul pufos și să dea drumul ventilatorului de pe măsuța fixată în perete.

În ajun mîncase prost, iar la prînz, înainte de meci, renunțase chiar la obiceiul său, nedezmințit pînă atunci, de a mînca un biftec „tătăresc", din carne crudă cu gălbenuș de ou proaspăt, sardele, ceapă multă, piper, lămîie și ulei de măsline, toate amestecate chiar de mîna lui, indiferent unde ar fi luat masa. Acum însă, după primele înghițituri, i se făcu greață. Simțea o sete arzătoare și, numai convingerea profundă că dacă ar fi cedat trebuia să renunțe la luptă, îl oprea să bea. Acum îi era totuna, de aceea își zicea că făcuse rău că își stăvilise pornirea și nu băuse, căci din ce în ce mai mult, considera meciul pierdut dinainte.

Nici măcar nu se dusese să-și vadă adversarul. Nu-l cunoștea. Ceilalți se întorseseră de la întîlnirea de cunoaștere cu echipa adversă zgomotoși, fiecare comenta impresia pe care i-o făcuseră jucătorii germani, doar Staszek nu putea spune nimic, asculta și zîmbea, parcă străin de toate.

— Hei Staszek — i-a strigat Marian, vedeta sileziană la „ușoară" — tu ai azi de furcă cu o adevărată gorilă!

— L-ați văzut, mă? a întrebat Rysiek, „cocoșul". Nu degeaba și-a luat pseudonimul de „Golem", arată ca un urangutan. Asta odată figură, noroc cu Staszek al nostru, care dacă se mai strîmbă puțin îi poate trece drept frate, altfel, să-i fi picat altuia din noi unul așa urît, zău dacă nu ar fi lăsat-o baltă numai privindu-l!

— Namilă de lut, nu alta! a zis și antrenorul. Astuia nu-i lipsește decît o jumătate de kilogram pentru categoria grea, dar, crede-mă, Staszek, cu atît mai rău pentru el. Tu ești mai mobil, trebuie să știi să te ferești. Se vede că are labe solide, caută să-i afli punctele slabe. N-o să-ți fie ușor, dar nu-mi fac griji ...Dar ce ai, frate? Ți-e rău? Parcă nu-ți sînt toți boii acasă?

— Lasă-mă-n pace! îi răspunse ursuz Staszek.

— Ba n-am să te las, spune-mi, te doare ceva?

— Nimic, nu vezi?

— Fii atent, bătrîne! N-o să ne faci satul de rîs tocmai aici!

— Du-te dracului! Ți-am spus o dată: lasă-mă-n pace!

Băieții erau gata. Numai cîteva minute îi mai despărțeau de intrarea tuturor pe ring, pentru prezentare.

Staszek se apropie de antrenor.

— Știi ceva? Hai, nu te supăra că te-am repezit! O să mă bat bine... Dar aș vrea să nu ies la prezentare. Se poate?

— Dar ce ai, frate, spune odată!

— Nimic, crede-mă... Niște gînduri proaste. Ies numai la luptă, îi-l culc pe Golem și mă lași în pace. Bine?

— Nu sînt de acord. Doar aici nu e nici Katowice, nici Cracovia. Cum să nu te prezinți? O să ieșim cu un om mai puțin?

— Am crezut că înțelegi și tu un lucru omenesc, simplu. Atunci n-o să-ți spun decît că nu ies și gata.

— Dacă-i așa, nici nu joci! Dăm două puncte prin neprezentare, te lasă inima?

— Nu joc, și gata!

— Ce, ești nebun? Crezi că merge numai așa, cum vrei tu?

— Ba doar tu ai spus să nu joc!

— Hai, nu fi prost! E o întîlnire de prestigiu, nu glumă! Cel puțin dacă mi-ai spune că ești bolnav.

— Ei da, sînt bolnav, acum ești mulțumit?

— Ce ai? Să-ți aduc un doctor?

— Nu vindecă el asta.

— Dar zi-i odată, omule, ce te doare?

— Sfîrșitul... Sînt gata. Mi-e frică de ring. Mai de mult timp mi-e frică. Acum trebuie să-i pun capăt!

— Ești un prost! Desigur, la un moment dat tuturor ne trebuie mult curaj pentru a ne despărți de ring. Dar tu mai ai timp, lasă, am văzut eu, te bați încă bine. Uite, dacă nu vrei să ieși la prezentare, nu ieși, o să mascăm noi cumva lipsa ta, dar pune-ți ambiția și arată-ne ce știi. Aici trebuie să învingem, înțelegi, trebuie!... Uite, sună de intrare, ce faci, vii ori rămîi?

— Rămîn!

— Ce are? De ce nu vine? începură să întrebe ceilalți coechipieri, pregătindu-se de ieșire.

— Ascultă, Staszek, să nu ne faci vreo figură! Ține-te bine! îl îndemnă Marian.

— O să am grijă, acum lăsați-mă o clipă singur.

Ceilalți ieșiră. Staszek auzi ecoul stadionului în nocturnă, ropotul de aplauze la intrarea echipelor pe ring, apoi se lăsă tăcerea, dar numai atît timp cît căpitanii echipelor și-au schimbat tradiționalul buchet de flori și insignele asociațiilor. Și din nou, stadionul ca o ființă unică, colosală, începu să freamăte, dar de data asta ceva mai potolit, trădîndu-și nerăbdarea de a vedea odată meciul început. Staszek se ridică de pe canapea și se privi în oglindă cu ochi triști, întrebători. Nu-și putu da nici un răspuns. Făcu cîțiva pași prin camera cu cabine, luă din cuier o coardă și începu să sară ritmic, se opri, respiră adînc întinzînd brațele înainte și în lături, apoi, ceva mai înviorat, lovi de cîteva ori aerul cu pumnii strînși, cu tot corpul cabrat înainte, cu picioarele jucînd pe loc, pentru încălzire.

Primul meci începuse. Luptau cei din categoria „muscă". Asta se putea ghici după felul rapid, spontan, în care reacționa publicul. „Pana" și „cocoșul" se întorseseră în cabine pentru a-și pregăti intrarea în ring, și Staszek îi auzea mașindu-se reciproc, vorbind, dîndu-și sfaturi unul altuia. În jur și deasupra, părea că însuși betonul stadionului vibrează; se simțea încordarea tribunelor, izbucnirea după fiecare lovitură reușită a celui preferat, sau ecoul unui vaier general, plin de dezamăgire, atunci cînd adversarul marca puncte.

Pînă să-i vină rîndul lui Staszek pentru a intra în ring trecu mai bine de o oră. Antrenorul intră valvîrtej în cabina lui.

— Hai Staszek! Gata! E rîndul tău.

În drum spre ring, printre șirurile de bănci de unde priveau cu o curiozitate vie mii de ochi, îi șopti:

— Ține-te tare, băiatule... Nu uita ce mi-ai promis. Egalează scorul; nemții ne-au luat-o înainte cu două puncte, ai auzit, nu? Pe „greul" mergem la sigur, fără îndoială că el cîștigă, dar victoria echipei depinde de tine. Dacă pierzi și tu, nu mai putem face nimic. E clar?

Staszek nu răspunse nimic. Trecu printre coardele ringului, se trînti pe scaunul său din colț, aruncă de pe umeri halatul pufos și își lăsă gambele friționate de antrenor, iar mîinile înmănușate. Lumina proiectoarelor îndreptate spre ring îl orbea mai mult ca oricînd. Aerul i se părea îmbîcsit, privirile publicului, încurajat de cele două puncte cîștigate, i se păreau sfîdătoare, prea sigure de izbînda echipei preferate. Își lăsă ochii în jos, făcîndu-și de lucru cu tava albă, plină de saciz fărîmat, de care trebuia să-și frece cît mai bine tălpile.

Îl auzi pe crainic anunțînd cu o voce atît de puternică partida următoare, încît pîlniile megafoanelor vibrau pînă aproape de șuierat.

— Categoria semigrea, trei reprize a cîte trei minute. În ring Fritz Schuster „Golem" — Frankfurt pe Main și Stanislaw Kupala Staszek — Silezia.

Abia atunci Staszek își văzu adversarul. Era într-adevăr o namilă cu o ceafă taurească — cînd s-a uitat Staszek prima dată la el, Golemul era întors și vorbea ceva cu antrenorul său — cu spetele păroase, solide, puternice, masive, ca niște butuci. Parcă vroia să părăsească ringul, după gesturi și după fața antrenorului său se vedea că schimbul de cuvinte dintre ei e destul de violent, deși tonul era scrîșnit printre dinți. Ceafa Golemului se învineți se de furie. Parcă cerea antrenorului să nu se bată, dar acesta, o altă namilă, de parcă i-ar fi fost tată, se ridică pe colțul ringului și apucîndu-l de umeri, îl răsuci pe loc și îi făcu vînt în mijlocul ringului.

Publicul rîdea ca de o glumă bună.

Golemul își făcu stînga „gardă", acoperindu-și aproape jumătate din față. În aceeași clipă gongul bătu începerea partidei. Staszek se apropie de adversarul său, gata de luptă. Deocamdată se cîntăreau din ochi. Golemul parcă făcînd sforțări să se ascundă cu totul sub mănușa stîngă pe care nu și-o mișca dinaintea feței, Staszek urmărindu-și curios adversarul cu care peste o secundă trebuia să schimbe primele lovituri. Cercetarea aceasta se prelungi nefiresc de mult, cei doi se urmăreau reciproc în ring, făcînd cu brațele numai volte sterpe prin aer, dar încă nelovindu-se.

Tribunele începură să fluiere, arătîndu-și în felul acesta nemulțumirea pentru felul cum cei doi se evitau reciproc. Arbitrul, care sărea în jurul lor cu pași laterali, le-a strigat de cîteva ori să înceapă.

Golemul a atacat primul. Staszek a înțeles imediat că adversarul său vrea să-l culce la pămînt cu o singură lovitură, că își cîntărește mișcare și își trimite pumnul ca pe un proiectil. Era însă vădit incomodat de garda prea strînsă, stînga nu-i juca de loc, pentru că Golemul continua să-și ascundă fața înapoia mănușei mari, desfăcute. După aproape un minut, Staszek trecu la atac. Își lovea adversarul fulgerător, în coaste, mai ales în partea stîngă, care era mai descoperită, făcînd în jurul lui un adevărat dans, plin de exhibiții, care să-l constrîngă pe Golem să-și descopere fața. Golemul se ferea cu abilitate, dar se vedea că loviturile repetate în partea stîngă a pieptului îi provoacă multe neplăceri. Din cînd în cînd se năpustea asupra adversarului său, și atunci, numai mobilitatea uimitoare a lui Staszek îl ferea de loviturile nimicitoare.

Trecu prima repriză. Gongul sună calp, ca un clopot spart, fără rezonanță. Golemul se trînti greu pe scaun și imediat se întoarse cu fața spre antrenorul său, cu care reluă discuția întreruptă. Staszek, fără să poată înțelege nimic din ploaia de sfaturi cu care îl copleșea antrenorul, gîndea, obsedat, la un singur lucru: unde mai văzuse ochii aceia injectați, cu sprîncene late, crescute pe arcade atît de proeminente? Abia acum își dădea seama că tot timpul primei reprize nici nu zărise fața adversarului său.

Cum bătu gongul pentru începerea celei de a doua reprize, Staszek sări de pe scaun și se aruncă asupra Golemului, supunîndu-l unor lovituri de mitralieră, atît de fulgerătoare și de neașteptate, încît acesta se lăsă împins într-un colț al ringului, unde se mulțumi să-și acopere fața cu mîinile și să aștepte ca arbitrul să-l desparta de adversarul care îl presa, paralizîndu-i orice mișcare. Dar în momentul în care arbitrul îi despărți, Staszek apucă mîinile Golemului și le trase cu putere în jos. Acesta țîșni din loc ca împins de un resort. Staszek văzuse. Pomeții aceia mari, nasul lat fără zgîrci, buzele cărnoase, barba pătrată, ochii injectați și arcadele proeminente, nu puteau fi decît ale unui singur om, pe care Staszek îl cunoștea bine, mai bine decît oricine pe acest pămînt. Rămase ca trăznit. Golemul îl surprinse descoperit și cu toată puterea îi trimise între ochi o directă care îl aruncă pe Staszek la pămînt.

— Nu se poate... Nu se poate... — murmura Staszek în leșin, întins pe scîndurile ringului.

— Unu!... începu arbitrul să numere aplecat asupra celui căzut, la fiecare cifră coborîndu-și mîna de sus în jos.

Era el, Adolf Gebauer, știa bine, parcă ieri se despărțiseră și parcă numai cu o zi înainte de aceasta îl întîlnise pentru prima dată. Tribunele vuiau, prin vacarmul general răzbăteau clar strigătele de bucurie, dar Staszek nu auzea decît zarva lagărului în zile de meci, și peste toate, ca prin vis, numărătoarea implacabilă a arbitrului:

— ...doi!...

Era cald, o zi de vară uscată, cînd pînă și noroiul veșnic din lagăr se zbicise. Tim, Lager-älterster-ul de la Birkenau, arestat pentru banditism, dar care se lăuda că fusese boxer profesionist, organizase pentru distracția SS-iștilor și a elitei lagărului, un nou meci de box. Într-una din cele patru părți din jurul ringului fixat direct pe pămînt, se adunaseră cîteva zeci de gradați și soldați SS-iști, iar în celelalte trei părți, se îmbulzise „elita" lagărului formată din numeroși „capo" și „Blokfuehrer-i". „Meciul" începea întotdeauna prin bătaia în pumni între perechi de deținuți luați la întîmplare și puși să se bată pentru un supliment de ciorbă. Lupta dura pînă în momentul cînd unul din cei doi era făcut k.o. sau, pe limba lagărului, „bătut pînă la leșin". SS-iștii și elita se amuzau copios, îndeosebi cînd pe cei puși să lupte îi podidea sîngele. Cînd vreunul din ei cădea, un arbitru improvizat îi număra deasupra capului secundele hotărîtoare:

— ...trei!... patru!...

Odată, Tim a pus ochii pe Staszek. Nu știa că acesta fusese boxer, dar îl văzuse tînăr și bine legat și îi adusese drept adversar pe un grec supranumit Goliat, spaima tuturor deținuților în orele de folosire a latrinelor, căci grecul acesta era pus în lagăr mai mare peste latrine și mulți din cei care întîrziau prea mult în acel loc, după o lovitură dată de grec, trebuiau duși în baracă pe brațe. Staszek înțelesese să se bată respectînd toate regulile jocului și, după primele minute, îl făcu pe grec să se poticnească și să cadă. SS-iștii îl admirau, Tim rîdea satisfăcut de descoperirea sa, deținuții polonezi strigau: „Ura!". Se pornise o zarvă nemaipomenită, în vreme ce arbitrul cadența secundele:

— ...cinci! șase!...

Grecul și-a revenit repede, a sărit în picioare și atunci s-a pornit cu adevărat bătaia. Era înfuriat, sîngele îi năvălise în ochi, părea o fiară turbată care se năpustea orbește, căutînd să lovească oriunde nimerea. Staszek se ferea cu abilitate, în acele minute parea unduios și alunecos ca o felină, se strîngea la pămînt, țîșnea în aer, îi trecea uriașului pe sub brațe, lovindu-l din cînd în cînd cu sete, în punctele pe care i le simțise mai slabe. Nu i-a fost greu să-l scoată pe grec și mai mult din sărite. Acesta lovea urlînd ca o fiară, SS-iștii și ciracii lor din elita lagărului strigau înnebuniți de plăcere, lucru care îl înfuria și mai mult pe grec. La un moment dat Staszek i-a sărit în față proiectîndu-i o directă fulgerătoare în falcă. Grecul s-a clătinat, a bătut aerul cu mîinile și a căzut ca o piatră. În vacarmul tot mai mare, arbitrul a început să numere:

— ...șapte!... opt!...

I-au vărsat cîteva găleți de apă în cap, dar totul a fost zadarnic. Staszek își desfăcea mănușile cînd, în ring a sărit un ofițer SS-ist, negricios, urît ca o maimuță ,dar îmbrăcat elegant, cu mănuși de piele fină, galbenă.

— Bravo! Meriți mai mult decît un supliment de supă. Vorbești germana?

Staszek i-a răspuns gîfîind:

— Da, sînt silezian, am urmat școala primară împreună cu mulți copii germani.

— Ești profesionist?

— Mă pregăteam pentru asta, dar a început războiul... Înainte de arestare am lucrat într-o mină.

— Ai o tehnică tare, să știi. Aș vrea să mă antrenez cu tine... Bineînțeles, într-un cadru mai civilizat decît ăsta. La ce baracă stai?

— La 37.

— O să-i las Blokfuehrur-ului vorbă. Mîine să nu mai ieși la muncă, aștepți să trimit după tine. Sînt Untersturmfuehrur-ul Adolf Gebauer. Să știi că ai avut noroc cu mine!...

Staszek deschise ochii. În fața lui, rînjind victorios se afla același om. Auzea clar satisfacția stadionului care îl credea învins, arbitrul se apropia de cifra fatală:

— ...nouă!...

Sări în picioare și se puse în gardă. Surprins, Golemul își acoperi din nou fața, deși era clar, din privirile lui Staszek se putea înțelege ușor că îl recunoscuse. Începu o luptă pe viață și pe moarte. Golemul gîfîia concentrîndu-și întreaga ființă în pumnul de fier care nu trebuia să mai nimerească decît o singură dată pentru a-l zdrobi pe Staszek. Acesta făcea adevărate piruete de balerin, se contorsiona ca un șarpe, țîșnea ca o panteră, lovea fulgerător, aruncîndu-se înainte cu tot corpul, dar Golemul era rezistent, nici măcar nu se clintea. Tribunele urlau înfierbîntate. Arbitrul se ferea cu îndemînare să nu fie prins între cei doi. Juriul se ridicase în picioare.

Cabrîndu-se ca un arc, Staszek prinse într-o zecime de secundă stînga adversarului și îi trimise o directă între ochi, strigîndu-i:

— Na, Herr Gebauer!... Te-am recunoscut!

Golemul se clătină, dar nu-și pierdu echilibrul. Se năpusti asupra lui Staszek și mai înverșunat.

— Bestie! De unde ai apărut?

— Trebuia să ne întîlnim odată, din moment ce ai scăpat.

— Și tu ai scăpat... Ai putea să fii cel puțin rezonabil.

— Voi fi, nu te teme!... Na! Ține!

— Tăcere! strigă arbitrul. Dacă aveți ceva să vă spuneți, faceți-o după meci, altfel întrerup jocul.

După cîteva secunde, gongul bătu anunțînd sfîrșitul celei de a doua reprize.

Golemul se trînti în scaunul pe care i-l întinsese arbitrul, fără să-și mai acopere fața. Privea spre Staszek cu ochi în lumina cărora ura se amesteca cu surprinderea. În ochii lui Staszek, ura se amesteca cu o curiozitate vădită. Gebauer se schimbase mult, craniul acela în care Staszek crezuse cîndva că nici glonțul nu poate pătrunde devenise și mai greu, și mai colțuros. Erau cam de aceeași vîrstă, fostul locotenent SS-ist Gebauer nu avea decît cu doi ani mai mult decît Staszek; își tunsese părul pînă la piele, avea o țeastă cenușie, pe care pumnul o percepea a fi ca de piatră. Devenise mult mai voluminos, părea cu totul abrutizat, din acea eleganță știută de Staszek, sub care fostul ofițer nazist își ascundea cîndva urîțenia, nu mai rămăsese nici urmă.

Atunci, a doua zi dimineața, Gebauer a trimis după el un soldat SS-ist. Acesta l-a scos din lagăr și l-a dus în subsolul revirului garnizoanei unde Gebauer își instalase o sală de antrenament. Avea cafea caldă într-un termos și țigări fine. L-a invitat. Staszek, pe atunci un flăcăiandru crud, a crezut că-l prinsese pe Dumnezeu de un picior. Au urmat însă paisprezece luni de „antrenament", din primăvara lui 1943 pînă în vara lui 1944. Luni de calvar, în care numai datorită tinereții nu s-a produs în Staszek nici una din cele două morți prin care, spre sfîrșitul definitiv, treceau deținuții: mai întîi moartea psihică, adică indiferența, și apoi cea fizică. A ajuns pînă la marginea primei, s-a clătinat ca pe muchia unei prăpăstii negre, din care se ridicau chemări sinistre. Nu trebuia să mai facă decît un singur pas. Gebauer îl punea și pe el să se antreneze pe „saci vii" de box, adică pe deținuții pe care îi spînzura de mîini în cîrligul din tavan și începea să le care la pumni pînă cînd cădea frînt de oboseală. Avea o teorie a lui despre un astfel de antrenament:

— Sacul de piele plin cu nisip ori talaș nu-ți oferă asperitățile de relief ale corpului omenesc. În afară de asta, nici densitatea, oricît de bine ar fi potrivit conținutul sacului, nu este aceeași. Apoi relaxarea corpului lovit, rezistența lui inițială, revenirea în poziția verticală sînt absolut altele. De ce nu încerci și tu?

Gebauer ajunsese spaima lagărului. Deținuții îl porecliseră „labă de fier". El nu folosea niciodată pistolul, oricît de prompt i se cerea să răspundă. Avea pentru astfel de situații o armă la fel de invulnerabilă pe care ținea să și-o perfecționeze la maximum: pumnul. Uneori, cu un singur pumn, omora omul. Cînd venea la apelurile de seară, lua în șir coloana de deținuți a unei întregi barăci și, „se încălzea" repezind fiecăruia cîte un pumn în față. Tim mergea în urma lui și numara: cîți cad și cîți mai rămîn încă în picioare.

Cu Staszek a fost „bun". Patrusprezece luni, zi de zi, l-a tocat ca pe un biftec. Tînărul boxer era pentru Gebauer altceva decît „saci vii" ori sacii cu nisip. El era tehnica. Era studiul necesar oricărei desăvîrșiri. Uneori, era adversarul cu care i se părea că se bate de la egal la egal. Luptele însă erau totdeauna „aranjate" de Staszek. Neamțul trebuia să învingă cu orice preț. Altfel s-ar fi putut înfuria și l-ar fi trimis la gazare. Gebauer își, ieșea ușor din fire. Staszek reușise să-i cunoască starea sufletească după felul în care începea antrenamentul, și mai curînd ori mai tîrziu, îi oferea victoria cotidiană. Pentru Staszek, a se lăsa mereu bătut era un lucru nu numai umilitor, dar aproape peste puteri de realizat. Și totuși neamțul trebuia să învingă. Uneori, în timpul luptei, Staszek se aprindea, uita în ce condiții joacă și își trimitea partenerul pe scînduri. Trebuia atunci să-și recompenseze imediat adversarul, altfel, o rezistență prea îndelungată ar fi putut avea pentru el un sfîrșit tragic. Se lăsa descoperit, primea direct în față lovitura neamțului înfuriat și aștepta să i se verse în cap galeata cu apă rece. Cu timpul, totul devenise o stranie obișnuință. Se petrecea, însă, în sufletul tînărului boxer o cumplită tragedie. Mascarada zilnică, cu sfîrșitul ei care trebuia să dea satisfacție numai unuia din cei doi, îl făcea pe Staszek să-i invidieze pe ceilalți deținuți din lagăr care, chiar dacă duceau o luptă inegală, aveau ceva mai mult drept la risc. El era de două ori prizonier: o dată prizonierul Auschwitz-ului, a doua oară prizonierul maniei lui Gebauer.

. . . . . .

Gebauer fluiera mulțumit, îndreptîndu-se spre duș. Îl privi cu dispreț.

— Ascultă, silezianule, nici nu știu cum te cheamă!... Am din ce în ce mai puțin de învățat de la tine. Va trebui să ne despărțim curînd.

Totuși nu s-au despărțit nici în zilele și nici în săptămînile următoare. Au continuat să se „lupte" ca în trecut, Staszek să slăbească tot mai mult, Gebauer să-și înmulțească „sacii vii" de care, după ce se sătura, dacă aceștia mai respirau încă, se dabarasa, trimițîndu-i la gazare ori la unul din doctorii care lichidau deținuții prin injectarea unei soluții de fenol în inimă. Abia la jumătatea verii lui 1944 Gebauer a început să-i ceară din nou să lupte ca un profesionist veritabil. Într-una din zile, după „antrenamentul" de dimineața, Gebauer i-a spus:

— Ascultă, silezianule! Diseară te invit la o „nocturnă" decisivă. Dacă sînt o singură clipă că nu pui la bătaie tot ce știi, n-o să am lacrimi să te plîng! Știi ce te așteaptă. Nu-mi plac gesturile mulțerești între bărbați. Ori te bați dumnezeiește, ori te scutesc pentru totdeauna de corvada asta... De altfel, te sfătuiesc din inimă să faci o partidă adevărată, am de gînd chiar să te recompensez. Poți să cîștigi „cupa libertății", să știi!

. . . . . .

Partida a fost cea mai ridicolă, dar pentru Staszek și cea mai grea dintre toate. Trebuia să se mențină tot timpul pe firul riscant al granița dintre jocul adevărat și cel simulat. În cele din urmă, i-a oferit neamțului o victorie „strălucită". Gebauer jubila, fusese convins că silezianul își pusese în joc toată arta sa și că înfrîngerea lui egala cu o mare izbîndă... S-a scăldat sub duș, împrăștiind în jur stropi de apă, s-a îmbrăcat meticulos, și-a pus mănușile de piele galbenă, fără să-i arunce lui Staszek, care aștepta resemnat în costumul lui murdar, vărgat, de deținut, nici un cuvînt. Lui Tim îi spusese să plece. Pe Staszek l-a reținut, l-a privit cum așteaptă nerăbdător să afle ce avea să i se întîmple. Pe fața lui se putea citi ușor că se aștepta la ce era mai rău. Era gata pentru orice, numai să se sfîrșească totul odată. L-a invitat cu el, afară. Staszek mergea înainte, Gebauer în urmă.

Au ieșit în drum, au apucat-o spre rîul Sola, unde se vedea că locul e pustiu. Era o înserare de iulie, cu cer înalt pe care începeau să licărească stele, cu un apus vinețiu în care se stingeau ultimele vîlvătăi întîrziate prinse din urmă de noapte.

Staszek aștepta să audă piedica revolverului ridicîndu-se și apoi bubuitura focului. Pășea tot mai încredințat că dintr-o clipă într-alta aceasta va sparge liniștea inserării și îl va mîntui de toate. Cînd au ajuns la o distanță bună de lagăr, Gebauer l-a strigat:

— Ascultă, silezianule! Trebuie să ne despărțim. Ai tăi au murit de mult, tu ai avut noroc că ești un mare boxer. Dar trebuie să recunoști, în fața mea te pleci. Nu mai am ce învăța de la tine. Vreau să mă descotorosesc de tine. Ai la dispoziție cincisprezece minute. Poți să fugi. Da, da, poți să evadezi. Am o sută douăzeci de cîini lupi și șase sute de SS-iști. Dar nu voi da alarma decît după cincisprezece minute. Dacă te găsesc, și pînă acum nie nu mi-a scăpat nici unul, știi ce te așteaptă... Dacă nu, deși cu sînt sigur că o să ne revedem peste cincisprezece minute, drum bun și să nu uiți, trebuie să te aperi mai bine cu stînga, te lași prea des descoperit, deși îți spun drept, în jocul tau de picioare numai un adevărat maestru te poate egala. Hai, dă-i drumul!...

Staszek zîmbi amar. Bănuia că totul e un truc și, într-un anumit fel, îi era recunoscător neamțului că i-a creat această iluzie. Știa că arta de a-și induce victima în eroare era una din primele virtuți ale SS-iștilor. A făcut cîțiva pași și a așteptat. Din clipă în clipă trebuia să audă bubuitura. Ori poate cel împușcat nici nu mai aude așa ceva, nu mai are timp cînd să audă, glonțul străbate distanța cu o viteză mai mare decît cea a sunetului. A așteptat aproape un minut. Îl enerva această tăcere. Vroia să se termine odată, după mascaradele de patrusprezece luni, aceasta trebuia să fie mai simplă și chiar mai puțin tragică. S-a întors. Gebauer era departe, mergea spre lagăr. Abia atunci Staszek a înțeles că neamțul nu glumise. Planul hitleristului era diabolic. Nu mai avea ce face. Trebuia să încerce. O ultimă posibilitate, un vis, o amăgire, dar mai reale ceva decît orice vis, orice amăgire de libertate. Abia atunci a înțeles Staszek ce vroia să spună neamțul prin cîștigarea „cupei libertății".

A țîșnit din loc ca de pe jeratic. A fugit mîncînd pămîntul, ca un zălud, departe, cît mai departe de locul acela unde avea să fie curînd, numai peste un sfert de ceas, întors cu forța, dar avea cincisprezece minute de libertate și acestea trebuiau trăite cu toată ființa. Nu credea nici o clipă că va scăpa. Nu putea ajunge prea departe. Cel mult pînă la rîu, de unde începea cîmpul deschis pe care vroia să cadă. Știa că va muri acolo, pe cîmp, și lucrul acesta i se părea egal cu libertatea. Dar a fugit. A trecut rîul Sola înot, s-a aruncat în stufăriș, într-un loc a frămîntat mlaștina, încercînd să lase urmele unei cufundări în mîlul adînc, vîscos. S-a întors apoi la rîu, a mers o bucată bună de drum numai prin apă, pentru a-și ascunde urmele de mirosul cîinilor, a rupt o trestie și-a făcut din ea o țevuță subțire, spărgîndu-i miezul nodurilor cu o nuieluță de răchită și mergînd mai departe prin apă, a așteptat să audă sirenele de alarmă din lagăr sunînd. I s-a părut că trecuse o veșnicie de cînd se despărțise de Gebauer. În realitate, nu trecură nici cinci minute. Cum a intrat pe poarta lagărului, Gebauer a dat alarma. Și înainte ca Staszek să se cufunde în apă, văzduhul a fost înviorat de vaierul sirenelor. A auzit apoi lătratul cîinilor, strigătul SS-iștilor, a văzut sclipind lanterne în noaptea tot mai densă, i-a simțit pe hăituitori pe urmele lui căutîndu-l, cercetînd metru cu metru locul pe unde pașii lui lăsaseră o urmă cît de cît perceptibilă mirosului fin al cîinilor. I-a văzut trecînd rîul, căutîndu-l pe partea cealaltă, cheimîndu-și cîinii din mlaștina unde se tăvălise pentru a-i face să creadă că se scufundase. Cînd i-a simțit aproape de locul unde se ascunsese, s-a cufundat în apă, într-o viroagă adîncă de lîngă mal și ținîndu-se afund între rădăcinile unei sălcii, a început să respire prin țeava subțire de trestie. Mai departe, n-a mai auzit și n-a mai văzut nimic. Abia într-un tîrziu — i se păruse că stătea sub apă de un veac — a îndrăznit să-și scoată capul. Era noapte adîncă și liniște. În depărtare, lagărul adormise. Doar din cînd în cînd, în susul rîului, luciul apei reflecta strălucirea de o clipă a unui reflector care se rotea peste pămînt, căutînd bezmetic.

Numai în a doua noapte a îndrăznit să-și părăsească ascunzătoarea. A mers peste cîmpuri, prin păduri, pînă în Silezia natală, unde a găsit prieteni vechi care l-au ascuns. Scăpase.

Trage-i tare în stînga, e mereu descoperit și are inimă slabă, namila — îi șoptea la ureche antrenorul. Vezi și prinde-l încă o dată așa, ca atunci cînd i-ai strigat nu știu ce și s-a clătinat pe picioare. Dar cu mai multă forță și, dacă poți, dublează imediat, altfel nu-l culci. Are puncte ceva mai multe, trebuie să-l pui la pămînt. Nu te lăsa prea jos sub pumnii lui, să nu te lovească în creștet. Aleargă-l în ring, dansează-i ceva mai mult în față, trebuie să obosească. Gîfîie ca o locomotivă, în ultimul minut e al tău. Fii atent însă la colțuri, să nu te prindă acolo, că e jale. Pipăie-i burta, dar dacă vezi că nu icnește, nu trage mult în ea, are o adevărată platoșă de mușchi. Ai fost bine pînă acum și dacă nu te trimitea atunci pe scînduri, îl aveai în mînă. Puteai într-a treia nici să nu-l mai atingi. Hai, dă-i drumul!

Chiar în clipa aceea gongul anunță ultima repriză. Lupta începu cu și mai multă sete: Staszek îi căuta vechile puncte slabe, i le știa doar bine, „le învățase" cu mulți ani în urmă, la Auschwitz.

Înțelegea că acum, la această întîlnire neașteptată și mult prea îndelung întîrziată, venită cînd Staszek de mult nu se mai gîndea la ea, trebuia lămurit totul. Trebuiau răzbunate cele patrusprezece luni de „antrenament", trebuiau răzbunați „sacii vii", cei care primiseră la Birkenau pumnii ucigători ai „labei de fier", cei trimiși la moarte pentru exercițiile Golemului, cei ce nu avuseseră „norocul" lui

Desen de IONIȚA IIANU

*) Din volumul „OBSESIA", aflat sub tipar.

Staszek și se lăsaseră rupți de cîinii lupi ori asfixiați în camerele de gazare ale Auschwitz-ului. Parcă numai acum Staszek simțea că luptă cu adevărat. Parcă abia acum tăcea acea partidă „dreaptă" la care fusese solicitat cu atîția ani în urmă. Tribunele vuiau. Antrenorii, atît cel al lui Staszek cît și al Golemului, aproape că se urcaseră pe podiumul ringului. Golemul rînjea hidos, înțelegea și el că întîlnirea pe care vroise s-o evite atunci cînd a văzut cine îi era partenerul, dar nu fusese lăsat de antrenor, era mult mai importantă decît își închipuise el. Încerca să-l prindă pe „silezian" între pumnii lui de fier și, era clar, dacă l-ar fi prins, Staszek nu ar mai fi apucat să spună cu cine luptase în seara aceea. Dar acesta parcă înțelegea ce ar fi însemnat acum o lovitură din partea Golemului. Își pusese în joc toată priceperea sa, se ferea din cale adversarului care bătea cu pumnii aerul ca un toreador într-o coridă cu cel mai fioros taur. L-a lovit fulgerător, pe rînd, în fiecare din locurile slabe ale Golemului. Lovitura de grație i-a dat-o în ultimul minut, o directă zvîrlită cu tot corpul, în arcadele proeminente, sub care ochii rămăseseră holbați, roșii, ca de fiară răpusă.

Arbitrul, speriat și el de puterea loviturii, număra sacadat:

— Unu... doi... trei... patru... cinci... șase... șapte... opt... nouă... zece!...

Tribunele se ridicaseră în picioare.

Pe Golem l-au scos pe brațe.

Staszek s-a dus în cabina lui și s-a trîntit pe canapeaua învelită în mușama. Băieții au venit să-l felicite, vroiau să-l ia pe brațe și să-l arunce în sus, dar el simțea că îi e frig, că nimic nu-l poate încălzi, că în sufletul lui se produsese o ruptură gravă, pe care nu știe cum s-o ascundă. Dorea să fie singur. Și-a luat ceasul din buzunarul hainei și l-a privit. A așteptat să se scurgă minutele, unul cîte unul. I se părea că timpul trece prea încet, condamnabil de încet. Întreaga ființă i se revolta, un glas lăuntric răsuna în el ca vuetul unei sirene de alarmă care îl îndemna să se ridice, să țîșnească din loc, să strige în gura mare că printre ei se află un criminal. Și totuși, ceva îl reținea. Știa bine că, după lovitura primită, Gebauer n-avea să-și revină ușor. Cînd au trecut primele cinci minute, n-a mai putut aștepta. Era convins că atunci fusese înșelat, doar rîul trecea chiar prin spatele lagărului și pînă la el se putea ajunge în trei zvîrlituri de piatră. Atunci cum de sirenele răsunaseră chiar în momentul în care el abia trecuse apa și încă n-apucase să iasă în cîmp? Poate l-a salvat tocmai cutezanța lui de a se ascunde de răzbunarea călăului chiar în umbra acestuia. SS-iștii l-au căutat departe, dar el era acolo, în apă, strîngînd în dinți trestia și apăsîndu-și cu degetele nările congestionate de lipsa aerului... A așteptat în ascunzătoarea sa aproape două zile și două nopți. Și totuși, minutele din așteptarea de acum, prelungită peste vreme, cîndva, la cincisprezece ani după război, i se păreau mai grele, mai insuportabile decît nenumăratele ceasuri de atunci. Își calcula în tăcere puterea pumnului său și, la gîndul că ea ar fi putut ceda înainte ca el să-l prindă pe criminal, îi venea să-și muște brațul pînă la sînge.

Cînd ultima secundă din timpul care îl mai ținu încă prizonier a trecut, Staszek a ieșit pe culoar și s-a îndreptat cu pași apăsați spre vestiarul boxerilor germani. Era cu halatul pe umeri, cu mîinile încă în bandaje. A deschis ușa vestiarului convins că va găsi locul pustiu iar criminalul pierdut în mulțimea de pe stadion. Gebauer era încă acolo. Doi boxeri îl readuceau în simțiri. Și-a ridicat capul exact în momentul în care Staszek i s-a oprit în față. A sărit ca ars și-a ridicat pumnii, dar n-a putut să lovească. Ochii lui Staszek îi paralizau orice mișcare.

— Ascultă, Gebauer! Mi-ai cerut să fiu rezonabil... Am așteptat dincolo, exact timpul pe care cîndva mi l-ai dat tu mie... Eu n-aveam cîini dresați și nici polițiști... Puteai să fugi. Deși, drept să-și spun, știam că după directa aceea nu te puteai ridica prea repede... Totuși... Sîntem chit...

— Și ce vrei?

— Exact, mein Herr — i se adresă lui Staszek manajerul Golemului — l-ai făcut k. o., acum ce mai vrei de la el?

— Ascultați-mă... Hei, și voi de colo!... Fiți aici atenți... Golemul vestru nu e altcineva, decît...

— Taci, bestie! — îi strigă Gebauer și se repezi în el cu toată forța trupului.

Staszek îi bară lovitura trimițîndu-i un pumn între ochi. Golemul se clătină și căzu pe pat.

— Asta e Adolf Gebauer, Untersturmfuehrer S.S. Gebauer, criminalul de la Auschwitz...

Oamenii au făcut ochii mari. Cîțiva s-au apropiat de Golem. Acesta își revenea din leșin. Manajerul lui s-a apropiat atunci de Staszek și i-a pus mîna pe umăr.

— Mă rog, mă rog, o fi Adolf Gebauer, și ce vrei dumneata?

— Cum ce vreau? A ucis mii de oameni la Auschwitz...

— Poate te înșeli!

— Nu se poate! Îl știu bine... Știam eu că ne vom mai întîlni odată. El e...

— Ți-am spus!... O fi! Și ce vrei?... Știi unde te afli?

— Exact — se ridică în clipa aceea Gebauer. — Știi unde te afli?

Și pe neașteptate îi repezi lui Staszek un pumn de fier în plină față. Staszek căzu la pămînt. Mai apucă să-l vadă pe Golem aruncîndu-și halatul pe umeri și fugind din vestiar. Cîțiva dintre sportivii germani s-au luat, strigînd, după el.

Cînd Staszek s-a trezit, nu mai era nimeni în jurul său. A pornit clătinîndu-se pe urma fugarului. S-a împotmolit în mulțimea de pe stadion care se îmbulzea spre ieșire. Undeva, înainte, se auzeau strigăte de alarmă și se vedea o vînzoleală de trupuri. N-a mai ajuns pînă acolo. Sau cînd a ajuns, totul se liniștise și ultimii spectatori părăseau stadionul. S-a întors în vestiar amețit nu atît de lovitura primită de la Gebauer, cît de întîmplarea la care asistase. În seara aceea, n-a mai scos nici un cuvînt.

A aflat abia peste trei săptămîni, dintr-un ziar polonez, că Gebauer a fost prins.

Apoi n-a mai auzit niciodată nimic despre el.

Din POVESTIRILE PRIETENILOR MEI

de GHEORGHI GULIA

Deseori se întîmplă ca cineva să povestească cu pasiune, inspirat, cîte o istorioară interesantă. În discuții se trece de la un subiect la altul și istoria abia povestită se uită imediat. Un timp ea continuă parcă să plutească în jurul tău; dar dacă n-o însemni dispare totuși. De aceea m-am hotărît să scriu cîteva din povestirile prietenilor mei.

Nu am pretenția, firește, că pe baza acestor povestiri se pot face generalizări asupra personalității povestitorilor. Toate acestea sînt doar niște schițe în creion, trăsături de penel pe pînză deși, fără îndoială, cuprind trăsături caracteristice...

Insfîrșit, iată povestirile...

MIHAIL SVETLOV

PROPRIETAR PENTRU O ORA

Este adevărat, am fost proprietar. Am avut în posesia mea un imobil, ce-i drept pentru puțină vreme — pentru o oră. Dar am avut!

Era o casă bună. Răspîndea aromă de pin tînăr.

Am intrat în casă ca un adevărat stăpîn.

M-am uitat în toate părțile.

Mi-a plăcut.

Da, era propria mea casă.

Ei, mă gîndii, hai să mă odihnesc. Văd un pat de scînduri. Mirosea și el a pin. Mi-am întins mantaua pe el și m-am culcat.

Bine mai e să te culci pe pat în propria ta casă!...

Iar acum ascultați cum am făcut rost de ea.

Era în unitatea noastră de tancuri un șef al secției politice. Puțin aspru, puțin bănuitor, iscoditor, la început, în general însă un om bun. Se petrecea asta în vara anului o mie nouă sute patruzeci și trei, într-o pădure de pe lîngă Gomel...

Mă cheamă într-o zi șeful acesta și-mi spune:

— Ei, cum e, suflet de hîrtie, mîzgălești, mîzgălești?...

— Asta este — îi răspund — îndatorirea unui corespondent al gazetei militare.

— Am auzit că scrii și versuri?

— Scriu, — îi răspund.

— Deci scrii? — și-i face cu ochiul ajutorului său: adică, uite-l cum minte și nici nu roșește.

Eu, gata să mă supăr.

— Scriu și le citesc și ostașilor.

Șeful dădu din umeri; nu mă crede.

— Eu știu, — îmi spune el — niște versuri. Un cîntec mai bine zis. Cuvintele alea le-a scris un adevărat poet. Tu însă cine ești? Tot poet se chiamă că ești, da?

— Ce versuri? — îl întreb.

Se uită la mine sfredelindu-mă cu privirea.

— „Kahovka" — zice el — Cunoști versurile astea? Asta e cîntec! Îmi stă în inimă! Da parcă numai mie, parcă numai în inima mea? Asta a fost scris de un poet! Ai înțeles, tovarășe ziarist?

Eu rîd.

Rîde și ajutorul șefului. Și-i spune:

— Păi chiar el e poetul acela. El a scris „Kahovka"...

— Cum? Ce? „Kahovka" e scrisă de el?

Șeful n-a crezut. A început să-l întrebe pe unul, pe altul. Să se lămurească. A făcut o întreagă anchetă.

Și, în sfîrșit, s-a lămurit.

Și cum s-a lămurit a dat ordin geniștilor să construiască o casă. În pădurice. Și să mi-o predea mie, în stăpînire deplină.

— Poetul nu trebuie să locuiască în tranșee, spuse el. Iar dumneata ești poet. Ai scris „Kahovka".

Și-au construit casa
După toate regulile.
Din lemn de pin.
În pădurea de pini.

Iar apoi eu m-am culcat pe patul de scînduri și-am început să mă gîndesc. Mă gîndeam la multe.

Un ceas întreg am avut în posesia mea o casă, și-am meditat.

Și deodată!...

Deodată — din senin! — ordin: imediat să părăsim locul și — înainte! Și-am pornit cu toții...

Iar casa a rămas în pădure.

Propria mea casă.

PAUL ELUARD

„SUBLIM, CA IUBIREA"

Ce văd aici, domnilor?

Un fermecător șir de sticle, care este gata la porunca primitoarelor mele gazde, să mă răpună. Pot să vă anunț că o asemenea perspectivă nu mă prea poate deprima. Dimpotrivă, doar vederea acestor luminițe de sub coaja de sticlă mă încîntă...

Cîndva, în Champagne, m-a invitat la el acasă un bătrîn podgorean. Omul acesta era cît se poate de interesant. Cel mai mult iubea pe lumea aceasta versurile, femeile și coniacul. În toate aste trei domenii bătrînul era socotit un cunoscător foarte rafinat.

El compara iubirea înflăcărată, înaltă, numai și numai cu un coniac ales. Spunea:

— Iubirea aceasta este curată ca un coniac sublim.

Despre versuri putea spune:

— Sînt exacte ca iubirea, ca un coniac scînteietor.

Iar despre coniac se exprmiă astfel:

— M'sieur, în clipa aceasta gustați un coniac sublim ca iubirea.

Fără îndoială, bătrînul era poet. A murit demult, eu însă am păstrat cîte ceva din învățătura lui...

Nu puteam să nu-mi amintesc de bătrînul podgorean la vederea acestui șir de sticle magice. Acesta este un elixir dobîndit din razele licheflate ale soarelui! Am să încep acum să gust din el. Vă rog să țineți seama, domnilor, că eu am băut din toate coniacurile lumii.

Dați-mi, vă rog, cupa aceea mare. Turnați, vă rog, din oricare sticlă doriți, turnați însă numai puțin de tot, atît cît să acopere fundul cupei. Înainte de a bea, degustătorul este obligat să savureze aroma băuturii. Lucrul acesta se poate face numai și numai cu ajutorul cupei. Păhărelele nu sînt potrivite pentru aceasta. Din păhărele poți doar să te îmbeți. Or, un adevărat cunoscător al coniacului este întotdeauna treaz. Neapărat treaz, neapărat întotdeauna treaz!

Așa că, încep.... E puțin tragic, nu?

Acesta este, deci, coniac armenesc. Acesta — georgian... Mai departe — moldovenesc... Din Odesa... din Uzbekistan...

Simt că mă pierd cu desăvîrșire... Nu știu la care dintre ele să-mi opresc alegerea.

...Cu permisiunea d-voastră aș vrea să aduc elogii acestui coniac armenesc, cu trei steluțe. Acestuia și nu altuia. Acesta îmi place mie. Este moale. Este aromat. Este sublim ca iubirea!

Așadar, prieteni, beau pentru țara voastră, plină de soare și de căldură sufletească, în care amestecul de bunătate și de soare dă naștere acestei băuturi care, iertați-mă că repet, este sublimă, ca însăși iubirea!

NAZIM HIKMET

PORTRETUL MEU

Portretul acesta din „Literaturnaia gazeta" este portretul meu. Acesta sînt eu, Nazim Hikmet. Așa stă scris aici? Inseamnă că așa este..

Nu seamănă de loc cu mine?

Stai să vedem.

Da, nu seamănă absolut de loc. Omul acesta nu sînt eu, e cu totul altul. În portret fața e ovală, a mea este mai rotundă. În portret părul e lung. Al meu nu e lung. Asta, stai, cum îi spune? Bărbie? Uite, vezi, frate, — a ăstuia e ca un castravete. Ăsta-i gîtul, da? A lui e ca de cocoș. Iar al meu? Ce, al meu parcă așa e? Ochii nu seamănă nici ei. Nici urechile. În schimb însă cravata seamănă. Asta, frate, e cravata mea, am cumpărat-o în Istambul!

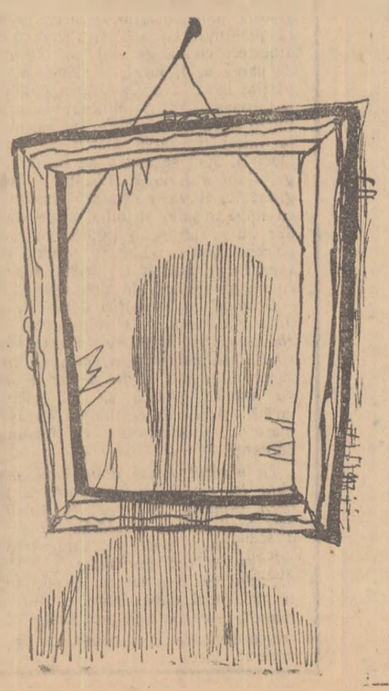

Da, portretul ăsta nu-mi seamănă. Nu-mi seamănă de loc. Și totuși e al meu. De ce e al meu? Ascultă, am să-ți povestesc.

Eu eram la închisoare. Iar la Paris se editau niște versuri. Versurile mele. Au scris de-acolo la Istambul și au cerut să li se trimită portretul meu. De unde să fi luat însă oamenii portretul? Eu eram doar la închisoare.

Atunci mama mea a spus: „Am să vă dau eu portretul lui Nazim. Iar voi trimiteți-l la Paris.."

Ea e pictoriță, frate. Știe să deseneze. Numai că nu vede bine. E aproape oarbă. Se gîndea la chipul meu și desena, se gîndea și desena. Apoi a trimis portretul meu la Paris.

Acolo, un pictor francez s-a uitat la el și a spus: „Eu îi fac fruntea mai înaltă, Nazim are, desigur, o frunte înaltă, iar aici e foarte mică". A făcut o frunte mai înaltă. Și-a tipărit portretul.

Un alt pictor francez a luat gazeta și a spus: „Pentru carte trebuie făcut nasul mai mare. Se poate, fruntea înaltă și nasul mic?".

Și l-a făcut!

Apoi, frate, să vezi: fruntea devenise mare și nasul devenise mare. Așa. Iar la Moscova se edita o carte de-a mea. Au luat, frate, portretul din cartea franțuzească. Pictorul din Moscova a spus însă: „Fruntea e mare. Nasul e mare. Trebuie făcută și bărbia ca fruntea, ca nasul.

Iar fața, frate, devenise ca un crenvurșt. Știi ce-s aia crenvurști? Se mănîncă cu muștar!...

Iar pictorul de la „Literaturnaia gazeta" a luat și a făcut așa: urechi mari, păr mare! Păi cum altfel? Așa trebuie să fie dacă fruntea e mare, nasul e mare și dacă fața e ca un crenvurșt.

Iar de cravată nu s-a atins nimeni.

Asta-i tot!

— Da, frate, ăsta-i portretul meu. Ăsta sînt eu în întregime. Numai că nu seamănă de loc cu mine.

Astu este. Eu am povestit totul, așa cum s-a întîmplat...

Vor răsări furnale

Galați și mai departe, lîngă Siret: cîmpia;
Pe miriștea de aur combinele lăsară
Lingouri mari și groase, de aur, vegetale...
Și mai departe, verde, porumbul: o savană
Foșnind din săbii suave, muiate de căldură;
Parcă aștept să iasă o fată a amiezii.
O veche plăsmuire de iasmă a cîmpiei
Cu sîni și coapse goale de paparudă grasă,
Dar a căzut o pasăre-n cîmp rîzînd pe-o tufă
Cum rîde o ființă care-ți citește gîndul.
Mă reîntorc la lume. Privesc în patru laturi.
Și vîntul care trece prin săbii în porumburi
Parcă-mi retează gîndul să văd cîmpia goală
Punctată doar cu cuburi din paiele de aur
Lăsate de combine... Iar combinatul crește.
Și estuarul, portul, vapoarele ce poartă
În pîntec minereul... Și toate sînt acolo
Pe locul nălucirii de-o clipă, Combinatul,
Văd fonta în furnale, oțelul, ca Siretul
Sau Dunărea la ceasul de-amurg, într-o lumină
Ce-i dă înfățișarea oțelului ce curge
Din șarja dădăcită de brațe, ochi și inimi...
Văd tot ce va fi mîine, acolo pe cîmpia
Unde-a fost grîu și unde vor răsări furnale.

Radu BOUREANU

Armonii

În drum spre mîine, omul, în luptă și în muncă,
Un reazem scump cunoaște și gloria-i deplină
Pe culmile de purpuri, sub bolta diamantină.
'A viscolit decenii... departe-i viscol încă...
Dar oamenii-ntr-un singur mănunchi pot fi o stîncă
De mii de stînci —
nici vifor, nici spadă nu-i înclină.
Cînd viața drumul plin și-l urmărește
Și val de bucurii destăinuiește,
Spre luminoase zări privirea suie,
Iar inima prejos n-o să rămîie.
Copii de azi, îi vezi cît munții mîine —
Și nu mai este masă fără pîine,
Cît cel sărac pe-ogor nu mai jelește...
Din cînt și muncă lumea asta crește,
Din dragostea-ntre lumea muncitoare.
Să urce-un soare nou ca dintr-o mare,
Partidul —
îndemn,
călăuză
și culme,
Poporul, stăpîn, spre culmi să-l îndrume.
Partidul,
un fluviu de oameni și fapte,
Far sigur prin neguri și zi după noapte.
Iar flacăra luptei văpaia și-o crește;
Și soarele-n oameni mai viu strălucește.
Ascultă,
în ceasul senin,
după ceață,
Partidul
cum cheamă spre-o culme semeață.
Cîntu-n inimi clar răsună,
Mii de fapte încunună.
Visul, ca un șoim de-oțel,
Zboară către culmi și el...
Partidul,
chemare
fierbinte
și clară
Poporul, trezit, veghind peste țară.

George Demetru PAN

Desene de EUGEN MIHAESCU

SADOVEANU ȘI CRITICA VECHE

II

Reacția la critica lui Lovinescu, din partea celor ce-l „promovau" pe Sadoveanu, veni prompt.

Un exemplu îl dă **Revista Idealistă**. Puțin cunoscută azi, această revistă ne reclamă o elementară prezentare, pentru a-i înțelege „programul, scopul, tendințele" — cum își intitulase ea editorialul primului număr apărut în martie 1903. Cum indica și titlul ei, revista se vroia o tribună a „idealismului", în sensul exact, filozofic, al cuvîntului. Ea venea „să reacționeze" împotriva materialismului și ateismului în filozofie și a realismului în literatură și să afirme că a revenit momentul cînd „lumea-i preocupată de l'au de là"! (lumea de dincolo). Categorică în sentințele-i de ieftină filozofie reacționară, revista era însă, de fapt, eclectică, mai ales în partea literara. Proclamîndu-și „apolitismul", ea dădea, concomitent, o „atenție specială chestiilor sociale, economice" precizînd însă ca, pentru ea, „chestia socială este o chestie morală". Ea anunța, din primul număr, că „se va ocupa de tot ce privește agricultura țării și de cel de o face — țăranul romîn". — Dînd, deci, tuturor problemelor actualității o interpretare idealistă și eticistă, revista nu era, în fond, departe de programul sămănătorist, nici nu excludea, totuși, un anumit caracter protestatar, foarte moderat, conceput drept critică morală. Colaboratorii ei erau feluriți, și ca valoare și ca orientare. Conducerea, franțuzită, apela deopotrivă la Pompiliu Eliade și la prof. dr. Babeș, la Duiliu Zamfirescu și la T. Dragu. Deși privită de sus de către **Sămănătorul**, ea îl recenza favorabil, așa cum recenza și primul volum de critică al anti-sămănătoristului H. Sanielevici. Eclectică și în programul traducerilor literare pe care le publica, **Revista Idealistă** are meritul de a fi fost printre primele publicații romînești care-l fac cunoscut pe Maxim Gorki. Aici, încă în numărul 2 și 3, a apărut traducerea din **Celcaș**. Tînărul Mihail Sadoveanu, care nu mai era un necunoscut pentru cei ce urmăreau publicațiile literare ale vremii, apare în **Revista Idealistă** paralel cu frecventa sa colaborare la **Sămănătorul**. În **Revista Idealistă** apar: **Luna** (nr. 4), **Petrea Străinul** (nr. 7) și, în anul următor, **Moș Simion** (nr. 2). Recenzînd **Sămănătorul**, **Revista Idealistă** evidenția regulat „cîte o nuvelă, scurtă dar frumoasă", a „colaboratorului nostru d. Sadoveanu". După editarea **Povestirilor**, revista însorează o recenzie în care își reaminteste raporturile cu „tînărul scriitor care este pe cale de a-și face un nume și de a lua un loc însemnat în literatura noastră". Opunîndu-se cronicii lui Lovinescu, **Revista Idealistă** respingea eticheta de romantism: „noi am zice — scria ea — că el este mai degrabă un realist, prin modul puternic în care descrie viața de toate zilele". (de remarcat că nici una din bucățile publicate în **Revista Idealistă** nu apăruseră în **Povestiri**!)

Între timp, **Povestirile** sînt urmate, foarte curînd, de **Șoimii**, apoi de **Dureri înăbușite**. Toate „au fost foarte bine primite" subliniază, cu dreptate Iorga, referindu-se la quasi-unanimitatea criticii publicistice și la epuizarea miraculoasă a tirajelor. În numărul din 22 august 1904 al **Sămănătorului**, Iorga publică vestitul său articol **Doi povestitori**, consecvent cu nefericita lui idee de a-i alătura mereu pe V. Pop și pe Sadoveanu.

Accentul cădea iar pe lauda hărniciei, cu ascuțișuri ironice la adresa celor ce-și migălesc excesiv opera (aluzie, spun contemporanii, la Caragiale!); „dece — întreba Iorga, referindu-se la Sadoveanu — și-ar înfrîna darul numai pentru ca din partea unor oameni pretențioși să i se aducă lauda că se destăinuește rar, deci, zic ei, într-un chip mai impunător, mai vrednic, mai desăvîrșit!" Sadoveanu avea o „rodnicie vrednică de talentul său", formulă de fapt admirabilă și perfect potrivită activității sadoveniene. Am aplauda cu totul această formulă dacă n-ar fi fost subordonată prejudecății lui Iorga că Sadoveanu nu-și muncește opera; dacă n-ar fi cuprins și satira permanentă a lui Iorga împotriva „lustruitorilor". „Nici d. Vasile Pop — continua el

SADOVEANU LA 80 DE ANI

încîntat — nu e un lustruitor fără odihnă", nu face parte din „școala producției chinuite, tulburate de autocritica exagerată". Compensînd negativ meritul de a-l fi apreciat primul pe Sadoveanu, Iorga consideră iar că acesta împreună cu Pop „sînt cei dintîi povestitori tineri ai poporului romînesc de astăzi" și că, împreună cu N.N. Beldiceanu, I. Ciocîrlan, C. Sandu, Cercel și N. Macedoneanu reprezintă „generația care se recunoaște și care „mîine va fi stăpînă pe viața neamului nostru". În numărul din 14 nov., **Cronica** revistei aduce alte rînduri ale lui Iorga, la apariția **Durerilor înăbușite**. Noul volum, scrie el, „va face mult bine prin frumusețea și sănătatea ce se desfac din fiecare pagină a lui". Două noi calități sînt relevate, discutabile în raport cu adevăratele calități ale operei sadoveniene și în raport cu însăși acceptarea lor drept calități. Pe de o parte, Sadoveanu pare drept un ilustrator al sămănătorismului: **Ion Ursu** pe care o socotește „pînă acum cea mai puternică din nuvelele acestui tînăr", ar fi valoroasă pentru că arată „putrezirea unui suflet țărănesc aruncat de sărăcie în zarva înecăcioasă a fabricii". Pe de altă parte, Sadoveanu apare acum, pentru prima oară, drept un adept al fatalismului, cum îl vor mai prezenta și alții, continuînd, conștient sau nu, această arbitrară și unilaterală interpretare iorghistă: povestirile lui Sadoveanu ar fi menite să aducă „un sentiment melancolic față de toate acele greșeli, păcate și fapte rele, care, privite bine, nu sînt vinovății ale omului... ci năpăști ale orbului noroc"!

În tabăra sămănătoristă, Ion Scurtu face, în **Luceafărul**, numărul 1 din ianuarie 1905, recenzia **Șoimilor**, precedînd-o de un bilanț al criticii asupra lui Sadoveanu pe primele luni de la editarea lucrărilor sale. El relevă laudele aduse operei de către Iorga, Bogdan-Duică și Sextil Pușcariu, îl ironizează pe Lovinescu pentru categorisirea lui Sadoveanu drept romantic și pentru critica sa „cam extravagantă", relevînd cu indignare un „unic glas, foarte pițigăiat, a nu știu căruia dintre așa-zișii critici ai gazetelor bucureștene care găsise de cuviință a vorbi despre Sadoveanu ca despre un ilustru necunoscut". Pentru Scurtu, **Șoimii** nu e o carte ferită de lipsuri dar „calitățile de scriitor ce se vădesc printr-însul sînt, dimpotrivă, atît de strălucite și atît de puternice, ele arată așa de hotărît o personalitate literară, încît prin jocul lor avem cazul rar că o creațiune a tinereții este, în același timp, o lucrare de seamă printre operele prozei noastre contemporane".

Apreciere motivată incontestabil în momentul literar respectiv, dar neargumentată printr-o analiză corespunzătoare. Criticul se angaja „să insiste cu alt prilej", „și asupra caracterelor personalității sale literare, îndeosebi asupra iubirii de natură, de trecut, și de oameni" și asupra „apropierii sale de d. N. Gane".

În aceeași revistă, Sextil Pușcariu își exprima preferințe și rezerve mai personale asupra primelor patru volume ale lui Sadoveanu (între timp apărea și **Crișma lui Moș Precu**). Lui nu-i plăcea **Ion Ursu**, dar reproducea **Sluga** și prefera **Dușmanii** (V. nr. 4/1905). Însă aprecierea de ansamblu nu distona față de aceea a lui Iorga, fiind doar exprimată mai sobru și mai elegant. În raportul pe 1904 despre mișcarea literară din România, scris pentru revista germană **Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie**, prezenta concis: „cu patru volume apare deodată un scriitor tînăr însă de o maturitate și productivitate deosebită". Apoi însă, în spirit sămănătorist, el aprecia tocmai ceea ce Lovinescu condamna: „Dl. Sadoveanu nu-și caută subiectele în vîrtejul vieții de oraș mare, alegînd sufiete complicate, pentru a le face analiza psihologică, ci privirile sale se îndreaptă spre traiul de la țară, unde soarele e fierbinte și umbrele dese, iar faptele omenești apar ca reflexe directe ale impresiilor externe (!!!) și neimpiedecate de pototirea tradițională a educației" (!) Indicarea temelor era ciudată: în **Sluga**, scria el, „ni se descrie frica, ca atare", în **Cosma Răcoare** — „puterea femeii". După cum se vede, sensul social era cu totul ignorat; în schimb, îl aprecia just pe „maestrul stilului" — „foarte evocator, minunat potrivit cu acțiunea, pe care o pregătește și o întovărășește". Viitorul i-a confirmat concluzia care începea să fie, însă, unanimă: „cu tot dreptul sînt atîtite nădejdile tuturor asupra acestui tînăr talent".

După apariția **Crișmii lui Moș Precu**, Iorga (Un nou volum al d. M. Sadoveanu — **Sămănătorul**, 2 ianuarie 1905) emise o formulare excelentă pentru a caracteriza locul în epocă al primelor volume sadoveniene: Anul 1904 — scria el — s-ar putea numi „anul lui Sadoveanu", „după acela dintre scriitori care s-a ridicat, în cuprinsul lui, printr-o bogăție de activitate admirabilă, la situația de cel mai citit și iubit dintre nuveliștii de astăzi". Dar, în analiza concretă, nu putea descoperi decît „observație, închipuire și stilul sănătos, cumpătat, poporan".

Noi recenzii aproape unanim elogioase întovărășesc apoi **Povestirile de război**. **Luceafărul** consideră volumul „cel mai bun dintre cele cinci" (nr. 10/1905 — semnat Al.) Sextil Pușcariu, în raportul său pe 1905 pentru revista germană subliniază „talentul extraordinar al d. Sadoveanu de a picta descriind" și „lirismul pronunțat al talentatului scriitor" — observații, în epocă, încă proaspete — și citează îndeosebi **Călărașul**, realmente memorabil. Iorga (**Sămănătorul**, 22 mai, 1905) semnalează iar „două cărți pentru romîni" alăturîndu-i, acum, pe Sadoveanu și pe Sandu-Aldea. El sesizează foarte net semnificația socială a povestirilor din război ale lui Sadoveanu, subliniază că acesta „se află numai între cei umili" și „simte frățește față de ei" (și în anul următor recenzînd **Amintirile Căprarului Gheorghiță** și alăturîndu-le **Povestirilor din război**, Iorga avea să sublinieze perfect de bine și cu înțelegere justă nota specifică a lui Sadoveanu, socială și umanitară, în prezentarea războiului și a armatei: Pe Sadoveanu, avea el să arate, „nu l-au ispitit scenele războinice tradiționale. N-a lucrat cu ai noștri și inamicul, n-a cîntat asalturi și retrageri, nu s-a prăpădit de bucurie pentru măcelurile cele mari care îmbracă în purpură pe biruitori"... „Nu, el a dat alt război, care nu se poate să nu fie cel adevărat". Cuvinte ce ar merita să fie reproduse ori de cîte ori vorbim despre imaginea războiului la Sadoveanu.) Calitățile evidențiate cu insistență, rămîn, însă, pentru Iorga, mereu aceleași: hărnicie, scriere fără efort, etc.: Cartea e „simplă" (în înțeles superlativ), graiul ei e „așezat", „cum povestește romînul", scriitorul are „pietate". Și, în același timp, o nouă memorabilă frază, deși se întemeiază pe ideea că scrisul îl lasă pe Sadoveanu neobosit și senin: Sadoveanu are, scrie Iorga, „o așa de puternică și senină tinerețe încît pare că-ți închipui că ar putea scrie cîte patru cărți pe an timp de 100 de ani, rămînînd la capăt tot tînăr".

Pînă aici, după cum se vede, polemica în jurul lui Sadoveanu nu se anunța decît vag. Divergențe se iscară, mai însemnate, numai în legătură cu caracterizările lui Lovinescu, fără să intre în discuție, de o parte sau de alta, profeția lui Iorga despre viitorul tînărului debutant.

Savin BRATU

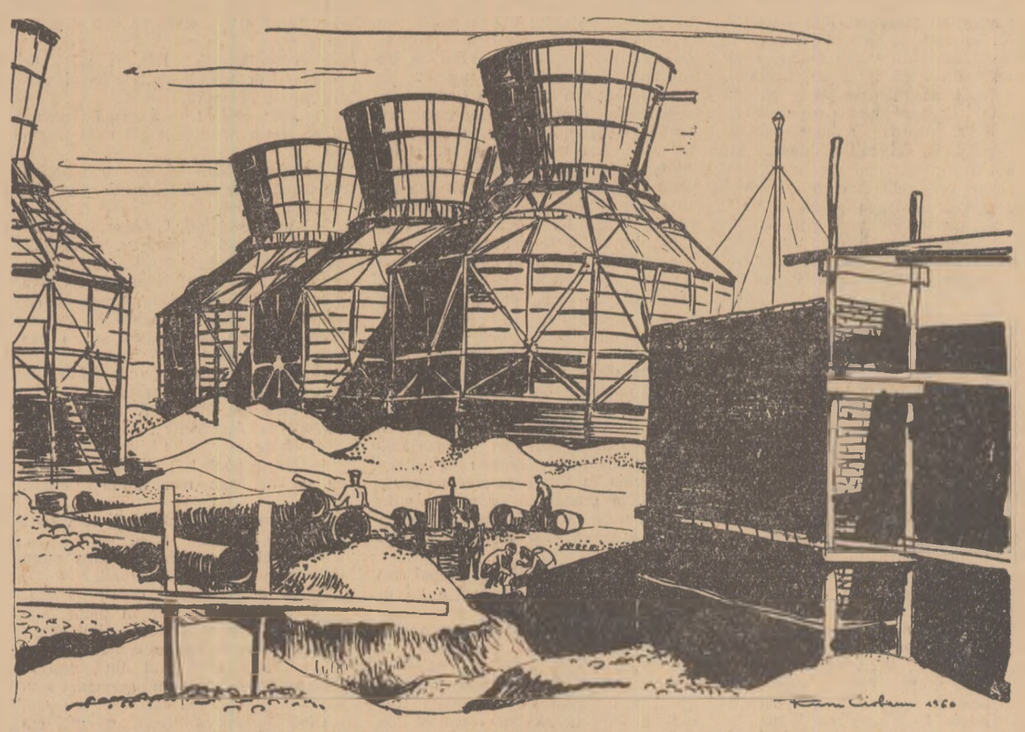

RUSU CIOBANU — *„Se înalță Combinatul de la Onești"*

Răsfoind PRESA STRĂINĂ

Stilul și epoca

La Institutul de istorie a artelor din Moscova a avut loc o ședință în care s-au dezbătut problemele legate de apariția și dezvoltarea stilurilor în arta sovietică. Discuția a atins chestiuni mai puțin clarificate încă de știința artelor și aportul comun al participanților a făcut cu putință elucidarea unora dintre ele.

Cîteva din cele mai interesante lămuriri de cuvînt au fost publicate în „Literaturnaia Gazeta" nr. 102 din 27 august a.c.

Printre cei prezenți în pagina consacrată acestei discuții sînt cunoscuți teoreticieni și istorici ai literaturii și artei ca A. Anikst, A. Obraztova, K. Rudniți, N. Dmitrieva și alții.

După A. Obraztova, secolul nostru se distinge mai mult decît oricare din epocile anterioare printr-o neobișnuită varietate de stiluri, înțelegîndu-se prin stil o anume direcție estetică determinată. Datorită intensității cu care noi și noi stiluri apar și se impun în toate domeniile vieții artistice, asistăm la o tendință de ștergere a diferențelor dintre stilul înțeles ca o anume direcție estetică în artă și stil în sensul de manieră de creație a cutărui sau cutărui mare artist. Stilul individual al artistului începe să se afirme ca direcție estetică de sine stătătoare. În nici un caz astăzi nu se mai poate vorbi de un stil unic al întregului secol XX, dacă e să înțelegem deplin adevărul că stilul, văzut ca o categorie estetică și nu ca un simplu atribut al creației, depinde de conținutul artei și al concepției de viață a artistului, depinde de conținutul vieții și al luptei sociale și de idei, care se desfășoară în lume. „Intelectualismul lui Brecht, de pildă, este diferit de intelectualismul lui Sartre sau Anouilh. Această diferență decurge în mod direct din deosebirea concepțiilor despre lume. Psihologismul lui Hemingway nu se aseamănă cu al lui Șolohov. Acest lucru e condiționat de faptul că în fiecare caz, un alt conținut de viață servește ca material creației acestor doi mari scriitori".

Lupta între stiluri, atît de încordată azi, determină uneori existența unor laturi stilistice contradictorii în creația aceluiași artist (de ex. Picasso).

În cazul artei sovietice, lupta între stiluri se desfășoară cu toată ardoarea în cadrul aceleiași metode de creație, pe baza aceleiași înțelegeri a principiilor spiritului de partid și a caracterului popular. În sens larg estetic se poate vorbi de existența unui stil comun care reflectă unitatea de idei a lumii socialiste și care se dezvoltă în necontenită luptă cu tendințele estetice reacționare din Apus. Acest stil socialist cu adevărat nou, capătă din ce în ce o preponderență netăgăduită în sfera vieții artistice mondiale.

Înțelegînd prin categoria de stil, nu ceea ce deosebește o creație individuală de alta, ci trăsăturile comune ale unei epoci în raport cu altă epocă avînd fizionomia ei proprie, A. Anikst arată că nu principiile teoretice prestabilite determină apariția unui stil nou. Creatorii înșiși realizează acest lucru. Marii maeștri ai trecutului au creat imagini nepieritoare, în care, în pofida deosebirilor individuale el au fixat coordonatele aceleiași epoci în care au trăit. Sarcina nu constă în a-l copia, deoarece posibilitățile de creație pe care le oferă frumosul sînt inepuizabile. Trebuiesc căutate căi rodnice căci numai inovatorii în artă ajung clasici.

N. Dmitrieva dezvoltă ideea că stilul depinde de modul de percepere, de interpretare a lumii. Azi mai mult ca oricînd individul se află în fața unor probleme de interes larg social, internațional chiar (și prin urmare general-umane.) Această impresionantă lărgire a orizonturilor individuale cere de la artistul chemat să zugrăvească destinele oamenilor, o puternică „forță de generalizare", o înaltă capacitate de sinteză tradusă în firescul laconism interior al operei de artă. „Pictorul romîn Corneliu Baba, vorbind despre creația sa, scrie că un critic l-a întrebat cu privire la tabloul «Țăranii» de unde vin și încotro se îndreaptă acești țărani? Artistul a răspuns: «Vin din partea stîngă și merg în partea dreaptă a tabloului». Mai departe, Baba arată că s-a străduit să elimine din tablourile sale amănuntele cu caracter strict documentar, datele exacte, că s-a străduit să trezească în sufletul vizitatorului idei și sentimente largi, nestînjenite de circumscrierea exactă a împrejurărilor. El a vrut să-i înfățișeze pe acei țărani pășind triumfători peste întinderea imensă a pămîntului, parcurgînd întinderea propriei lor vieți. După cum la Hemingway avem în față bătrînul și marea, tot așa aici întîlnim țăranii și pămîntul," scrie N. Dmitrieva. Direcțiile fundamentale ale vieții, sinteza atotcuprinzătoare a ei, conținutul emoțional al epocii, iată ce doresc să afle în artă oamenii sovietici și toți oamenii înaintați din întreaga lume.

Arta caută necontenit adevăruri simple și generalizatoare, arată în încheiere N. Dmitrieva.

C. B.

PERSPECTIVE

(Urmare din pag. 1)

trat de consacrare a unei păci planetare. Popoarele din Balcani au aprobat aceste propuneri pe care, alături de guvernul țării noastre, le promovează.

Bunăvoința de care a dat dovadă statul nostru în rezolvarea unor litigii cu unele state capitaliste stă mărturie a sincerei și neabătutei noastre dorinți de pace.

Pacea este necesară ca aerul și apa, omului nou de astăzi, din țara noastră: „avem convingerea că politica de coexistență pașnică și de destindere în relațiile internaționale este singura în măsură să creeze condițiile unui schimb tot mai larg de valori spirituale, spre binele progresului uman. În același timp, dezvoltarea schimburilor culturale este ea însăși un factor puternic al înțelegerii și păcii între popoare", cum se arată în Raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prezentat la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale.

Transformările social-economice intervenite în ultimii ani au dat naștere aci acelei morale noi, pe care o înalță spre culmi tot mai înalte, conștiința vie, activă și curată a omului nou, inteligent și harnic. Acest om și-a făurit o bună disciplină de muncă, dar și un mod propriu de gîndire și de viață, care oferă o nesecată sursă de inspirație scriitorilor noștri.

Cîmpul de inspirație al artei se lărgește, concretizat în forme cuceritoare și originale.

Bogăția materialului cere o capacitate de observație neobișnuită, pe cînd răspunderea sarcinii presupune talente de prim ordin, educate în sezisarea valorilor și în spiritul unei munci intense, temeinice, pătrunse de importanța ei, apte să se instruiască și să instruiască, capabile, în cadrul unei tematici vaste, să creeze o artă nouă.

Tema păcii constituie un astfel de izvor de inspirație literară. Ea cuprinde multe alte teme, aș zice pe toate, așa cum dintr-o singură orbitoare culoare se nasc toate celelalte culori ale spectrului solar, gata să arcuiască învolt, luminile curcubeului.

Delegația Republicii Populare Romîne, care va face cunoscute, de la tribuna Organizației Națiunilor Unite, mesajul de pace al țării noastre și chemarea la colaborare, în spirit reciproc de înțelegere, va fi însoțită, în unanimitatea de opinii a poporului, de aspirațiile unei intelectualități noi, în plină înflorire.

Șerban CIOCULESCU

SUCCES DEPLIN delegației noastre la O. N. U.!

(Urmare din pag. 1)

indiferent de orînduirea lor social-politică.

Existența lagărului socialist iubitor de pace, a Uniunii Sovietice, — care în atîtea rînduri s-a ridicat cu autoritatea sa în apărarea păcii și a libertății popoarelor — a făcut ca nici politica externă a statelor să nu mai fie hotărîtă așa de ușor în afară de voința, de interesele și de năzuințele popoarelor. Ceea ce guvernele țărilor capitaliste ascundeau cel mai mult popoarelor, oamenilor muncii din țările respective, era politica lor externă. Cele mai importante hotărîri pentru viața popoarelor se luau în umbra și în culisele cabinetelor capitonate ale guvernelor imperialiste sau ale monopolurilor de armament. Prin inițiativa Uniunii Sovietice aceea de a se discuta în actuala sesiune a O.N.U.-ului problema dezarmării generale și totale, marile probleme ale păcii și ale războiului — de care în stadiul actual al dezvoltării mijloacelor de distrugere în masă depinde în mod direct soarta omenirii — aceste probleme au fost scoase din fundătura diplomației imperialiste și puse în discuția largă, creatoare, a reprezentanților celor mai autorizați ai tuturor popoarelor lumii. Este clar că în asemenea condiții dezbaterea problemei dezarmării generale și totale — ca sarcină urgentă și realistă a tuturor statelor, ca problemă chee a actualei vieți internaționale — va fi dominată de înțelepciune și adevăr, de grijă și de răspundere pentru viitorul umanității.

Iată de ce prezența în fruntea delegației noastre la O.N.U. a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost salutată cu atîta însuflețire de întregul nostru popor. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej reprezintă în cel mai înalt grad aspirațiile de pace ale poporului nostru și va da participării delegației noastre la O.N.U. greutatea necesară, prestigiul internațional pe care — la o asemenea dezbatere — țara noastră trebuie să-l aibă. Sîntem convinși că prin cuvîntul tovarășului Gheorghiu-Dej în adunarea popoarelor de la O.N.U., va fi auzit cu tărie glasul de pace al poporului nostru.

Urăm din toată inima delegației noastre la O.N.U. succes deplin!

Aurel MIHALE

Clipa de meditație

(Urmare din pag. 1)

ucigașe, în timp ce proprille lor popoare suportă înarmarea din ce în ce mai greu?

Vor medita reprezentanții țărilor capitaliste la faptul că o bună parte a omenirii trăiește încă în condiții de înapolere și că nu departe de frontierele Statelor Unite, în America latină de pildă, există vaste regiuni bîntuite de foamete, secerate de boli endemice?

Vor medita în clipa reculegerii la aceste probleme?

Mă aflu cu gîndul, simplu locuitor al planetei, alături de toți semenii mei în marea sală a Organizației Națiunilor Unite unde, peste cîteva zile va răsuna glasul vieții împotriva tenebrelor.

Acest glas impetuos, cel mai puternic din cîte s-a făcut vreodată auzit în Istorie, îl va obliga pe ultimii rătăciți ai timpului nostru să gîndească la respectul ființei umane, la prezentul ei încă neliniștit, și la un viitor pe care întreaga omenire responsabilă îl dorește eliberat de cătușele spaimei, închinat cu exclusivitate muncii și creației, sărbătorii eterne a vieții.

Aurel BARANGA

LUCIA COSMESCU — *„Împărțirea roadelor la colectivă"*

ONOAREA ȘI PĂMÎNTUL

De la primul conflict din copilărie pentru apărarea „unoarei" și pînă la confruntările contemporane cu cei doi dușmani, Cloambeș și Spinanțiu, imaginea lui Mitru Moț relevă trăsături specifice. Formarea conștiinței revoluționare nu poate fi desprinsă de jocul antagonic al pasiunilor diferite la Mitru Moț. Romancierul distinge momente de răscruce, revelatoare, pentru drumul țăranului, de la setea de pămînt, la o conștiință socială superioară.

Analiza sufletească a personajului se realizează cu un simț artistic evident care verifică și confirmă mereu identitatea, natura originală a eroului. Mitru omul, așa cum este el în realitate, ni se pare a fi cel din momentele reclădirii casei distruse. Amestec de revoltă și de disperare, de minie împotriva atotputerniciei pămîntului care-i leagă pe oameni, dar și de dorința de a poseda. Este mai curînd căutarea zbuciumată a unei alte existențe care, oricum ar fi, trebuie să reînceapă în primul rînd cu refacerea căminului. Pasiunea eliberării de sub imperiul vieții de umilință și slugărnicie nu poate avea nimic idilic în desfășurarea ei și romancierul o situează într-un decor sălbatec. Casa se reclădește cu prețul unor eforturi dure: „Săpară o groapă mare în mijlocul curții, înmuiară pămîntul cu apă și începură să-l amestece cu băligar. Călcau toți patru de parcă ar fi jucat, stropind în toate părțile mocirla aceea neagră, gălbuie și puturoasă... Mitru muncea toată ziua, într-o stare de amorțire, nu răspundea la întrebări, sărea mereu pe loc în mocirlă, apoi se apuca de făcut văioage. Cam a treia zi, Florița se sperie groaznic, îl văzu deodată ridicîndu-se cu mîna în șale, strîmbat tot de durere, dar nu-și aprinse o țigară, cum avea obiceiul cînd se odihneau, privind drept spre cerul albăstrui, începu să cînte cu un glas spart, de cîine bătrîn..."

Dramatismul situației depășește condiția rudimentară a construcției. În zbuciumul lui Mitru se simte în primul rînd lipsa perspectivei, durerea ca nu cumva din nou să fie nevoit a munci ca slugă: „Adică să mă căciulesc iară?... Adică de ce mă țin eu așa de mare?... Mi-s muritor de foame... o zdreanță..."

La hotarul dintre două lumi, atunci cînd își ridică singur pentru a doua oră căminul, zbaterea lui Mitru nu este însă amorfă și stările lui de spirit au o bază bine precizată. Acea replică pe care am pomenit-o (— „Pasă-i dracului ce zice lumea, eu nu pot fi slugă... nici dacă bagi cuțitul în mine." —) poate fi un motto al întregii evoluții a personajului din aceste momente. Feciorul lui Gavrila îi aduce mălaiul și încremenește cu sacul în mînă în fața omului care bănuie instantaneu o nouă tentativă de captare. Discuția cu Gavrila debutează prin interminabile invocații cerești, sublime și pioase, îndărătul cărora Mitru bănuiește numaidecît un gînd ascuns („Dumnezeu să mă bată dacă nu vrei tu ceva de la mine!"...). Pînă la urmă ascultă cu cea mai umilă atenție, Mitru raționează între timp lucid și foarte limpede, avînd intuiția cursei care se întinde iarăși ca și altă dată, libertății sale. Repezicîunea gîndurilor, indignarea crescîndă marchează emanciparea lui Mitru. Filmul imaginilor răzlețe care se deapănă în mintea eroului este consemnat lapidar de romancier: „pace... omul la locul lui... cine să-mi dea în parte... Dracul și maica diavolului... dacă ți-s drag cum zici, dă-mi tu... Cuvintele pe care simțea că nu le poate spune se desfășurau în el ca pe un mosor, din ce în ce mai repede. V-ați bătut joc de mine și acuma... fii om de treabă Mitrule... linge mîinile, Mitrule... să nu care cumva să mori de foame..."

Caracterul realist al portretului lui Mitru ține de respectarea sensului individual al evoluției lui sufletești. Ceea ce am numit pînă acum simplist și fugar, „coexistență", atunci cînd observam persistența mirajului averii cu tendința spre dreptate socială, reprezintă de fapt, în imaginea romanului, un zbucium lăuntric adînc. Drumul lui Mitru către partid presupune spulberarea acestui miraj, înfiripărea sentimentului superior al prețuirii obștești.

Acestea sînt însă doar momentele extreme ale unei evoluții în care meritul romancierului este de a fi respectat în permanență coordonatele fundamentale ale caracterului. Omul ai cărui „obraji scofîlciți erau năpădiți de o barbă deasă și cenușie din pricina prafului", se înfățișează în casa învățătorului Teodorescu pentru a lua pămîntul în parte, caută cuvintele, se tulbură și încruntîndu-se scapă deodată un strigăt „răstit" nespus de dureros: „Murim de foame. Da!" Se desfășoară acum o permanentă dispută între mîndrie și compromis umilitor, între porniri generoase, sublime și nevoia stăpînirii pămîntului. Este o imagine a omului care nu și-a găsit încă locul în viață și căutarea lui zbuciumată are o intensitate frumoasă, sugerează o conștiință cinstită care trece un examen greu. Amploarea crizei lui Mitru e proiectată în reacția emoționată a lui George, care, auzindu-i replica („Murim de foame. Da!") îl vede pentru prima oară „descumpănit de mărturisirea asta, neobișnuită firii mîndre a lui Mitru și azvîrlită dușmănos, ca o palmă".

Mitru se simte, ca și odinioară, singur în lupta pentru existență. De aici înstrăinarea, aparența dușmănoasă, „ca o palmă" a gestului, a replicilor. Tabloul sălbatic al ridicării casei, mimica și replicile eroului accentuează în prima parte a romanului caracterul dramatic al luptei omului „singur", zbuciumat de pasiunea „unoarei" și atras puternic de perspectiva unei vieți mai bune. Rolul comuniștilor este tocmai de a călăuzi natura umană puternică a acestui revoltat pe drumul revoluției. În tumultul împrejurărilor reformei agrare, prins în centrul unor lupte hotărîtoare pentru soarta țărănimii din rîndurile căreia face parte și el, Mitru va afla drumul firesc al vieții lui alături de comuniști ca Ardeleanu sau George Teodorescu. Pasiunea onoarei, demnitatea își află adevărata prețuire!

Pînă atunci însă Mitru păstrează totuși măsura reală, — de pînă atunci — verificată în timp, a normelor vechi în afacerile care privesc lucrarea pămîntului. Între iluzii și practica vieții Mitru alege aspectul real al legăturilor între oameni. Tîrguiala pentru pămîntul familiei Teodorescu constituie o împrejurare caracteristică. Detașarea lui George, comunistul care respinge vechile relații capitaliste, i se pare absurdă, de neînțeles lui Mitru care gîndește: „Cu doamna te puteai înțelege mai bine, ea se știa gîndi țărănește, nu te lua de-a dreptul și nu te lăsa burmac, așa, ca directorul". Mitru se înțelege mai bine cu Emilia care are o tactică a ei, cunoscută și acceptată în toate învoirile lor de-a lungul anilor. Bună, rea, oricum ar fi, aceasta este modalitatea obișnuită în discuție care precede tocmeala pentru „darea pămîntului în parte". Altă perspectivă asupra relațiilor sociale, într-o variantă mai demnă și mai umană, — oricît de intens ar năzui spre ea — nu o poate întrezări, deocamdată, Mitru. Nici măcar George nu găsește deocamdată altă cale: „...asculta discuția cu o atenție umilitoare; deși ani de a rîndul «darea pămîntului în parte» se petrecuse la fel, acum modul în care nevastă-sa și Mitru se pîndeau și se încercau, i se părea groaznic și umilitor pentru amîndoi... Emilia nu mai era ea, ci o femeie ciudată, aspră, vicleană, de un egoism groaznic..." Scriitorul surprinde semnificativ asemănarea surprinzătoare dintre reacția Emiliei și a lui Mitru la intervenția neașteptată a lui George care cedează brusc, curmînd discuția: „Și Mitru și Emilia îl priviră mirați, ca și cum abia în clipa aceea și-ar fi dat seama că e și el acolo..."

Înțelegerea realistă a vieții, fără iluzii înșelătoare, constituie o trăsătură importantă a lui Mitru. Este un om al pămîntului cu un instinct al realității foarte dezvoltat. De aceea oricît ar încerca să se apropie George Teodorescu de Mitru, pe căi afective, prietenoase, (fără un suport concret, verificat în practica vieții), acesta rămîne insensibil la orice semn de simpatie. Transformările conștiinței nu pot fi consecința celor mai calde destăinuiri, sau a celor mai generoase tranzacții. Mitru rămîne impermeabil și mai ales stînjenit, nedumerit. El este obsedat de litigiul esențial legat de posesiunea pămîntului — în funcție de care a văzut că se decide totul. Avansurile lui George primesc un răspuns de un realism brutal: „Păi parcă și dumneavoastră aveți pămînt... și nu-l lucrați". Mitru aspiră și el spre dobîndirea pămîntului cu o slabă speranță, mai mult cu convingerea amară că nimic nu poate fi schimbat, că pînă la urmă tot puternicii satului vor avea ultimul cuvînt: „Dacă se împarte moșia Pappului, mi-oi lua partea dacă mi-ar da-o cineva... partea mare ar cumpăra-o Gavrila, Picu, Cloambeș și alții..." Într-adevăr, Mitru nu are nici o încredere în principiile lui George, dar acceptă totuși, politicos și stînjenit, discuția lor pe cîmp și senzația lui de permanentă înstrăinare se materializează plastic prin episodul ploconului pe care Mitru ține neapărat să-l trimită doamnei Teodorescu. Scena, înțeleasă mai bine, este revăzută mult mai tîrziu de George: „...Mai erau în el, ca un spin, cuvintele lui Mitru de atunci, de la culesul porumbului; se silise să nu se gîndească niciodată la ele, dar nu era vorba atît de cuvinte cît de realitatea dură din dosul lor; el avea pămînt, Mitru era argatul lui. Pentru toți oamenii, acesta era adevărul. Sinceritatea lui n-avea ce căuta aici; poate nici nu era vorba de sinceritate..."

Miron DRAGU

(Continuare în nr. viitor)

Teatrul nostru la Budapesta

Incă sub impresiile zilelor petrecute la Budapesta încerc să povestesc — cuvintele sînt neîndestulătoare — despre turneul nostru, despre întîlnirile cu oamenii de specialitate maghiari, despre plimbările și vizitele făcute.

După primele spectacole au apărut articole în presă subliniind omogenitatea colectivului nostru, calitatea spectacolelor lor, căutările continui de înnoire.

Invitați de Ministerul Culturii la o consfătuire prietenească, am discutat nenumărate probleme de teatru, discuția constituind un neprețuit schimb de experiență. Tov. Axel, ministrul adjunct luînd cuvîntul, vorbește despre spectacolul cu „Azilul de noapte" pe care-l vede acum în a treia variantă. Sîntem copleșiți de laude.

Presa, actorii, regizorii și publicul care a văzut spectacolele noastre, care au vizitat expoziția, sînt interesați de varietatea repertoriului, de metodele de muncă ale colectivului nostru. Pretutindeni sîntem înconjurați de dragoste și prietenie.

Un grup de actori mergînd într-o zi cu autobuzul au întrebat unde este teatrul „Madach". Cîțiva călători și-au lăsat treburile pe care le aveau, au coborît cu noi și ne-au condus plină în fața teatrului. Asemenea gesturi nu se pot uita niciodată.

Autobuzele ne-au înlesnit vizitarea Budapestei pînă în cele mai îndepărtate cartiere. Cu atenție ni se explica totul. Am vizitat muzee, parcul de distracții și noaptea ochii ne-au fost încîntați de panorama orașului văzută de pe înălțimile din Buda. A doua zi după ultimul nostru spectacol, am făcut o excursie la Balaton (o distanță de cca. 140 km., un splendid loc de recreație și odihnă)

Și iarăși vizite, consfătuiri prietenești. La Casa Ziariștilor a avut loc o interesantă conferință de presă, la care tov. Lazăr Vrabie a făcut o analiză a activității teatrului Municipal, înfățișînd și proiectele de viitor. O foarte plăcută după-amiază am petrecut-o la ambasada noastră. Această după-amiază ne-a prilejuit întîlnirea cu actori și regizori cunoscuți de noi și de publicul romînesc: Ernő Szabo, Kalman Lattabar, pe care spectatorii romîni i-au văzut pe scenă și în filme, Tamas Major, artist al poporului, directorul Teatrului Național, care acum cîțiva ani a fost oaspetele țării noastre împreună cu un colectiv de actori jucînd în Tartuffe de Molière.

In ultima seară, la Clubul artiștilor, o altă întîlnire la care au participat și cronicarii dramatici: Bekes Istvan, Szendro Joszef și Komlos Janos, cu care s-au purtat interesante discuții, ascultînd din nou aprecierile calde la adresa colectivului nostru. Am aflat că pe scena Teatrului „Madach" se aude pentru prima oară, în 50 de ani, limba romînă.

S-a subliniat succesul pe care l-a avut tineretul teatrului nostru, relevîndu-se felul cum este sprijinit acest tineret. Directorul Institutului de teatru regreta că studenții sînt în vacanță și nu pot participa la „lecția" pe care a dat-o Teatrul Municipal.

Seara, spectacole. Munca exemplară a echipelor unite de tehnicieni romîni și maghiari. Înalta ținută artistică a spectacolelor. Totul subliniat cu ropote de aplauze. Aplauze la lăsările de cortină, aplauze la scenă deschisă. Aplauzele ce ne răsplăteau spectacolele nu mai conteneau nici după lăsarea cortinei grele a teatrului.

La ultimul spectacol cu „Mamouret" — intrarea în scenă a doamnei Bulandra a fost întîmpinată cu un îndelung ropot de aplauze. Erau aplauze de mulțumire și recunoștință pentru artista poporului care oferea prezența sa în spectacol. Aplauzele în această seară nu mai conteneau. Munca noastră era din nou încununată de succes.

La întîlnirea de rămas bun, artista poporului, Lucia Sturdza Bulandra, mulțumește gazdelor din partea sa și a colectivului nostru pentru dragostea cu care am fost înconjurați. Îi răspunde directorul Institutului de Relații cu străinătatea, tov. Jarossy, prietenul nostru nedespărțit în aceste zile.

La aeroport întîmpinăm schimbul nostru de la București — colectivul Teatrului „Madach". Avioanele ar trebui să nu mai plece, timpul să stea pe loc, spre a ne lăsa să ne împărtășim impresiile. Budapesta, București, public, spectacole, se aude necontenit. Despărțirea. Avioanele se înalță ducîndu-ne spre București. Acasă din nou, mulțumirile și gîndurile noastre se îndreaptă spre cei care ne-au înconjurat cu dragoste și căldură.

Jules CAZABAN
artist al poporului

INSEMNĂRI despre cei de la „MADACH"

Teatrul „Madach" este o formație de teatru academică, care se recomandă prin înțelepciunea montărilor și prin linia realistă a interpretării. Am asistat la turneul prietenesc al acestui teatru serios cu un interes justificat de prezența unor personalități artistice de seamă. Stilul de joc al interpreților este adeseori diferit. Ceea ce-i unește pe actori în scenă este acuratețea muncii regizorale, care veghează la asamblarea tonurilor și temperamentelor cu o rîvnă considerabilă. Țelul activității realizatorilor pare a fi la teatrul „Madach" obținerea unei cît mai depline armonii între virtuțile textului dramatic și disponibilitățile artistice ale actorilor distribuiți. In general, trebuie spus că actorul ocupă, în cel mai înalt grad, primul loc în spectacolele de la „Madach", un loc atît de important încît el umbrește, uneori, celelalte elemente de bază ale creației scenice unitare.

URAY TIVADAR
în rolul lui Prospero
din „Furtuna"

KISS MANYI
în rolul mamei
din „Nu sîntem îngeri"

O primă privire asupra compartimentului actoricesc al teatrului budapestan evidențiază prezența cîtorva artiști care vor rămîne în memoria noastră. Despre acești actori care s-au aflat tot timpul în primul plan al spectacolelor teatrului „Madach" am vrea să însemnăm aci cîteva impresii.

★

Reprezentarea, în decoruri ample și minuțioase, a comediei lui Brody Sandor „Student în medicină" s-a relevat, mai ales, prin simplitatea covîrșitoare a creației lui Gabor Miklos, interpretul medicinistului Janos. Gabor are o voce melodioasă și pătrunzătoare, pe care pare s-o evite, ocolind efectele exterioare, accentele cantabile. Dăruit cu un fizic impresionant, actorul se simte obligat să îmbogățească cu expresivitatea gestului și a cuvîntului nuanțat un profil de efigie care, altminteri, ar figura în scenă searbăd și ostentativ. Ați observat cît de repede devine antipatic publicului junele-prim lipsit de har, care nu transfigurează artistic trăsăturile armonioase ale chipului și trupului său? Gabor Miklos se află tocmai la antipodul „amorezilor" cu glas monocord și priviri imobile. El cucerește prin profunzimea expresiei, prin autenticitatea nuanțelor în care descompune și recompune momentele psihice capitale. Farmecul medicinistului Janos rezultă (în interpretarea lui Gabor) tocmai din evidențierea patosului etic al personajului. Palid și febril, Janos încetează a fi eroul unei comedii patriarhale, tentînd zona neliniștită a conflictelor ibseniene dintre individ și societate. In finalul piesei, interpretul „studentului în medicină" ar fi avut ocazia să obțină un copios efect melodramatic, dar Gabor Miklos a refuzat să recolteze lacrimi, preferînd discreția și omenescul sobru. Pentru acest moment și pentru prezența sa reconfortantă se cuvine să-i mulțumim.

★

Scrupulozitatea transcrierii scenice a textelor pentru obținerea unor „feliu de viață" pare să fi condus, în mare măsură, munca celor din colectivul teatrului „Madach". Este evident că actorii vizează în creațiile lor „teatrul trăirii", pe care-l adoptă însă cu un respect al amănuntului care sacrifică uneori dinamica vieții — imaginilor mai curînd statice în care s-a refăcut cu migală aparența verosimilității. Din acest respect pentru redarea fidelă a realității, rezultă ca element pozitiv, supunerea fermă a actorului în fața datelor caracteristice ale rolului ce i se încredințează. Actorul urmînd să se anuleze în favoarea eroului pe care-l întruchipează se obține o certă disponibilitate a interpreților, pregătiți să atace partituri dintre cele mai variate.

A atras astfel atenția în spectacolele teatrului „Madach" dezinvoltura cu care cîțiva dintre actorii care nu aparțin generațiilor vîrstnice au trecut de la un gen dramatic la altul. Psota Iren, de pildă, a evoluat în fața noastră, într-o remarcabilă suită de tonalități, purtînd masca resemnării tragice în Varia din „Livada cu vișini", șarjînd cu antren în dantelăria vodevilescă din „Nu sîntem îngeri", pentru ca în „Furtuna" să împletească o neașteptată undă lirică în aparițiile, altminteri poate prea zglobii, ale neliniștitului duh Ariel. In cele două apariții ale excelentului Pecsi Sandor s-a remarcat predilecția actorului pentru compozițiile bogate, în care execută monografia unui personaj, prin reunirea într-un ritm unic a replicilor gesturilor și mișcărilor feței, covîrșite toate de o anume emoție interioară dominantă în caracterizarea eroului. Am putea spune că Pecsi urmărește să obțină respirația proprie, unică a personajului și că odată ajuns aci convertește atît mișcarea cît și debitul replicilor acestei respirații inimitabile. In piesa lui Brody Sandor am întîlnit astfel în interpretarea lui Pecsi, un neașteptat de complex dr. Rubin, în vreme ce în „Livada cu vișini" actorul ne-a surprins cu un Gaev poate nu tocmai cehovian, dar de un farmec incontestabil.

★

Turneul teatrului „Madach" a făcut cunoștință publicului nostru cu cîțiva actori de frunte care au ilustrat afișele teatrului maghiar în ultimele cîteva decenii. Spectatorii au avut prilejul s-o aplaude pe Kiss Manyi, comediană iscusită, al cărei timbru de umanitate dă rolurilor sale vesele o constantă coloratură afectivă. Este un parfum nobil de esențe veritabile în jocul aparent leger al acestei actrițe care știe să pună un dram de fantezie în creațiile sale savuroase. Pe Tolnay Klari, cunoscută din mai vechile sale filme, am revăzut-o cu plăcere în Ranevskaia din „Livada cu vișini" în care a stat aproape de Cehov în primele două acte ale piesei.

Uray Tivadar a spus cu prestanță replicile lui Prospero din „Furtuna", oferindu-ne o bună imagine a artei sale de vechi maestru al repertoriului clasic. Inaintînd în fața cortinei, Uray Tivadar a rostit cu o elocvență emoționantă ultimele cuvinte din ultima piesă a marelui Shakespeare, încheind cu o solemnitate ardentă o întîlnire artistică amplă și semnificativă.

V. MINDRA

PECSI SANDOR
în rolul lui Rubin
din „Student în medicină"

Desene de SILVAN

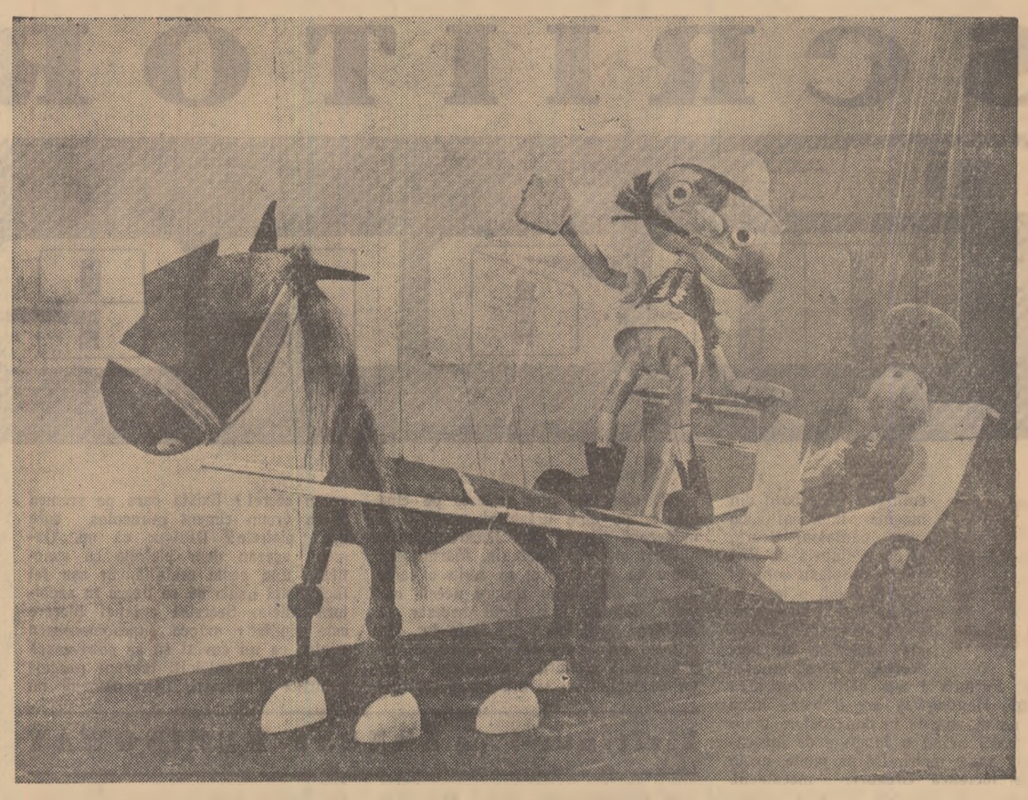

Scenă din „Punguța cu doi bani", dramatizare după Ion Creangă, la Teatrul „Țăndărică" din București.

DESPRE FESTIVALUL INTERNAȚIONAL AL TEATRELOR DE PAPUȘI ȘI MARIONETE

Pentru a informa pe cititorii „Gazetei literare" despre desfășurarea Festivalului internațional al Teatrelor de păpuși și marionete, l-am rugat pe academicianul Cezar Petrescu, președintele Comitetului de Organizare, să ne enunțe cîteva din obiectivele principale ale festivalului.

— Organizarea unor schimburi de experiență culturale au în afara semnificației artistice și un înalt scop social, servind ideii păcii și coexistenței pașnice.

Schimbul acesta de experiență este foarte important pentru dezvoltarea artei păpușerești, artă cu o îndelungată existență și tradiție. Dacă ne gîndim cu ani în urmă la activitatea teatrului de păpuși din țara noastră, ne este prezent rolul lor important în satirizarea vechilor moravuri. Dacă depășim granițele țării noastre ne putem aminti de manifestările păpușarilor lyonezi care aveau obiective similare.

— Care este semnificația unui număr atît de mare de participanți.

— Intr-adevăr, numărul de participanți este impresionant: 350. Aceștia sînt, ca să zicem așa, participanții activi, adică regizori, muzicieni și colective care vor da spectacole. Alți păpușari care vor participa la acest festival ca turiști își anunță sosirea în număr de 250. Să căutăm și o explicație. Reușita primului festival, a întrecut chiar și cele mai optimiste așteptări. Datorită acestei biruințe, interesul a fost sporit, asemenea manifestări constituind un stimulent al continuei înnoiri a artei păpușerești. S-a ajuns la o cunoaștere a specificului național al țărilor participante, s-au lămurit probleme de creație. Acum se așteaptă cu nerăbdare noua confruntare.

Reunirea acestor păpușari este o nouă confirmare a luptei pentru pace

De vorbă cu acad. CEZAR PETRESCU

a dorinței de muncă și de cunoaștere reciprocă.

— V-am ruga să ne dați cîteva date concrete în legătură cu desfășurarea festivalului.

— Se vor prezenta spectacole ale teatrelor de păpuși și marionete pe scenele a trei teatre: Teatrul Țăndărică — Sala Orfeu, Teatrul Tineretului și Teatrul C.C.S. Concursul se va desfășura între formațiile artistice și apoi între artiști individuali sau în colective pînă la 5 persoane. In juriu vor participa personalități culturale din mai multe țări. Juriul va viziona spectacolele odată cu publicul. Vor prezenta spectacole peste 30 de teatre din peste 20 țări printre care Argentina, Uniunea Sovietică, Franța, R. P. Chineză, R. D. Germană, R. F. Germană, Rhodezia, R.A.U., R. P. Polonă ș.a.

Concomitent cu festivalul teatrelor de păpuși va avea loc și festivalul filmelor de păpuși ce se va desfășura la cinematograful Vasile Alecsandri.

Deschiderea Festivalului Internațional al teatrului de păpuși are loc astăzi, în ziua apariției „Gazetei literare", la Teatrul C.C.S. Vor lua cuvîntul membrii ai juriului, printre care și Dr. Jan Malik, secretarul General UNIMA, apoi va urma un spectacol de gală.

Din țara noastră, în afara Teatrului Țăndărică, vor participa colectivele teatrelor de păpuși din Craiova, Constanța, Cluj și Tg. Mureș.

— Cum va fi organizat programul participanților?

— In afara spectacolelor vor avea loc întîlniri între colective, discuții prietenești. Nu pot să vă dau cu exactitate aceste date fiindcă programul nu s-a întocmit rigid, ci se va ține seamă în primul rînd de dorințele participanților. Pe lîngă acest program, să-i spunem de interes profesional, se vor vizita muzee, uzine, parcuri biblioteci, cartiere noi. Oaspeții vor cunoaște viața nouă a orașului nostru, a țării noastre.

Impreună cu cititorii, așteptăm și noi cu nerăbdare, desfășurarea acestui festival care va aduce spectacole noi, interesante, constituind un valoros schimb de experiență, nou prilej de apropiere între popoare.

A. FIANU

Concepția și stilul regizorului

Nu spunem nimic nou afirmînd că un turneu echivalează — nu numai pentru cei din sală, dar și pentru cei de pe scenă — cu o premieră. Teatrul în turneu joacă în condiții diferite, pe altă scenă decît cea „de acasă", cu alt public, în altă atmosferă și deci în alte împrejurări psihologice. E posibil ca acasă spectacolele să capete o anume rutină, să intre într-o primejdioasă „obișnuință" care nu rareori provoacă o denivelare artistică. In turneu însă, împrospătarea sau, uneori, revizuirea substanțială a reprezentației sînt inevitabile. Cu atît mai mult cu cît în cazul de față un teatru din provincie — unde e unic — se înfățișează spectatorilor din Capitală care au posibilitatea de a-l confrunta cu numeroase alte teatre, bucureștene sau chiar din străinătate. Este evident că Teatrul de Stat din Ploești a avut în vedere acest lucru. S-a simțit în fiecare din cele trei spectacole prezentate, chiar dacă nu cu rezultate egale, dorința și efortul de a corespunde exigențelor publicului bucureștean.

Selectarea pentru turneu a celor trei piese — „Domnișoara Nastasia", „Ziariștii" și „Poarta" (toate trei cumulînd în dozaje apropiate elemente grave sau de-a dreptul tragice și elemente comice) atestă o anumită orientare în repertoriul teatrului ploeștean, orientare determinată fără îndoială și de disponibilitățile artistice ale teatrului, dar mai ales de disponibilitățile publicului spectator. Intr-adevăr, „Domnișoara Nastasia" de G.M. Zamfirescu — cu resuscitarea tragic-pitorească și comic-pitorească a imaginii vechii periferii bucureștene și introducerea în scenă a unor caractere voluntare, angajate într-un conflict al cărui curs se modifică mereu în funcție de voința extraordinară a personajelor principale — are darul de a capta un public numeros, dornic de-a urmări înfruntarea unor „suflete tari". De asemeni, piesa lui Al. Mirodan „Ziariștii" — care prin înlăturarea anumitor scheme în dramaturgie a realizat cîteva figuri de comuniști pasionați și inteligenți, încleștați într-o luptă deschisă, aprigă, cu vechiul, militînd arzător pentru trecerea mai rapidă „de la iarnă la primăvară" — are publicul ei fidel, îndrăgostit de replica vie și spirituală a lui Cerchez, de optimismul stenic al piesei, de simbolurile ei înalte. „Poarta" de Paul Everac — piesă de actualitate vie, urmărind cu mijloace dramatice mature procesul dezmembrării unei familii chiaburești, „citadelă sfărîmată" și ea de asaltul lumii noi, — și-a cucerit spectatorii prin dramatismul susținut al conflictului și prin vioiciunea replicilor.

Așadar, alegerea teatrului a fost bună. Piesele convin ca structură teatrală și colectivului artistic, înclinat să încerce într-o reprezentație toată gama de nuanțe dintre cei doi poli dramatici: tragicul și comicul. Avînd aceste date favorabile și un ansamblu de actori în general talentați, printre care și un actor de înaltă ținută artistică — Toma Caragiu, Teatrul de Stat din Ploești trebuia să ofere spectatorilor trei spectacole bune, unitare. S-a întîmplat însă că am asistat la trei spectacole diferite ca realizare: un spectacol foarte reușit, cu „Poarta", un spectacol fără personalitate, cu „Domnișoara Nastasia" și un spectacol sub așteptări cu „Ziariștii". Cauza acestor diferențe calitative trebuie căutată credem, nu în jocul inegal al lui Toma Caragiu, de pildă, care interpretează rolurile titulare în toate aceste spectacole, ci în „jocul" celui care este de fapt primul interpret al piesei: regizorul. Pentru că, așa cum observa un teoretician al artei scenice, artistul cel mai predispus să amenințe echilibrul spectacolului este tocmai acela care are funcția de a-l menține. Regizorul care nu s-a străduit să asigure spectacolului echilibru și unitate, a acționat, chiar fără voia lui, împotriva echilibrului și unității, adică împotriva propriei sale misiuni artistice. Regizorul Harry Eliad a avut de înfruntat greutăți serioase în transpunerea scenică a piesei lui Paul Everac. E vorba în primul rînd de realizarea, net superioară tuturor celorlalte personaje, a chiaburului Stancu Văratecu, pe care dramaturgul l-a conceput complex: ambițios, dîrz, deștept, fără scrupule, ironic, aspru etc. Cei ce i se opun, constituind frontul pozitiv din afara și dinlăuntrul familiei (Gheorghe, moș Gavrilă, Leana, Vasile și ceilalți țărani care intervin direct sau indirect în conflictul dintre Stancu Văratecu și Gheorghe), deși în totalitatea lor constituie o forță superioară celei a chiaburului, nu au fost tratați ca personaje individuale cu aceeași generozitate creatoare de către autor.

Regizorul a rezolvat (dar numai în parte) această defecțiune de concepție a textului, prin accentul pus pe grupurile de țărani care se constituie sau apar în momente hotărîtoare ale acțiunii, sugerînd astfel prezența unei opoziții colective. A folosit de asemeni marile posibilități de nuanțare psihologică a jocului, deținute de Toma Caragiu, alternînd imaginile destrămării din afară ale citadelei chiaburești cu „imagini" ale destrămării interioare a chiaburului. Atitudinile, comportamentul personajului principal au continuitate și unitate, așa fel încît chiar în momentele de dominație ale chiaburului, sau în momentele în care ține să treacă drept om de treabă, simțim șubrezenia poziției sau jocul dublu, ipocrit. Contribuția unor actori ca Antoaneta Călinescu — o Saftă veninoasă și încrezătoare în puterea bărbatului ei, sau Mihail Balaban, în rolul lui Gavrilă, moșneagul hazliu și vesel, cu o luciditate socială trează, este substanțială în realizarea unității spectacolului. Anatolie Spînu are momente bune în interpretarea lui Gheorghe, dar și momente în care șovăie, dînd senzația de nehotărîre în scenele în care personajul ar trebui să fie foarte hotărît. Se pare că actorul nu știe ce va trebui să facă eroul pe care-l interpretează, deși eroul însuși știe (scena care precede înfruntarea finală cu Stancu). O breșă în unitatea spectacolului o constituie interpretarea dată Gherghinei de Ludmila Petrov, care aduce în rol duritățile de periferie bucureșteană, în genul Paraschivei din „Domnișoara Nastasia". Făcînd abstracție de aceste (și de alte) stîngăcii de interpretare, spectacolul ne apare izbutit, tocmai prin efortul regizorului, ca și al interpretului principal, de a-i asigura pe tot parcursul echilibrul necesar.

Greșeala regizorală în realizarea spectacolului „Domnișoara Nastasia" constă, după părerea noastră, în evitarea interpretării creatoare a piesei, într-un paralelism servil al spectacolului față de text. Or, spectacolul, dacă nu e o existență nouă, inedită, vie a textului, nu poate fi decît umbra acestuia.

Comedia tragică a lui G. M. Zamfirescu este în primul rînd o dramă a nerealizării, a neîmplinirii, a fericirii surpate în condițiile unei societăți dușmănoase, opace, idee scumpă dramaturgilor romîni dintre cele două războaie mondiale (cităm doar pe Camil Petrescu și Mihail Sebastian). In al doilea rînd, numai în al doilea rînd, e o piesă de atmosferă. Ideea fundamentală a piesei este exclusiv tragică. Atmosfera este și tragică și comică, așa cum e însăși viața redată. Rolul regizorului consta, între altele, în a distribui accentele, în a întări creator ceea ce este esențial și a lumina puternic în cadrul atmosferei ideea centrală. Firește că în text toate apar egale și poate doar o subliniere cu aldine a pasajelor care servesc ideea fundamentală ar fi redat vizibil intențiile autorului. Dar acest lucru nu l-a făcut nici un autor. Regizorul Costel Ionescu a preluat textul, devenit întrucîtva clasic, și l-a transpus corect, dîndu-i de altfel prilej lui Toma Caragiu să realizeze un Vulpașin complex, dar diluînd în același timp substanța piesei în atmosferă. Scene comice prin excelență, — Ionel — Niculina sau Ionel — Paraschiva — capătă valoare în sine, unitatea compozițională se destramă. De aici observația cu privire la separarea tranșantă dintre comic și tragic în spectacol, pe care a făcut-o pe bună dreptate „Contemporanul". Spectacolul nu supără, dar nici nu satisface.

Cum se explică faptul că un actor de capacitatea lui Toma Caragiu interpretează perfect două roluri, Stancu Văratecu și Vulpașin, și nu-l realizează pe al treilea, Cerchez? Inadaptare? Lipsă de valență? Se pare că explicația trebule să ne-o furnizeze tot regizorul. In cazul de față, autorul spectacolului „Ziariștii", Gigi Ionescu. „Scopul nostru — spunea Georges Pitoëff — (adică al regizorilor, n.n.) este de a ajuta gîndirii autorului să se înfățișeze în chipul cel mai perfect spectatorului". Cum l-a gîndit Al. Mirodan pe Cerchez și cum l-a înfățișat spectacolul teatrului ploeștean? Replica spontană, spirituală, aproape întotdeauna cu o corespondență simbolică generalizatoare a lui Cerchez, devine în spectacol o replică gîndită îndelung, chinuită aproape, gravă peste măsură și surdă. Cerchez este omul care cultivă nuanța, calamburul, poanta, pentru că e un optimist nezdruncinat, pentru că e un optimist generos, pentru că e un optimist inteligent. Cerchez, în interpretarea greșită de la teatrul ploeștean, e grav, introspect, adesea mohorît, se teme parcă să-și „vadă" sau să-și simtă scînteierea replicii și de aceea fraza lui capătă o gradație descendentă, sfîrșitul ei pierzîndu-se de multe ori în interior. Cerchez, într-adevăr, urcă pe scenă venind din sală și coboară în sală (și aceasta ni se pare un punct bun al regiei), alteori vorbește către sală, ca în evocarea figurii lui Ion Gheorghe (aceasta ni se pare o greșeală a regiei, căci Cerchez trebuia să i se adreseze lui Tomovici, să-l privească în ochi), dar replica lui nu coboară decît rar la spectatori. De ce nu-i reproșăm toate acestea numai lui Toma Caragiu (mai ales după ce l-ai văzut pe Beligan în Cerchez, îți vine greu să accepți altă interpretare)? Pentru că întreg spectacolul e deplasat pe acest plan sobru, grav, plan care în piesa lui Mirodan este conținut și nu afișat. In sală se rîde rar și aceasta e îngrijorător. Pe scenă nu se rîde aproape deloc și aceasta e și mai îngrijorător. Dacă replicile lui Cerchez nu „prind" pe scenă, cum ar putea ele să „prindă" în sală? O piesă în care se vorbește mereu despre comunism, despre primăvară, nu poate să fie jucată de la început pînă aproape de sfîrșit numai de chipuri încruntate. Apoi multe replici sînt încurcate de interpreți, rostirea prea rapidă îi determină pe unii să se bîlbîie, se repetă replicile, etc. ceea ce dovedește că spectacolul mai trebula pregătit. Dar spectacolul are numai defecte? Nu. Ar fi greșit să-l condamnăm în întregime. Venirea lui Cerchez „din viață" ni se pare un lucru bun. Cele două planuri orizontale ale decorului din actele I și II (scenograf Mihai Tofan) constituie de asemeni o inovație interesantă, mai ales că permite la un moment dat și o dominare fizică a lui Tomovici de către Cerchez, înlesnind totodată rămînerea în scenă a mai multor personaje, pentru ca în acest fel dialogurile (în înțelesul inițial, de convorbire între doi interlocutori), de care autorul face uneori exces, să nu stînjenească prea mult evoluția dramatică.

Și în cazul Teatrului de Stat din Ploești, ca și în cazul altor teatre, se confirmă rolul deosebit de important pe care concepția și stilul regizorului îl joacă în realizarea spectacolului.

Dumitru SOLOMON

Turneul Teatrului de Stat din Ploești

Toma Caragiu în rolul lui Vulpașin

SCRIITORUL și marea

Vizitîndu-l pe ERNEST HEMINGWAY

Hemingway a coborît din mașină îmbrăcat cu niște pantaloni scurți, și cu o flanelă de lînă gri. Il însoțeau soția și secretara lui, o fată tînără. Pare foarte grăbit și este evident că abia așteaptă să pornească în larg, la pescuit. Furtuna i s-a părut mult prea lungă. Hemingway are o barcă mică cu motor, vopsită în două culori, maro și verde, avînd o lungime de aproximativ șapte metri. De pe punte, acolo unde lucrează Gregory, mecanicul, cîteva trepte coboară jos, spre cabine, unde sînt amenajate patru compartimente pentru locuit. Barca este destul de veche, are aproape 30 de ani de cînd brăzdează marea, dar Gregory, bătrînul tovarăș de pescuit al lui Hemingway, se străduiește s-o întrețină în mod exemplar. In sfîrșit, pornim; se aude zgomotul motorului din ce în ce mai puternic, barca alunecă ușor pe apa liniștită și însorită, spre ieșirea golfului.

— „Zăriți dunga aceea deschisă, după care urmează o culoare întunecată, aproape violentă? E Golfstreamul" explică Hemingway. „E puternic ca un fluviu". Mă uit la cel care-mi vorbește: e cu picioarele goale. Sandalele lui vechi și uzate se află undeva, jos, pe punte. „Poftim, — Hemingway îmi întinde o sticluță cu un lichid maroniu — frecați-vă fața și fruntea, dar mai ales umerii și brațele. După aceea puteți să vă prăjiți fără grijă la soare". Scriitorul cîrmește barca spre larg, înscrie cîteva cercuri și o îndreaptă spre est de Tarara. Deodată se aude de jos vocea lui Gregory, care, între timp a pregătit uneltele de pescuit: „Atenție, papa! pește!".

— „Pește!" strigă vesel Hemingway și în ochii scriitorului zăresc focul viu al pasiunii pentru vînătoare. Figura îi este serioasă și concentrată atunci cînd îl ajută pe Gregory să desfacă frînghiile plaselor. Barca se oprește. Peștele este încă prea departe de barcă și Hemingway mînuiește atent uneltele de pescuit. După un ultim efort, un pește mare, de vreo 5 kilograme, iese la suprafață. Se zbate și încearcă să se elibereze de cîrlig, dar cu o mișcare fulgerătoare Gregory îl apucă și-l aruncă într-o ladă.

Fața lui Hemingway strălucește de o încîntare aproape copilărească. El se apleacă și privește cu luare aminte peștele, adresîndu-i cuvinte de laudă și exclamații în limba spaniolă. Rîde încîntat, ațîțat, spunîndu-mi: „Asta e doar începutul, al doilea pește este desigur al d-voastră. Ați înțeles cum trebuie să trageți? Pregătiți-vă, atenție, acum..."

— „Nu cred că o să mai apară al doilea", răspund eu. „In toată viața n-am prins nici un singur peștișor, n-am noroc la undiță".

— „Ah, asta nu înseamnă încă nimic", rîde Hemingway. „Nici n-ați mai pescuit pînă acum vreodată în golfstream. Călătoria continuă".

— „Cunoașteți, desigur, numele tuturor peștilor?"

— „Da, eu pescuiesc aici din 1924. După reîntoarcerea mea din Spania în anul 1939, m-am stabilit aici".

— „Am auzit că aveți intenția să scrieți un scenariu de film despre revoluția din Cuba?"

— „N-am auzit încă despre așa ceva, spune Hemingway zîmbind. Nu mai credeți chiar tot ce se scrie în ziare despre mine!"

— „Dar ce planuri aveți atunci?"

— Lucrez la un roman consacrat ultimelor întîmplări al căror martor am fost în Spania. După părerea mea nu este o carte proastă. Afară de aceasta mai am un roman despre Parisul ultimilor douăzeci de ani. Am trăit acolo. Este vorba de povestea unui tînăr scriitor care abia atunci începe să trăiască cu adevărat și să lucreze opere de valoare. Trebuie doar să mai revăd odată textul".

— „Acest roman dedicat Spaniei este fructul călătoriei d-voastră din vara trecută?"

— „Da, povestesc acolo o întîmplare reală trăită de prietenul meu Antonio, toreadorul".

— „Reporterii presei americane pretind că ați plăsmuit eroul cărții d-voastră „Bătrînul și marea", precum și destinul său, după lectura unor articole întîlnite în coloanele presei. Am văzut chiar și un portret al bătrînului..."

Ernest Hemingway scutură energic capul:

— „Nu, niciodată, pentru nici una dintre lucrările mele nu m-am inspirat din notițe prizărite prin ziare. Intîmplarea care este punctul nevralgic al acelei cărți s-a petrecut demult, în sătucul de pescari Kohimar. Acum locuiește acolo Fidel Castro".

Scriitorul arată spre vest, în direcția Havanei.

— „Cărticica am scris-o ușor și repede. Acum nu mai știu exact cît timp am lucrat, dar știu că am terminat repede. Dimineața reveneam în biroul meu și așteptam cu un vădit interes să aflu ce se va mai întîmpla cu bătrînul meu: asupra căror lucruri se vor îndrepta gîndurile lui în ziua aceea. Este singura mea carte care a fost scrisă foarte ușor".

Hemingway tace. Pe lîngă barcă sar și se zbat o mulțime de pești zburători, ei plutesc cîțiva metri deasupra și se scufundă iar în apă. Gînditor, scriitorul îi urmărește cu privirea.

— „...dar am reflectat în schimb aproape 13 ani la această carte. Cînd s-a petrecut cazul cunoscut, atunci la Kohimar, chiar pe moment am vrut să scriu. Aveam impresia în același timp că, totuși, n-aș fi în stare să scriu această povestire. Nu pentru că n-aș fi stăpînit legile pescuitului — eram doar pe atunci un pescar încercat. Dar erau aici necesare cu totul alte cunoștințe. Și eu am început să studiez satul cu atenție. Cînd, 13 ani după aceea, m-am apucat să scriu cartea, cred că știam totul despre acești oameni: cum trăiesc, pe cine iubesc, pe cine urăsc și ce le este indiferent. Cunoșteam fiecare familie din sat și viața fiecăruia. Mărturisesc acum că aș fi putut să scriu o carte de sute de pagini despre acești oameni, dar am considerat necesar să iau doar o părticică din viața lor. Un crîmpei prin care am încercat să exprim toată căldura din sufletul acestor oameni. Căci și într-un spațiu restrîns poți descoperi lucruri semnificative și importante..."

— „Și cine v-a slujit totuși, în realitate, drept model pentru figura bătrînului?"

— „In orice caz nu acel bărbat al cărui portret a fost tipărit în ziare! Il cunosc, desigur, ca pescar, este însă cu totul nepriceput. Ce aș fi putut să scriu despre el, dacă nici măcar nu știe să prindă pește? Părerea

mea este că acest personaj a pretins că el ar fi bătrînul cu pricina, numai pentru a căpăta cinci dolari de la reporterul care-i punea întrebările... Modelul real ar fi putut fi cel mult mecanicul Pete, pe care l-am cunoscut înainte de Gregory și alături de care am mers la pescuit mai bine de douăzeci de ani. Omul acesta a murit de mult... Dar, dacă vreți însfîrșit să aflați adevărul, povestea autentică i s-a întîmplat unui alt pescar din Kohimar..."

Scriitorul tace o clipă și apoi spune:

— „Adevărul operei de artă trebuie să fie mai puternic decît adevărul vieții. De aceea artistul sintetizează și topește totul într-o operă unică. Adevărurile de care se lovește în viață, toate cunoștințele și observațiile sale îl ajută să creeze astfel un adevăr nou. Și este firesc de aceea ca acest adevăr să fie mai exact, mai adevărat decît adevărul simplu al vieții. Numai așa poate un scriitor să zugrăvească oamenii".

Tot nu se arată al doilea pește. Gregory stă jos și privește plictisit apa:

— „Cam puține păsări" — observă nemulțumit Hemingway. Tăcem. Insfîrșit, se ivește în depărtare o pasăre. Se repede de colo-colo deasupra valurilor, bate neliniștit din aripi și dispare brusc, aproape pe jumătate în apă. Hemingway întinde gîtul și urmărește încordat ce se întîmplă. Pasărea iese fără pradă din valuri. Ne îndreptăm într-acolo și barca descrie cercuri din ce în ce mai mici. O rafală de vînt smulge cîteva foi din carnetul meu de note și le aruncă peste bord. Hemingway întrerupe imediat motorul.

— „Era ceva important? Să încercăm să le pescuim?"

— „Nu, nu este necesar..."

— „Bun, atunci mai departe!" Și motorul duduie iar din plin.

— „Nu întrebuințați carnetul de note cînd adunați material informativ?" îl întreb.

— „Nu, sau în orice caz foarte rar. Ce înseamnă, de fapt, a strînge materiale, a te documenta? „Strîngi", adică te informezi doar în fiecare zi, în fiecare oră, în fiecare minut. Dacă nu se întîmplă așa, atunci scriitorul nu este scriitor. Desigur însă, că dacă trebuie să te ocupi neapărat de un fapt deosebit, atunci carnetul este necesar. In orice caz, însă, scriitorul nu se poate mișca printre evenimentele vieții pe care o descrie — ca un turist. El trebuie să participe la ea direct, trebuie să simtă și să sufere în permanență, odată cu eroii despre care scrie.

Sînt adesea întrebat, în ce constă secretul creației literare. Cred că actul creator nu închide în el nici un secret. Oare construcțiile bizantine ascundeau vreun secret? Exista oare pe vremea aceea vreun ciment miraculos care unea pietrele? Desigur că nu. Oamenii așezau doar pietrele cu exactitate, una peste cealaltă, în așa fel încît bolta uneia să se fixeze în scobitura alteia. Secretul creației literare este similar: munca supraomenească pentru ca un cuvînt să se potrivească pe vecie cu celălalt, precum pietrele zidurilor chinezești. Or, oamenii nu văd tocmai această muncă. Ei observă doar rezultatul: o carte bună, reușită, gloria și banii. Ei nu știu cît timp și cîtă putere de muncă a costat fiecare rînd".

Incepe vîntul. Hemingway îi strigă ceva lui Gregory și continuă convorbirea întreruptă:

— „E bine să fii șef și să dai dispoziții subalternilor. Un scriitor este însă propriul său șef și în același timp și propriul său subaltern. Mai exact, munca este șeful, un șef sever și crunt, cu foarte multe pretenții. Pentru a executa poruncile acestui superior, scriitorul trebuie să se despartă de tot ceea ce împiedică lucrul, uneori chiar și de familia sa. Am un plan foarte sever după care muncesc. Eu încep, de pildă, să scriu în zori și continui pînă la prînz. Nu pot lucra mai mult de șase sau șapte ore pe zi; ar fi fără rost, poate mai greu de scris și ar fi mai slab realizat. Fac doar o mică pauză pentru a-mi lua micul dejun. Dacă în ziare găsesc ceva care mă interesează, atunci mai citesc puțin după masă, iar dacă nu, las ziarele la o parte pînă seara. De obicei scriu neîntrerupt, fără să-mi las nici un răgaz de cinci minute. Este greu de scris, chinuitor de greu. Uneori este însă și mai greu să aștepți dimineața următoare în care iarăși, în biroul meu, continui să scriu... După masa de prînz citesc. Recitesc an de an cărțile autorilor mei preferați. Și mai presus de oricare dintre ei: Shakespeare. Sau alteori plec la pescuit, ca astăzi, de pildă. Orice aș face, în timpul zilei sau seara, mă străduiesc să nu mă gîndesc la lucrul meu. Ori, cel mai bun mijloc pentru a realiza aceasta este pescuitul. Cînd lucrez la o carte, nu mai există bine înțeles nimic pe lume în afara acestei cărți și nimic nu este mai important ca lucrarea respectivă. Pentru a o smulge din gînd, este nevoie de o disciplină spirituală, de o anumită stăpînire de sine, care în cele din urmă devine obișnuință.

Munca este lucrul cel mai important în viață. Ea eliberează de toate neplăcerile și grijile. Un adevărat scriitor nu lucrează pentru bani. Eu nu pot altfel, trebuie să scriu mereu. Cînd nu scriu, mă ocup sigur cu lucrări preliminare consacrate unei viitoare cărți. A scrie îmi este mai necesar decît a mînca sau a bea".

Tăcerea se așterne deasupra bărcii. Doar vîntul mai suflă din cînd în cînd și motorul duduie mereu. Hemingway spune deodată:

— „Ca să mărturisesc sincer, după peștele de adineauri mă gîndeam că voi mai prinde cel puțin 30. Acum vă dau jumătate din peștele meu. O să vi-l prepare la hotel".

Evident, scriitorul se gîndea că, probabil, mă necăjește eșecul pescuitului nostru și se comporta ca un adevărat pescar.

— „Spuneți-mi ce program aveți pe diseară" mă întreabă Hemingway cînd ne întorceam spre Tarara.

— „Nimic deosebit".

— „Atunci, veniți la noi".

☆

Conduc mașina cu atenție de-a lungul șoselei lungi și întunecate. La dreapta mea stă omul pe care milioane de oameni din întreaga lume îl cunosc și-l iubesc, care de trei decenii emoționează lumea prin sinceritatea și umanitatea artei sale.

Traversăm satul Kohimar; e așezat mai la o parte, numai casa lui Fidel Castro ajunge cu fațada pînă în stradă. Cu cîteva zile înainte, un avion necunoscut a aruncat aci patru bombe încercînd să atingă casa conducătorului revoluționar din Cuba.

Il întreb pe Hemingway dacă va scrie despre revoluția din Cuba.

— „Desigur că am s-o fac, sigur de tot" îmi răspunde.

El e cu tot sufletul de partea revoluției și urmărește cu multă atenție desfășurarea ei.

— „Atitudinea mea față de evenimentele din Cuba am exprimat-o în mod lămurit, categoric, într-o convorbire cu Anastas Ivanovici Mikoian. Nu-mi place să vorbesc despre politică pentru presă, remarcă el, ca și cum mi-ar fi ghicit gîndurile. Niciodată nu iese nimic bun din asta. Chiar și prin redarea cea mai atentă a cuvintelor mele, ziaristul, uneori chiar neintenționat, poate să modifice în așa fel anumite accente încît să schimbe complet sensul".

Am ajuns acasă, la Ernest Hemingway. Scriitorul deschide poarta. In centrul unui parc mare se află, pe o colină, o casă simplă, vopsită în alb, cu un singur etaj. Niște trepte late de piatră duc sus. Dacă nu mă înșel, clădirea cuprinde patru camere, o mică sală, o cameră de oaspeți, biroul scriitorului și dormitorul. Lîngă casă se observă un turn, în interiorul căruia se ridică în spirală o scară abruptă. Turnul a fost construit la sugestia lui Mary, soția lui Hemingway, pentru ca scriitorul să poată lucra nestingherit. Dar el nu scrie de loc acolo, tot așa după cum nu lucrează nici în cabinetul său de lucru spațios, ci preferă să-și scrie cărțile în dormitor la o mică măsuță care se coboară din perete și unde nu e loc decît de cîteva coli de hîrtie și de cîteva creioane. De altfel, și dormitorul, ca și celelalte camere, este căptușit în întregime de rafturi de cărți.

★

Seara, Hemingway mă însoțește în cabinetul său de lucru și-mi arată un caiet cu niște coloane de cifre foarte migălos înșirate.

— „Ce semnificație au?" îl întreb.

— „E controlul meu" răspunde scriitorul cu seriozitate. — „La sfîrșitul fiecărei zi de lucru calculez cîte cuvinte am scris".

— „De cînd ați introdus în activitatea d-voastră acest control atît de riguros?"

— „Este și asta o obligație ca oricare alta pe care trebuie s-o respecți de la început! Dar, încă de la începutul deceniului al patrulea al acestui secol am devenit sclavul autodisciplinei".

— „Am citit în Kolzov că ați respectat această autodisciplină pînă și în războiul din Spania. Stăteați în timpul bombardamentului îndreptat asupra Madridului singur, într-un hotel părăsit din oraș, scriind piesa de teatru „Coloana a cincea".

— „Da, zîmbește, Hemingway, întocmai. Stăteam și scriam. A fost atunci o vreme aspră și se dădea o luptă grea. Am cheltuit în zilele acelea multă sudoare... Și în ciuda acestui lucru, cu toții, nu cunoșteam pe atunci decît un singur mod de distracție: gluma. Cu cît situația devenea mai amenințătoare, cu atît mai mult ne străduiam să ne destindem. Ferice de acela care reușește să glumească, chiar cînd se află într-o situație gravă. Dar, vă rog să mă scuzați, se întrerupe deodată Hemingway. Văd că astăzi am vorbit cam mult despre lucrurile serioase. Asta nu mi se prea potrivește mie; de obicei prefer să glumesc".

Ernest Hemingway pare ușor nemulțumit:

— „Nu poți să vorbești prea mult despre munca ta. Munca este ca o mare dragoste. Trebuie s-o ferești de privirile străinilor. Pe cît e posibil, caut să evit discuții despre cărțile mele. Dacă ajungi să tai firul în patru discutînd despre o carte, se întîmplă ca pînă la urmă să nu se mai aleagă nimic din ea. Dar din fericire lucrul acesta se întîmplă destul de rar".

★

— „Despre mine și despre cărțile mele s-au scris multe, multe inepții! Totdeauna am fost încurcat citind recenziile neghioabe despre cărțile mele. Trebuie să vă spun că de mult am încetat să le mai iau în considerație. Am doar cîțiva prieteni, pe sfatul cărora mă pot bizui și ale căror păreri îmi sînt întotdeauna necesare. Dar, din păcate, pe măsura trecerii anilor, numărul acestor prieteni se împuținează mereu..."

Scriitorul își lovește fruntea și apoi pieptul, apăsat, cu mîna:

— „Astea două, rațiunea și conștiința, creierul și inima, sînt stăpînii adevărați ai muncii și cei mai autorizați critici. Inima, chiar mai mult decît capul, fiindcă capul mai poate să facă din cînd în cînd cîte un compromis. Or, inima, conștiința — niciodată...!"

Ochii lui Ernest Hemingway au o privire atentă, clară. Nu vorbește curgător, ci face pauze. La un moment dat zîmbește:

— „Știți dumneavoastră de ce nu mă încumet să scriu niciodată seara sau noaptea? Pentru că seara, omul are mai multe temeri și în același timp și mai multe iluzii. Dar spre dimineață stările acestea dispar. Teama se destramă iar iluziile — atît cele frumoase, cît și presimțirile rele — se risipesc ca fumul. Nu-i așa? Și abia acuma poți să scrii: ADEVARUL ȘI NUMAI ADEVARUL!"

Interviu de G. BOROWIK apărut în revista „Rund um die Welt", nr. 9/1960 din R. D. Germană.

POEȚII lumii

Din lirica americană de azi

CARL SANDBURG

New Yorkul noaptea

Noaptea vînturile oceanului îmbrățișează
adormitul oraș,
Pătrund suflînd prin străzile pustii
prăfuite de ziua trecută;
Noaptea peste luminile-orașului se lasă în zbo
pescărușii oceanului,
Peste luminile tăiate în silueta orașului
către amurg;
Noaptea se scurg spre oraș trenuri venind de departe
Aici unde orașul cere pîine și-așteaptă scrisori;
Și noaptea trăiește orașul, nu numai ziua.
Noaptea dansează zvelți dansatori și se-aud cîntăreții,
Marinari și soldați caută numărul casei aceleia,
Noaptea vînturile oceanului îmbrățișează
adormitul oraș.

LANGSTON HUGHES

Negrul vorbește de fluvii

Am cunoscut fluvii:
Am cunoscut fluvii bătrîne ca lumea și chiar mai bătrîne
ca valul de sînge uman din arterele oamenilor.

Sufletul meu a devenit adînc ca fluviile.

M-am scăldat în Eufrat pe vremea cînd zorile
erau încă tinere.
Mi-am făcut o colibă pe Congo și el mi-a legănat somnul.
Am contemplat Nilul și-am zidit piramide deasupra lui.
Am ascultat cum cînta Mississippi cînd Abraham Lincoln
cobora către New Orleans, și-am văzut sînul lui
noroios aurit în amurg.

Am cunoscut fluvii,
Fluvii întunecate, bătrîne.

Sufletul meu a devenit adînc ca fluviile.

DIN FOLCLORUL NEGRILOR AMERICANI:

Blues de vremuri grele

N-am mai văzut încă vremuri atîta de grele,
Spun, n-am mai văzut încă vremuri atîta de grele,
Lupul flămînd dă tîrcoale mereu ușii mele.

Urlînd noaptea-ntreagă-l aud și gemînd pîn-la ziuă,
Urlînd noaptea-ntreagă-l aud și gemînd pîn-la ziuă,
Pare să știe prea bine că omul mi-e dus.

Nu pot ieși să mă duc la băcan,
Nu pot ieși să mă duc la băcan,
Nu mai am bani, nu mai am, nu mai am credit.

Poate vreunul ar vrea să se ducă să-mi caute omul,
Poate vreunul ar vrea să se ducă să-mi caute omul,
Spuneți-i lui că-s flămîndă și singură tare...

Traduceri de A. E. BACONSKY

DIEP-MINH-CHAU (R. D. Vietnam) *„Muncitor, țăran, soldat"*

contrapunct

Revista „Les Lettres françaises" publică un articol intitulat „București în 1900" semnat de Hubert Juin. Articolul face o amplă prezentare a romanelor „Enigma Otiliei" de G. Călinescu și „Sfîrșit de veac în București" de Ion Marin Sadoveanu apărute la Paris în traducere franceză. De asemeni sînt citate versuri din poeți romîni clasici și contemporani, extrase dintr-o culegere ce va fi în curînd tipărită la Paris, sub titlul „Introducere în poezia romînă"

●

„Shakespeare and Medicine" („Shakespeare și medicina") de R. R. Simpson, o foarte interesantă antologie (însoțită de alte comentarii) a tuturor pasagiilor și aluziilor privitoare la medicină din opera „marelui Will", a apărut recent sub egida editurii „Livingstone" din Edinburgh.

Spre deosebire de contemporanul său Ben Johnson, ai cărui medici sînt niște șarlatani lipsiți de scrupule, Shakespeare îi înfățișează în cea mai favorabilă lumină pe reprezentanții acestei profesii, ca de pildă pe Cerimon din „Pericles", Cornelius din „Cymbeline" sau cei doi doctori din „Macbeth". După opinia lui R. R. Simpson — el însuși medic — aceasta datorită în deosebi bunei impresii pe care i-a făcut-o dramaturgului ginerele său, medicul John Hall.

●

„Olimpia cea glorioasă" — este titlul documentarului de lung metraj realizat de studiourile din R.P. Ungară, pe baza scenariului și regiei lu József Csöke. Documentarul, folosind un vast material de arhivă cinematografică, reprezintă un istoric al olimpiadelor din antichitate pînă în zilele noastre. Filmul scoate în evidență rolul jocurilor olimpice moderne în consolidarea prieteniei între popoare.

●

Cu ocazia comemorării, în luna noiembrie, a 50 de ani de la moartea lui Tolstoi, va începe editarea în U.R.S.S. a unei culegeri de opere ale marelui scriitor, în 20 de volume. Va fi tipărită deasemeni și o culegere de scrisori adresate de Tolstoi lui Nekrasov, Turgheniev, Korolenko, Kuprin, Leskov, etc.

●

Cinematografia italiană a fost învinsă pe teren propriu. La Festivalul internațional al filmului de la Veneția marele premiu a fost atribuit filmului francez „Trecerea Rinului". Regizor: André Cayatte. Interpreți principali: Nicole Courcel, Georges Rivière, Charles Aznavour.

●

„Atlantida a fost situată în arhipelagul grec" a susținut profesorul grec Ganapolos cu ocazia reuniunii de la Helsinki a Uniunii internaționale de geofizică. Această ipoteză se bazează pe analiza unor bucăți de rocă vulcanică care i-au permis savantului grec să aprecieze vîrsta unor terenuri scufundate la mijlocul distanței între Atena și insula Creta. Profesorul grec afirmă că un violent cutremur care a avut loc aproximativ cu 3300 ani în urmă a provocat înghițirea de către mare a unei suprafețe de 83 km de pămînt. Ganapolos găsește o confirmare a ipotezei sale și în „Dialogurile" lui Platon. Se știe că alți savanți sînt de părere că Atlantida nu a fost o insulă oarecare, ci un continent înghițit de apele Oceanului Atlantic. Altă versiune situează Atlantida între Marea Nordului și Baltica.

●

Ecranizările după autori clasici devin din ce în ce mai numeroase. După Voltaire care a furnizat subiectul filmului „Candide" în versiunea modernă, a urmat Musset cu „Un capriciu".

●

Cunoscutul compozitor sovietic Tihon Hrenikov a terminat muzica primei sale operete intitulată „O sută de diavoli și o fată". Opereta, pe libretul lui Ivan Asatunovski, ridiculizează prejudecățile religioase.

●

Un cinema panoramic a fost inaugurat în Cehoslovacia, a treia țară din lume, după U.R.S.S. și S.U.A., care posedă o astfel de instalație. Cinematograful are 22 aparate de proiecție și sunet stereofonic.

●

Directorul MHAT-ului anunță că în cursul actualei stagiuni va fi prezentat un spectacol realizat după „Pămînt desțelenit" de Șolohov. Același teatru va pune în scenă noile piese ale lui N. Pogodin („Florile sînt vii") și A. Korneiciuk („Punct de sprijin").

●

In studiourile „Lenfilm" a fost terminată turnarea filmului tehnicolor „Dama de pică" după opera lui Ceaikovski. Rolul lui Herman este jucat de Oleg Strijenov, iar rolul Lizei de Olga Krasina, o tînără în vîrstă de 18 ani, studentă la Institutul unional de cinematografie. Partitura vocală va fi susținută de Zurab Andjaparidze (Herman) și Tamara Milașfin (Liza), soliști ai Teatrului Mare din Moscova.

Feodor Panferov a încetat din viață

MOSCOVA 10 (Agerpres) — TASS transmite: La 10 septembrie a încetat din viață în urma unei boli îndelungate cunoscutul scriitor rus Feodor Panferov, deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S. în vîrstă de 64 de ani. In cei 40 de ani ai activității sale literare, Panferov a creat cîteva romane și piese foarte apreciate. De cea mai mare popularitate s-a bucurat romanul său „Bruschi".

Director: Acad. ZAHARIA STANCU, Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU, (redactor șef); EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R., ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor șef adjunct) MIHAIL PETROVEANU (redactor șef adjunct), CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10, Telefon 17.07.99. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.